

biles, vt nubant indigno & pauperi: nec aliquam vim facio in communi opinione nec in multitudine authorum, sed tantum in fundamento & ratione. Ita etiam tenet Afflictis in *constit. Neapol. lib. 3. rubr. 19. in simili lege Neapol. matrimonia clandestina impediende*, & Palacios Rub. hic, n. 1. Castillus col. 4. vers. *quapropter*. Cifuentes & Gomez Arias num. 39. Gregor. in l. ult. glos. ult. tit. 3. p. 4. Couar. pluribus authoritatibus & rationibus in *epitome, de sponsalibus. 2. p. 6. n. 17.* Alfonso à Castro lib. 2. de iusta hereticorum punitione, c. 26. concl. 2. Alfonso à Veracrucce in *speculo coniugiorum, 3. part. art. 20. concl. 1. in fin.* hodie verò post Concilium Trident. non debere huius legis pœnam practicari, asserit Matiençus in d. l. 1. tit. 1. lib. 5. rec. gl. 7. n. 5. cum clandestinum matrimonium aliter contractum quam præsente parochi, & duobus testibus sit ipso iure nullum, vt in c. de reformatione matrimonij, sess. 24.

TEXTVS L.

LA ley del fuero que dispone que no pueda el marido dar mas en arras à su muger de la decima parte de sus bienes, no se pueda renunciar: y si se renunciare no embargante la tal renunciacion lo contenido en la dicha ley se guarde y execute, y si algun escriuano diere fee de algun contrato en que interuenga renunciacion de la dicha ley: mandamos que incurra en perdimiento del officio de escriuania que tuuiere: y de alli adelante no pueda mas vsar del so-pena de falsario. Id est: *Lex fori qua disponit ne maritus possit in Arram Matrimonij, dare uxori ultra decimam partem bonorum, renuntiari non possit, quod si renuntietur, non obstat quin quod in ea lege continetur, obseruetur & fiat. Quod si tabellio quispiam fidem fecerit alicuius contractus, in quo interueniat renuntiatio prædicta legis, precipimus vt incurrat in amissionem officij tabellionatus quod habuerit: nec deinceps possit eo uti sub perfidia (Hisp. de falsario) pœna.*

TEXTVS LI.

SI la muger no ouiere hijo del matrimonio en que interueniere promission de arras, y no dispone expressamente de las dichas arras que las aya el heredero, o herederos della y no el marido, ora la muger haga testamento, o no. Id est: *Si mulier non habuerit prolem ex matrimonij, in quo interuenierit Arra promissio, nec expresse dispositum fuerit de prædicta Arra veniat ad illius heredem. aut heredes, & ad maritum, condat mulier testamentum, vel non.*

LEX LII.

Qualquier esposa, ora sea de presente ora sea de futuro suelto el matrimonio gane si el esposo, la ouiere besado, la mitad de todo lo que el esposo la ouiere dado ante de consumido el matrimonio ora sea precioso, o no: y si no la ouiere besado no gane nada de lo que le ouiere dado, tornase a los herederos del esposo: pero si qualquiera dellos muriere despues de consumido el matrimonio que la muger y sus herederos ganen todo lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado no auiendo arras en el tal casamiento y matrimonio: pero si arras ouiere, que sea en escogimiento de la muger, o de sus herederos ella tomar las arras, o dexar las, y tomar todo lo que el marido le ouo dado siendo con ella desposado: la qual ayan de escoger dentro de veyente dias despues de requeridos por los herederos del marido: y si no escogere del dentro del dicho termino que los dichos herederos escogan. Id est: *Quacunque sponsa*

vel de presenti vel de futuro si coniugium fuerit dissolutum, & sponsus eam fuerit osculatus, lucretur mediam partem totius quod sponsus illi dederit ante consummatum matrimonium sit pretiosum vel non. Quod si illam non fuerit deosculatus, lucretur nihil eius quod ei dederit, (sed) redeat ad sponsi heredes, verum si eorum quisquam decedat post consummatum matrimonium, uxor & eius heredes lucrentur totum quod, dum sponsi erant, sponsus illi donauerit si arra defuit in eiusmodi coniugio aut Matrimonio, verum si Arra interuenit, sit ad uxoris electionem aut ea defuncta illius heredum, accipere arram, an ea demissa, totum retinere quod ei maritus dederit dum esset sponsus. Ea verò electio fiat intra viginti dies postquam fuerint ab mariti heredibus requisiti, quod si non elegerint intra prædictum terminum, heredum mariti, sit electio.

TEXTVS LIII

SI el marido, y la muger durante el matrimonio sacaren algun hijo comun, y ambos le prometieren la dote, o donacion propter nuptias, que ambos la paguen de los bienes que tuuieren ganados durante el matrimonio: si no los ouiere que basten a la paga de la dicha dote, y donacion propter nuptias, que lo paguen de por medio de los otros bienes que les pertenescieron en qualquier manera: pero si el padre solo durante el matrimonio dota, o haze donacion propter nuptias a algun hijo comun, y de tal matrimonio ouiere bienes de ganancia, de aquellos se pague en lo que en las ganancias cupiere: y fino la ouiere que la tal dote, o donacion propter nuptias se pague de los bienes del marido, y no de la muger. Id est: *Si maritus & uxor, dum in Matrimonio fuerint, communem filium matrimonio iunxerint, atqui ei ambo promiserint dotem, aut donationem propter nuptias, ambo soluantur ex iis bonis qua in suo matrimonio acquisuerint. Si ea non suffecerint ad prædicta dotis, aut donationis solutionem, soluantur ex aliis bonis qua ad utrumque quavis alia ratione pertinuerint. Verum si solus pater durante matrimonio dotauerit, aut donationem propter nuptias fecerit communi proli, & ex eo Matrimonio fuerint aliqua acquisitionis bona, ex eis soluantur quatenus acquisitiones tulerint: quibus deficientibus, eiusmodi dos siue donatio soluantur ex bonis mariti non uxoris.*

SUMMARIUM.

- 1 Quibus modis fiat donatio in iure nostro inter maritum & uxorem.
- 2 Quid sit sponsalitia largitas, & quid sit eius effectus.
- 3 Si ista donatio, que vocatur sponsalitia largitas, fiat inter sponsos, quid acquirat sponsa per osculum, & quid per copulam.
- 4 An sponsa acquirat hodie per osculum medietatem donationis, quando donatio continet res pretiosas, puta vestes, & ornamenta & alias res valde pretiosas.
- 5 Si sponsus dedit sponsa vestes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum & uelationum, an possit per osculum acquirere medietatem, & per copulam totum?
- 6 Si inter sponsos interuenit osculum vel copula antequam aliqua donatio fieret, & postea sequatur ista donatio, an isto casu per osculum acquirat medietatem, & per copulam totum?
- 7 Si ista donatio sit inualida iuris prohibitione, an sponsa

- sponsa acquirat medietatem donationis per osculum, & totum per copulam?*
- 8 *Si sponsa de presenti vel de futuro ingrediatur religionem, an per osculum acquirat medietatem donationis, sicut acquireret per mortem mariti?*
  - 9 *An alia est donatio qua vocatur ante nuptias, vel propter nuptias, & quis sit eius effectus?*
  - 10 *In quo conveniat ista donatio cum dote?*
  - 11 *In quo differat à dote?*
  - 12 *Alia est donatio qua vocatur arrha, & quis sit eius effectus?*
  - 13 *Ista donatio qua vocatur arrha, an excedat decimam partem bonorum?*
  - 14 *Sponsus vel maritus minor 25. annis, an possit promittere, vel dare predictas arrhas, & an possit se restituere?*
  - 15 *Alia est donatio qua vocatur dos, qua datur ad sustinenda onera matrimonij.*
  - 16 *Quis sit effectus huius dotis?*
  - 17 *Si mulier contrahat matrimonium simpliciter an videatur in dubio omnia bona sua in dotem dare.*
  - 18 *Ista dos habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur.*
  - 19 *Dos potest incipere à traditione & promissione.*
  - 20 *Si constante matrimonio uxor tradat simpliciter marito certam quantitatem nulla expressa causa, an valeat in causa dotis?*
  - 21 *Si filia habeat bona ex linea materna, vel ex alia parte, & pater promisit dotem dare filiae, an teneatur dare de proprio matrimonio & substantia patris?*
  - 22 *Si pater sit debitor filiae, vel haberet eius bona in sua administratione, an promittendo dotem teneatur pater dotare filiam de suo patrimonio?*
  - 23 *Si mater vel ascendens, qui non habet filiam in potestate promittat dotem, an videatur promittere tantum bona filiae?*
  - 24 *Si mater vel extraneus promittat dotem, qua excedit patrimonium, & substantiam filij vel filiae, an residuum teneatur de suo patrimonio solvere?*
  - 25 *Si pater vel mater simul promiserunt dotem filiae, qualiter teneantur?*
  - 26 *An pro dote promissa possit obligari fideiussor?*
  - 27 *Quando dos incipit à promissione, an transeat dominium sine traditione?*
  - 27 *Si pater vel extraneus dedit dotem, cui debet restitui soluto matrimonio?*
  - 29 *An promissio, vel legatum pro dote, sit conditionale, vel purum?*
  - 30 *An propter dotem non solutam marito, licite debeantur usurae?*
  - 31 *Si dos non solvitur marito, an possit & teneatur maritus alere uxorem?*
  - 32 *Si maritus vendicavit res dotales & victus fuit per sententiam diffinitivam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere à reo absoluto, vel à reo qui obtinuit?*
  - 33 *An maritus constante matrimonio lucretur fructus rerum dotalium?*
  - 34 *Si extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem, viro vergente ad inopiam?*
  - 35 *Si maritus post restitutionem dotis efficitur dives, an recuperet dotem?*
  - 36 *An res empta pecunia dotali efficitur dotalis?*
  - 37 *Quae actio competat uxori pro petenda dote à marito vel eius heredibus?*
  - 38 *Quo tempore incipiat ista tacita hypotheca qua competit uxori pro recuperanda dote?*
  - 39 *An mulier virtute tacite hypotheca praefertur aliis creditoribus habentibus expressas hypothecas.*
  - 40 *Si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote, an praefertur aliis creditoribus habentibus expressam anteriorem?*
  - 41 *An tacita hypotheca & eius prelatio competat mulieri pro donatione ante nuptias?*
  - 42 *Si dos consistit in specie vel re inestimata quia uxor dedit pro dote res mobiles vel immobiles marito, an soluto matrimonio transferat dominium in uxorem?*
  - 43 *Si soluto matrimonio non possit constare an res mobiles sunt consumptae absque culpa mariti, an maritus teneatur valorem solvere?*
  - 44 *Si dos consistit in specie aestimata, an transeat dominium in uxorem?*
  - 45 *An istud ius hypotheca competens mulieri, transeat ad heredes?*
  - 46 *Soluto matrimonio, intra quod tempus debeat solvi dos uxoris?*
  - 47 *In tempore in quo non solvitur dos, an maritus vel heredes lucretur fructus?*
  - 48 *In tempore in quo non solvitur dos, an uxor possit ali à marito vel heredibus eius?*
  - 49 *An maritus teneatur restituere dotem, in totum vel in quantum facere potest?*
  - 50 *An in dote exigenda debeat attendi locus vel domicilium mariti vel uxoris.*
  - 51 *An & quando possit maritus repetere ab uxore vel heredibus expensas in rebus dotalibus factas?*
  - 52 *An dos confessae probet receptionem dotis?*
  - 53 *An causa dotis sit mixti fori?*
  - 54 *An à sententia lata in causa dotis appellari possit?*
  - 55 *Si inter coniuges matrimonium est prohibitum, an mulier possit repetere dotem?*
  - 56 *Si matrimonium est nullum, an soluto matrimonio dos putativa habeat privilegia dotis verae?*
  - 57 *An res dotalis possit alienari per maritum vel uxorem constante matrimonio, interveniente iuramento?*
  - 58 *Si mulier primo iuravit non vendere, nec alienare res dotales, & postea vendit & iurat, an talis contractus valeat?*
  - 59 *An uxor soluto matrimonio posset vendere vel alienare res dotales?*
  - 60 *An fideiussor qui intercessit pro re dotali vendita, an teneatur & obligetur re evicta per mulierem?*
  - 61 *Si maritus vendidit rem dotalem sine consensu & iuramento uxoris, & postea soluto matrimonio vendicetur ab ipsa uxore, an maritus teneatur de evictione?*
  - 62 *Si mulier constante matrimonio de licentia viri vendidit, an soluto matrimonio confirmetur talis donatio?*
  - 63 *An maritus vel alienans rem dotalem possit eam vendicare?*
  - 64 *Aliquando inter maritum & uxorem fit donatio simplex, qua vocatur donatio inter virum, & uxorem.*
  - 65 *An ista donatio confirmetur morte donantis?*
  - 66 *Casus in quibus valet donatio inter virum & uxorem.*
  - 67 *Si donator in vita vel morte reuocat predictam donationem, & donatarius qui eam recepit eam consumpsit, & non possidet eam, an reuocatio*

catio aliquid operetur.

- 68 *An concubina possit aliquid donari?*
 69 *Aliquando fit inter eos reciproca donatio medietatis bonorum acquiritorum constante matrimonio.*
 70 *An in dubio bona presumantur super lucrata constante matrimonio?*
 71 *An maritus lucretur fructus bonorum paraphernalium?*
 72 *Casus in quibus medietas lucrorum non acquiritur mulieri?*
 73 *An lex fin. tit. 5. lib. 5. ordinamenti, procedat in alienatione facta titulo alienationis?*
 74 *Si maritus alienavit bona in fraudem uxoris, ut non acquirat medietatem, quod remedium habebit uxor ad eam recuperandam?*
 75 *Si diuersa statuta vel consuetudines sint in domicilio & loco mariti & diuersa in loco uxoris, quod domicilium, & locus erit inspiciendus?*
 76 *An dominium & possessio huius medietatis transeat ipso iure in uxorem?*
 77 *An communicentur predicta lucra in matrimonio putatio, sicut vero?*
 78 *Si post matrimonium contractum proprietates consolidantur cum usufructu, quem maritus antea habebat, an in eo uxor habeat medietatem?*
 79 *An ista lucra transmittantur ad heredes?*
 80 *Si soluto matrimonio vidua committat adulterium, an perdat ista lucra?*

LEX L. LI. LII. & LIII.

NOta dispositionem harum legum, pro quarum perfecta declaratione, quia in iure nostro diuersis modis fit mentio de his quæ dantur ab vno coniunguntur alteri, inter quæ est maxima diuersitas, & difficultas, dico, & præsuppono, quod aliquando, & primò fit inter eos donatio, quæ vocatur sponsalitia largitas.

1 Aliquando, & secundò fit inter eos donatio quæ vocatur propter nuptias, vel ante nuptias. Aliquando, & tertio fit inter eos donatio quæ vocatur artha. Aliquando, & quarto fit inter eos donatio quæ vocatur dos. Aliquando, & quinto fit inter eos donatio pura, & simplex quæ vocatur donatio inter virum & uxorem. Aliquando, & sexto fit inter eos donatio reciproca ab ipsa lege, medietatis lucrorum acquiritorum, constante matrimonio.

2 Quoad primam igitur donationem dico, quod sponsalitia largitas est illa donatio quæ fit inter sponsos de futuro propter matrimonium contrahendum, & propter eius spem & causam finalem, in qua de iure antiquo Digestorum, & Codicis ante Imperatorem Constantinum requirebatur expressio huius conditionis vel causæ, scilicet quod fiebat propter matrimonium futurum, alias censebatur donatio pura & simplex & statim valebat, ut in lege prima versicul. igitur, ff. de donation. & in lege secunda, & in lege si filia, & in lege 11. tibi. Codice de donat. ante nupt. tamen postea per Constantinum nulla requiritur expressio, sed talis donatio simpliciter facta ex ipsa legis dispositione, & ex præsumpta voluntate partium, habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur, textus est capitalis & expressus in lege cum veterum, Codice de donat. ante nupt. & ibi notat & commendat Gloss. ordinaria Odofred. Petr. Cynus, Iacob. Butrig. Bart. Baldus Ang. & Salicet. & communiter Doctores, & idem disponit lex 3. titul. 11. part. 4. cuius virtus natura, & effectus est quod si expressè inter partes agitur, quod nullo casu reuertatur ad donantem, sed statim pleno iure fiat accipientis, tunc indistin-

ctè sibi quæritur, & nunquam reuertitur ad donantem, modò sequatur matrimonium, modò non: ut in dicta lege prima, versicul. igitur, ff. de donat. cum simil. si verò inter partes nihil actum vel expressum est: tunc si matrimonium postea sequatur valet in totum & perficitur donatio, & nullo casu reuertitur ad donantem, textus est in dicta lege cum veterum, Codice de donat. ante nupt. & ibi communiter Doctores, si verò matrimonium non sequatur tunc, aut factò, aut, culpa donantis, & perdit quod dedit, & restituit quod recepit, & applicatur alteri obediendi: si factò, & culpa donatarij, restituit quod recepit textus est in d. l. cum veterum.

Si verò per casum, ut per mortem alterius, tunc si donatio fuit facta à sponso sponsæ, eam repetit & recuperat donator, si non interuenit inter eos osculum, nec copula: si verò interuenit osculum, repetit & recuperat pro dimidia, & alia dimidia remanet penes sponsam, & eam lucratur. Si verò interuenit copula, nihil repetit, nec recuperat donator, sed tota donatio quæritur sponsæ & heredibus eius, cum per copulam sit secutum & confirmatum matrimonium: textus est formalis, & expressus in l. si à sponso, Codice de donat. ante nupt. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores textus in l. 3. tit. 11. part. 4. text. in l. 5. tit. 2. lib. 3. for. 11. Si verò donatio fuit facta ab sponsa sponso, & matrimonium non sequatur per mortem, tunc indistinctè sponsa vel hæres eius repetit & recuperat, modò interueniat osculum, modò non: si verò interueniat copula, nihil repetit nec recuperat, sed totum quæritur sponso: quia sequutum est matrimonium, & verificata est conditio quæ inest in ista donatione, text. est singularis in d. l. si à sponso, §. 1. C. de donat. ante nupt. cuius verba sunt, quod si sponso, interueniente vel non interueniente osculo, donationis titulo quod raro accidit, fuerit aliquid sponsa largita, & ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, omni donatione infirmata ad donatricem sponsam siue eius successores dominium transferatur: & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores & idem disponit prædicta lex 3. titul. 21. part. & prædicta lex 5. titul. 2. lib. 3. for. 11. Et ita tenet Castillus in l. 52. in verbo, lo que esposo. Palacios Rubens ibid. num. 13. & in repet. rub §. 3. in princip. Auendañus de exequendis mandatis c. 15. n. 4. Matiençus in l. 4. titul. 2. gloss. 4. num. 3. lib. 5. recop. Frequentius tamen accidit quod sponsus donet quam sponsa sponso, ut dixit textus in dicto §. 1. cuius ratio potest esse duplex. Prima quia genus mulierum auarissimum est, secundum Gloss. ibi, per text. in l. sed si ego, in fin. ff. ad Velleian. & in l. si stipulata, §. 1. ff. de don. inter vir. & uxor. Secunda ratio melior & notabilior est, quia sponsa debet venerari à suo sponso, maximè in his quæ ad ornatum eius pertinent: quia sua interest, & honori suo conuenit, ut culta, & ornata sit, argumento text. in l. si ut certo, §. interdum, ff. commodat. ibi, vel si sua duntaxat causa commodauit sponsæ vel uxori, quo honestius culta ad se deduceretur: ita Petrus & Cynus, in dicta lege si à sponso, C. de donat. ante nupt. Palac. Ruu. in sua repet. cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor. fol. 3. col. 2. vers. contractis autem sponsalibus.

Pulchrum tamen dubium est, quæ sit ratio per quæ sponsa lucratur dimidiam partem huius donationis per osculum, sponsus verò nihil lucratur; & resolutinè dico quod duplex potest esse ratio. Prima, quia semper sponsa videtur osculum dare & non accipere, & idè ipsa sola præmiatur: ita Gloss. ordinaria in d. l. si à sponso, §. 1. C. de donat. ante nupt. in gloss. 1. Secunda ratio est, quia sponsus per osculum aliquid acquirit, & in nullo grauatur, imò consequitur gaudium & lætitiā: sponsa verò per osculum

osculum aliquid amittit, quia incurrit ruborem & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honestatis: & forte si sponfus decederet, non ita faciliter inueniret alium cui nubere possit: vnde in recompensam illud lucratur: & in expresso istam rationem ponit singul. Azor in Summa, Codice de donat. ante nupt. in fin. Odofred. Petrus, Cynus, Albericus: & Fulgos. in d. l. si a sponso, C. de donat. ante nupt. Montalius, in d. l. 5. tit. 2. lib. 3. for. ll. Palacius Ruu. in sua repet. fol. 3. col. 3. in fine, & ponit expressè prædicta lex 3. tit. 11. part. 4. Aduertendum tamen quod prædicta debent intelligi in sponfis de futuro tantum: secus tamen in sponfis de præsentibus: quia inter eos donatio non valet, tanquam inter maritum & vxorem: vt in l. 1. & per totum. ff. de donat. inter virum & vxorem, & in l. 1. & per totum, C. eod. titulo. cuius ratio potest esse? quia donatio quæ fit inter sponfos de futuro, habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur: & valet & tenet tanquam inter extraneos secuta & verificata illa conditione, vt in lege secunda, & lege si filia, & leg. si tibi, & lege cum veterum, & per totum, Codice de donat. ante nupt. donatio verò facta inter sponfos de præsentibus, vel inter maritum & vxorem, est pura & simplex, & non valet, ne mutuo amore ad inuicem se expolient, vt in d. l. 1. & per tot. ff. de donat. inter virum & vxorem, & latius infra suo loco dicemus.

Hodie tamen per istam nostram legem Tauri § 2. contrarium est decisum, imò quod omnia quæ supra dicta sunt in sponfis de futuro, habeant etiam locum in sponfis de præsentibus. Circa prædicta tamen se offert necessarium & quotidianum dubium, an prædicta habeant locum & procedant, etiam si donatio ista contineat res valde pretiosas, puta vestes, & ornamenta, vel alia pretiosa quæ tradat sponfus sponse de futuro vel de præsentibus? & videtur quod non: imò quod nihil lucretur sponsa per osculum vel copulam, sed totum debeat restitui, sponso vel hæredibus post mortem alterutrius.

Primo quia omnia illa censentur data & collata in tempus matrimonij, vt honestius & magis honorificè incedat mulier, & per consequens non videtur donata, sed tantum commodata, & ad vsum concessa, causa & gratia ipsius mariti, & eius honoris, argumento textus in lege si ut certo, §. interdum, versiculo primo, ff. commodati cuius verba sunt, vel si sua duntaxat causa commodauit sponsa forte, vel vxori, quod honestius culta ad se deduceretur. Confirmatur etiam, quia ex qualitate talium rerum præsumitur donatio vel traditio collata in tempus matrimonij, cum inter sponfos non soleant alia pretiosa dari: quia istud onus non pertinet sponso, sed marito.

Secundo facit, quia quando simpliciter aliquid traditur, & alia coniectura potest capi, nunquam debet præsumi donatio, vt in lege cum de indebito, ff. de probat. & ibi communiter Doctores & in lege Procula, eodem titulo, & in lege si cum aurum, ff. de solut. & in l. 2. §. circa, ff. de doli except. & in lege Campanus, ff. de oper. liber. & in lege si donatio, 2. respons. C. de collat. Confirmatur etiam per Gloss. singularem & vnicam in lege cum quid, ff. si certum petat. vbi dicit quod si simpliciter quis alteri tradit pecuniam vel rem, in dubio potius est præsumendum mutuum vel depositum quam donatio: quam ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bald. Paul. Alex. Iason. & communiter moderni, & reputat singularem & vnicam Ioan. de Imol. in lege dotem, ferro, §. qui maximas, prima columna, ff. de public. & vestig.

Tertio facit quia si maritus constante matrimonio

simpliciter donat vel tradit vxori vestes vel alia ornamenta pretiosa & festiualia: & non censetur donare, & per consequens talis datio vel traditio non confirmatur morte mariti, vt remaneat penes vxorem vel hæredes eius: quia in dubio solum videtur data ad vsum, & decorem causa ipsius mariti, vt vxor magis culta & ornata incedat: & ita tenet Montalius in lege 6. titulo 6. libro 3. fori. Palacios Rubeus, in repetit. rubr. §. 6. & 11. Auendañus, de exequendis mandatis, capite 15. in fine, vbi Gregor. titulo 11. parte 4. Castillus in leg. § 2. verbo, sea pretioso. Matiençus in l. 4. titulo secundo, lib. 5. gloss. 4. vestes verò vel ornamenta leuia & quotidiana bene videtur donare, & fiunt ipsius vxoris & hæredum suorum, & non tenetur restituere: ita probat textus in lege mortis sua causa, versiculo ff. de donat. inter virum & vxor. text. in l. ex annuo, eod. tit. text. in l. pen. §. 1. ff. sol. matr. vbi habetur quod vestis quam simpliciter quis tradit seruo vxoris vel famulo, non videtur donata, sed tantum ad vsum concessa, & potest eam repetere, vt extat textus singularis & melior de iure in l. id vestimentum, ff. de peculio, vbi dicitur, quod vestimentum pretiosum quod dominus simpliciter tradit seruo, non videtur concessum in peculio, sed semper remanet ipsius domini, cuius verba sunt, sed quod vestimentum seruo dominus ita dedit utendum ut non semper sed ad certum vsum certis temporibus eo vteretur, veluti cum sequeretur, vel cum sibi cœnanti ministraret, id vestimentum non esse peculij. textus in l. ob legatum, ff. de legat. 3. vbi habetur, quod si maritus vestes & ornamenta pretiosa vxoris causa & ad eius vsum comparauit, & postea genericè legauit ea quæ vxoris causa comparauit, videntur prædictæ res legari & contineri in dicto legato generali: ergo aperte colligitur quod per solam simplicem traditionem non censetur facta donatio: quia aliàs non requireretur de eis fieri legatum generale, nec particulare, facit etiam textus in lege Quintus Mutius, ff. de auro & argento legat. textus in lege ornamentorum eodem titulo, & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene fundet, tenet Bartolus in lege penultima, §. primo, ff. soluto matrimonio, prima columna, numero secundo, & ibi Bald. 2. secunda columna, prima questione. Angel. 1. columna, numero 3. Paul. de Castro secunda columna, numero quarto. Ioan. de Imol. secunda columna. Alexand. 1. columna, n. 3. & communiter Doctores idem Bart. Angel. Paul. Alexand. & communiter Doctores in l. si usufructus, §. 1. ff. ad legem falcid. idem Bartol. in l. 1. §. nec castrense, ff. de collat. honor. 4. colum. numero 9. versiculo circa secundum. Bald. Paul. Salicet. & communiter Doctores in lege si ut certo, §. interdum, ff. commodati. Bald. Paul. Salic. & alij Doctores in l. id vestimentum, ff. de peculio. Angelus in lege emptor, ff. de euiction. Bald. notabiliter in lege si filia cuius, Codice famil. ercisc. 5. columna, & 5. questione. idem Bald. in authent. ex testamento, Cod. de collat. 5. columna, numero 10. & ibi Roman. 7. colum. num. 22. Salic. in lege sicut, Codice de donat. inter virum & vxorem, secunda columna, numero quinto, Ioan. de Campeg. in tract. dotis, secunda parte, §. q. n. 5. Montalius in lege 6. titulo 6. lib. 3. foro ll. Palacius Ruu. in sua repet. caus. per vestras, 4. for. §. 6. per plures colum. & istam sententiam & conclusionem expressè probat singularis lex partitæ, l. 23. in fin. tit. 11. 4. part. Imo quod magis est, prædicta habent locum & procedunt etiam si maritus non simpliciter tradidisset vxori, sed dixisset quod donabat: quia secundum subiectam materiam videtur tantum ad vsum concedere, nisi aliàs expressè constaret quod habuit animum donandi: ita eleganter Ioan. de Imol. in dicta lege pen. §. 1. ff. solut.

matrim. 3. col. argumento text. in l. si uno, ff. locati, & ante eum Bartol. in d. l. 1. §. nec castrense, ff. de collat. bonor. 5. colum. Bald. in autben. ex testamento, Cod. de collat. 6. colum. numero 10. Ergo idem dicendum est, quando tales vestes vel ornamenta pretiosa sponsus simpliciter tradidit sponsæ de futuro vel de præsentis, vt sibi non videantur donata per supradicta, quæ optime concludunt: & in terminis pro hac sententia & conclusione facit textus notabilis in l. ob legatum in fine, ff. de legat. 3. vbi expresse dicitur, quod paria sunt quod talia simpliciter dentur & tradantur sponsæ ante matrimonium consummatum, quam vxori post matrimonium contractum: quia semper vtroque casu videntur ad vsum tantum data & collata: text. in l. si quid eod. titul. ff. de legat. 3. cuius verba sunt, si quid earum ante comparauit quam vxorem duxit, si id ei vt vteretur tradiderit, perinde est quasi postea comparauisset, & quod prædicta distinctio & resolutio habeat locum in sponsa, tenet expresse Ioan. de Imol. in d. l. pen. §. 1. ff. sol. matr. 3. col. in fine.

Sed aduertendum quia contrarium videtur de iure verius in sponsa de futuro, & de præsentis: imò quòd indistincte videantur donata etiam pretiosa, & medietatem lucretur sponsa per osculum, & totum per copulam, & supra dicta iura & opiniones Doctorum procedant & habeant locum in vxore verè & realiter ducta, quia ibi potest capi alia coniectura quam donationis scilicet datio vel traditio ad vsum tantum: secus verò in sponsa, quia ibi videtur facta donatio ob causam matrimonij, & in recompensam dotis, & honestatis & virginitatis: cum sponsa posset non nubere per ingressum religionis, vel alias: vnde cum possit capi illa vehemens & propinqua coniectura, in dubio præsumitur donatio: & sequuta causa veri, & realis matrimonij verificetur donatio, & eius conditio: & in terminis ita disponit hodie nostra lex §. 2. his legibus Tauri, quæ expresse vult & determinat quòd sponsa de futuro, vel de præsentis lucretur medietatem per osculum, & totum per copulam eorum quæ sibi sunt simpliciter tradita per sponsum, modò sint pretiosa modò nondum tamen non interueniat promissio arrharum: quia tunc sponsa debet eligere vnum vel aliud infra tempus ibi assignatum, non tamen debet habere & lucrari vtrumque.

Intellige etiam ista dummodo non excedant octauam partem dotis, vt in l. 1. in fin. titul. 2. lib. 5. recop. vbi Matiençus in glos. 6. sic legem nostram intelligit, Palacios Rubeus in rubr. de donat. inter virum, §. 5. in fin. & Castillus in leg. §. 2. verbo, sea pretioso, & ibi Gomez Arias, num. 16. Villalobos in Antinomia iuris ciuili & regij, verbo donatio, num. 25. Spinus in suo speculo, gloss. 18. in princ. numero 155. cum aliis relatis ab Azuedo in l. 4. tit. 2. lib. 5. recop. num. 9. licet Gregorius Lopez in l. 33. tit. 11. parte 4. Contrarium teneat: imò legem nostram non procedere cum vestes pretiosæ ab sponso sponsæ dantur, qui à Matienço reprehenditur, in lege 4. tit. 2. lib. 5. gloss. 5. num. 2. quæ autem vestes pretiosæ, & quæ superflue dicantur, quæ autem quotidiana communis assertio est, vt iudicis committatur arbitrio, vt personarum considerata qualitate id indicet, secundum Imolam in l. pen. §. 1. ff. de soluto matrimonio, in fin. Palacios Rubeus in rubr. de donationibus inter virum, §. 11. numero 11. Gregor. in dict. lege 33. in glos. vlt. in fin. tit. 11. p. 4. tradit Matiençus vbi supra num. finali.

Item etiam & secundò principaliter quero, si sponsus dedit vel simpliciter tradidit sponsæ vestes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum & velationum, an habeat locum ista nostra lex §. 2. & soluto matrimonio sponsa lucretur medietatem eorum

per osculum, & totum per copulam, an verò totum debeat restitui marito, & eius hæredibus? & est subtilior & melior quæstio quæ in hac lege, & materia potest adaptari & considerari: & certe videtur quod sponsa nihil debet lucrari, sed totum debet restitui marito vel hæredibus eius. Primo quia datum vel traditum illo tempore aperte censetur datum & collatum in tempus matrimonij, vt in lege quod sponsa, Codice de donation. ante nuptias, cum similibus, sed vestes vel ornamenta pretiosa, constante iam matrimonio tradita, non lucratur vxor, sed marito vel hæredibus restituuntur, vt supra late conclusum est: ergo similiter ea quæ sint data vel tradita tempore nuptiarum. Secundo facit, quia cum ad maritum spectet onus & cura victus & vestitus vxoris, & eorum quæ pertinent vxori, & tempore ipso nuptiarum, & velationum dedit, & tradidit prædictas vestes & ornamenta, & statim sequitur matrimonium, non potest aliud dici nec coniecturari, nisi quod dedit, & tradidit tanquam vxori pro adimplendo onere, & necessitate sibi imposita à iure & consuetudine: quia absurdum esset quod contraherent, & in domum includerentur sine talibus vestibus, & ornamentis sibi decentibus. Confirmatur etiam quia tempore quo fuerunt desponsati, forte sponsus illa non dedit, nec tradidit, sed reseruauit in tempus nuptiarum, vnde aperte colligitur mens & intentio eius, quod voluit tradere tanquam vxori, & non tanquam sponsæ. Rursus confirmatur, quia communiter illo tempore nuptiarum prædicta dantur copiose & in abundantia quasi debeat durare per totum tempus matrimonij, & sic inducitur præsumptio, quod noluit sponsus donare, sed causa promiscui & communis vsus tradere.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod vestes & omnia alia ornamenta pretiosa quæ dantur, & traduntur per sponsum sponsæ tempore nuptiarum & velationum, sint & efficiantur propria vxoris & lucretur & acquirat medietatem per osculum, & totum per copulam. Primo quia prædicta nostra lex §. 2. harum legum Tauri simpliciter, & indistincte loquitur, & dicit quod sponsa illud lucretur non facta distinctione temporis: ergo simpliciter, & indistincte intelligatur quocumque tempore dentur, siue tempore nuptiarum, siue ante: quia quando lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt in lege de pretio, ff. de Publiciana, cum similibus. Secundo facit, quia qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi, vt in l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxa. cum similibus. Sed nostra lex Tauri expresse loquitur in sponsis, & in eo quod datur per sponsum sponsæ, & illa qualitas viget, & durat tempore nuptiarum antequam verè, & realiter sit contractum matrimonium: ergo illo etiam casu, & tempore habeat locum eius dispositio. Tertio facit subtilis consideratio, quia ista nostra lex Tauri dicit, & disponit quod si in matrimonio interueniat promissio arrharum, sponsa eligat an velit habere vnum vel aliud: sed illa quæ dantur per sponsum tempore sponsaliorum regulariter & communiter sunt leuia, & parui valoris, & non sunt digna arrhis comparari: sed tantum dantur pretiosa tempore nuptiarum & velationum: ergo vtroque casu & tempore loquatur, & procedat nostra lex.

Quarto & quidem singulariter facit, quia donatio quæ fit ab sponso sponsæ ante matrimonium realiter consummatum, semper dicitur sponsalitia largitas, & valet, & tenet, & habet effectum suum etiam si fiat ipsomet die nuptiarum, & non censetur donatio inter virum, & vxorem vt annulletur: text.

est, in l. inter eos, ff. de donationibus inter virum & uxorem, cuius verba sunt: inter eos qui matrimonio coniuncti sunt, ante nuptias donatio facta iure consistit, etiam si eodem die fuerint consecuta: textus in lege penultima, §. virgini, eodem titulo, & si sumus in dubio, quod non appareat, an sit facta ante matrimonium vel post, adhibetur talis distinctio, quod si in domo sponsæ sit facta, præsumitur adhuc sponsa, & valet: si verò in domo sponsi sit facta præsumitur iam vxor & non valet: text. est singularis, & vnicus in l. cum in te, C. de don. ante nupt. cuius verba sunt. Cum in te simplicem donat. dicas factam esse die nuptiarum, & in ambiguo possit venire vtrum ab sponso an marito donatum sit, sic distinguendum est, vt si in tua domo donum acceptum est, ante nupt. videatur facta esse donatio: quod si penes se dedit sponsus, retrahi possit, vxor n. fuisti: & ibi ad hoc notat & commendat Glossa ordinaria Azor in summa eiusdem tituli, in fine. Odofred. Petr. Cynus, Alber. Fulgos. & communiter Doctores & reputat singularem & vnica Bald. ibi: & illum etiam textum ad hoc notat & commendat Bald. in Auth. ex testam. C. de collat. 6. col. n. 10. & ibi alij Doctores. Nostram etiam sententiam sequitur Gutierrez in alleg. 11. n. 7. Auendañus in c. 15. pratorum, n. 5. lib. 1. Matiençus in l. 4. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 6. num. fin. Palacios Rubeus in rubr. de donat. inter virum, §. 8. n. 3. licet contrarium ipse teneat in d. rubr. §. 11. n. 2. & Auendañus in cap. 10. pratorum, n. 13. lib. 2. imò vestes & omnia alia quæ sponsæ tempore nuptiarum dantur propria non effici, sed marito, vel eius hæredibus debere restitui, quam etiam opinionem sequitur Gregor. Lop. in l. 23. tit. 11. p. 4. Azeued. nouissimè in l. 4. tit. 2. lib. 5. n. 27. & de hac quæstione vide latissimè Roland. à Valle. conf. 10. n. 12. cum sequenti lib. 1.

Tertiò & principaliter quæro, si inter sponso interuenit osculum vel copula antequam aliqua donatio fieret, & postea sequatur ista donatio & sponsalitia largitas, an habeat locum dispositio huius legis, vt sponsa lucretur medietatem per osculum præcedens, & totum per copulam? & videtur quod sponsa nihil lucretur, quia ista lex videtur requirere pro forma quod præcedat donatio, & sequatur osculum vel copula, quod probat lex in quantum dicit, *Gane si el esposo la ouiere besado, la mitad de todo lo que el spos. le ouiere dado antes de consumido el matrimonio.* Et iterum infra, dum dicit, *pero si qualquiera de ellos muriere despues de consumido el matrimonio, que la muger y sus herederos ganen todo lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado.* Et in expresso ita tenet Didacus de Castillo super ista lege 8. colum. vers. ex quo habes: & reputat singulare, Doctor verò de Palac. Ruu. transit etiam super ea numero 10. & numero 16. & relinquit cogitandum & indecisum: quos sequuntur Gomez Arias, in lege 52. Tauri, numero 20. & ibidem Castillus, verbo ante de consumado, versiculo, ex quo habes. Gregor. in lege tertia, verbo besado, titulo 11. parte 4. Palacios Rubeus in dicta lege 52. Tauri, numero 14. in fine, qui hoc fundamento mouentur, nam si copula donationem præcessit, potius donatio inter virum & uxorem censetur quam propter nuptias, vt docet Matiençus in lege quarta, titulo secundo, libro quinto, recop. gloss. 3. numero 2. vbi latè fundat & Gregor. in lege 23. tit. 11. part. 4. id etiam tenet Azeuedus ibidem in d. l. 4. tit. 2. lib. 5. recop. numer. 26. & vide Auendañum in c. 15. prator. n. 5. l. b. 1. Gutier. in alleg. 11. n. 5. lib. 1. qui hanc eandem Castilli opinionem tenet, licet in praxi contrariam sententiam seruari affirmat, & sic sponsam lucrari, quod etiam osculo præcedente seu copula sponsalibusque sibi donatum fuerit: eandem Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

démque opinionem tenet idem Azeuedus sibi contrarius in dict. l. 4. tit. 2. lib. 5. num. 14. & Auiles in c. 15. prator. num. 6. in fin. Ayora, in tractat. de partitionibus, 1. p. cap. 7. num. 37. quod refert ipse Azeuedus. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod ista lex procedat, & intelligatur, etiam si præcedat osculum vel copula, & postea sequatur donatio, quia vtroque casu militat ratio fundamentalis huius legis superius assignata: ergo habet locum eius dispositio, vt in l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legaris 2. & in l. Gallus, §. & quid si tantum de liber. & posthum. & in l. mulier, ad Treb. & in l. si mater, Cod. de inst. & sub. cum similibus. Item etiam quia sponsus videtur dare in præmium & remunerationem beneficij recepti. Item etiam quia in nostro regno ex communi vsu, allusione, & significatione vocabuli semper sponsa dicitur & vocatur ante velationes & benedictiones Ecclesiæ, communem habitationem: modò sit cognita modò non: post prædictas verò solemnitates proprie vocatur vxor: sed nostra lex loquitur in sponsa, ergo indistinctè intelligatur vt dixi, argumento text. in l. librorum, §. quod tamen Cassius, de leg. 3. & in l. Labeo, de supell. legat. adde tamen quod si non valeret donatio tanquam sponsæ facta, & non posset in ea procedere ista lex, valeret tamen donatio tanquam vxori facta post annum, vel confirmaretur morte, vt infra suo loco dicemus. Vnum tamen est, quod si antequam inter eos contraherentur sponsalia, interueniret osculum vel copula, & postea sequantur sponsalia & verum matrimonium, non lucrabitur aliquid sponsa: quia formaliter & necessariò requiritur quod contractis iam sponsalibus de futuro vel de præsentis donatio fiat, vt aperte vult & disponit ista lex: & in expresso ita tenet Baldus, de iure communi in leg. si ab sponso, C. de donat. ante nupt. argumento text. in l. in delictis, §. extraneus, ff. de noxalibus, vbi habetur quod qualitas adiuncta verbo debet intelligi, & regulari secundum tempus verbi: ergo osculum vel copula necessariò requiritur tempore sponsaliorum, non verò ante: quia magis esset puniendum quam præmiandum. Eandem hanc opinionem tenet Gomez. Arias in l. 52. num. 9. & 10. & in l. 50. num. 5. 6. & 7. Ioannes Matiençus in l. 4. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 3. num. final. Confirmatur, quia sponsalia de futuro bene transeunt in matrimonium de præsentis per copulam subsequutam: non verò præcedentem, vt in cap. veniens, el 2. de sponsalibus, & ibi communiter Doctores. Confirmatur, etiam quia matrimonium sub conditione contractum efficitur purum per copulam subsequutam, non tamen per copulam præcedentem: text. est in capite is qui, de sponsal. text. in c. de illis, & in c. per tuas, de cond. appof. & vtròque Doctores ergo ita dicamus in proposito quod osculum vel copula quæ interuenit post sponsalia sint causa acquisitionis donationis: non verò quæ interuenit ante sponsalia contracta: & idem tenet super ista lege Palacios Rubeus num. 9. & Didac. de Castill. 5. col. super verbo, Besado.

Quartò principaliter quæro, si sponsalia sint nulla & inualida iuris prohibitione, an habeat locum ista lex & eius dispositio: & breuiter & resolutiue dico quod non, sed sponsus poterit tunc indistinctè repetere quod dedit & tradidit sponsæ, modo interueniat osculum vel copula, modo non: ista est Glossa singularis & ordinaria iuncto textu in l. si ab sponso, versic. 1. Cod. de donat. ante nuptias, & ad hoc notat & commendat Salicet. & Fulgos. Idem voluit Cifuentes in leg. 52. prope finem, sed contrarium tenuit Palacios Rubeus in l. 52. Tauri, n. 4. & in rubric. de donationibus inter virum, §. 36. num. 7. scilicet quod soluto matrimonio ratione huius

impedimenti vxor ignorans lucretur, propter osculum dimidiam partem iocalium, & copula interueniente lucretur omnia donata, quæ opinio placuit Matienço in l. 4. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 2. n. 2. magis consonans legi partitæ tit. 1. p. 4. asserenti, però *siempre se entiendo, que deue tornar a quel que recibe, si por su culpa finca que el matrimonio no se cumpla,* ergo à contrario sensu mulier non amittet donata, nec ea sponso restituet, si culpa sua matrimonium non dissoluatur, vt latius videre poteris per eundem Matiençum *ubi supr.* idem etiam tenet Azeuedus in dict. l. 4. tit. 2. lib. 5. n. 10. pro qua sententia & conclusione facit text. in l. cum hic status. §. fin. ff. de donat. inter virum & uxorem. vbi probatur, quod error circa causam finalem impeditiuam matrimonij vitiat donationem, & non confirmatur morte: text. in l. ea qua. Cod. de donat. ante nupt. text. in l. 1. Cod. de condict. ob causam. textus in l. si ex voluntate, Cod. de donation. inter virum & uxorem facit etiam concludens ratio, quia ista donatio & sponsalitia largitas de qua loquimur habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur, vt in l. cum veterum. Cod. de donat. ante nupt. sed in nostro casu & quæstione matrimonium non potest sequi nec habere effectum iuris impedimento: ergo repetat. Quod intellige quando sponsus donauit & tradidit ignoranter, quia tunc repetit, modo sponsa ignoret, modo sciat, per supra dicta: si vero sponsus scienter dedit & tradidit & sponsa fuerit ignorans, non repetit, sed retinebit sibi sponsa: si vero vterque erat sciens, sponsus non repetit nec sponsa retinebit, sed fiscus vendicabit: Idem tenet Palacius Rubeus in rubr. de donat. §. 39. numer. 7. vers. si igitur donatio. licet contrarium tenuerit in hac l. num. 4. idem etiam tenet Matiençus in l. 4. tit. 2. lib. 5. gloss. 2. in fin. ita probat textus in dict. l. cum hic status. §. finali. ff. de donat. inter vir. & vxor. text. in l. qui contra, Cod. de incest. nupt. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores Gloss. etiam ordinaria in l. eum qui duas. Cod. de adult. Gloss. notat & ibi commun. Canon. in cap. 1. de donat. inter vir. & vxor. & ista est veritas: licet Palac. Rub. super ista l. n. 4. teneat quod ista lex & eius dispositio habeat etiam locum, quando sponsalia sunt nulla, & dissoluntur iuris prohibitione, sicut quando sunt valida & dissoluntur morte: & idem tenet Didac. de Cast. 3. & 4. col.

8 Quintò quæro, si sponsa de futuro vel de præsentis ingrediatur religionem, an lucretur per osculum medietatem eorum quæ sibi sponsus donauit & tradidit, sicut lucretur per mortem alterius? & resolutiue dico quod sic: & ita tenuit Couar. in 2. sponsal. cap. 7. §. 4. num. 12. & videtur probabilis quamuis posset de ea dubitari per text. in cap. ex publician. de conuersione coniugatorum. Et hanc opinionem tenet Palacius Rub. in rubr. de donat. inter virum. §. 3. n. 5. & in l. 52. Tauri. Castillus ibi, in gloss. 3. Cifuentes, numer. 8. Corneus conf. 222. libr. 1. Gregor. in lege 3. tit. 1. par. 4. verbo, la mitad. Matiençus in lege 4. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 2. num. 1. ista est Gloss. singularis iuncto textu in cap. decreta legalia. 37. quæst. 2. in gloss. 2. in fine. probat etiam text. in lege Deo nobis. Cod. de Episcop. & cleric. vbi habetur quod sponsa potest libere ingredi religionem, & non incurrit pœnam arrharum: quia ille qui recepit restituit simplices: non verò duplicatas: & ibi notat Baldus & communiter Doctores text. in Authentic. de sanct. Episcop. §. sponsalibus collat. 9. & ibi notat Angel. & alij Doctores. Ex quibus inferunt ibi Doctores quod patrum lucranda dotis in casu mortis, habet etiam locum in casu ingressus religionis: & idem tenet & commendat Iason. in lege si decesserit, ff. qui satisf. cogant. 2. colum. num. 11. Sextò quæro si sponsus

tales res donatas alienauit, an vxor possit præferri cæteris creditoribus habentibus anteriorem hypothecam? & dico quod non ita probat textus in lege de rebus, Cod. de donat. ante nupt. vbi habetur quod vxor repetit si non sint prius aliis creditoribus obligata: ergo si sint obligata, ipsa non preferitur, licet secus sit in dote, vt in lege assiduis. Codice qui potior. in pignor. habeant. & in §. fuerat. Institutione de action.

9 Aliquando & 2. inter eos fit donatio quæ vocatur ante nuptias vel propter nuptias: & certè materia huius donationis est satis dubia, & incognita, & vix potest eius virtus & effectus intelligi: & in ea aliquantulum insudari, & conabor fundamentaliter declarare: pro cuius perfecta declaratione dico, quod donatio ante nuptias vel propter nuptias est illa quam maritus, pater vel alius pro eo expressè facit vxori propter matrimonium, in recompensam dotis, & eius maiorem cautelam & securitatem, quæ efficitur vxoris constante matrimonio, & eo soluto reuertitur ad maritum: textus est in lege final. Cod. de donat. ante nuptias ibi, sicut enim dos propter nuptias fit: ita & in donationibus quas mariti faciunt vel pro his alij, debet esse aperta licentia, & constante matrimonio talem donationem facere: quia quasi antipherna hæc possunt intelligi, & non simplex donatio: dicit Gloss. ibi, antipherna. 1. contra dotem, ab anti quod est contra, pherna quod est dos: quasi contra dotem, vel in recompensam eius datio: text. in versiculo finali eiusdem legis, cuius verba sunt, Sancimus itaque omnes licentiam habere, siue priusquam matrimonio contraxerint, siue postea donationes mulieribus dare propter dotis donationem: & non simplices intelligantur, sed propter dotem & propter nuptias factas text. in Authentic. Dos data donationem propter nuptias meretur. & idem disponit lex prima tit. 1. 4. part. & in effectu ita tenet & declarat Azor. in Summa. Cod. de donationibus ante nupt. Petrus de Bellaper. & Cynus in rubr. eiusdem tituli Salic. in l. si constante eodem tituli. Et vt melius cognoscatur & intelligatur nomen, virtus, & effectus huius donationis, oportet videre conuenientias & differentias quas habet cum dote: & Primò dico quod conueniunt, quia sicut ista dicitur donatio, ita & dos dicitur donatio. textus est in dicta lege fin. vers. fin. Cod. de donat. ante nupt. ibi, propter dotis donationem. Secundò conueniunt, quia sicut dos dicitur dos mariti constante matrimonio: & in eum transit dominium, & eo soluto reuertitur ad vxorem vel eius hæredes: ita ista donatio ante nuptias vel propter nuptias dicitur dotalitium vxoris, & in eam transit dominium constante matrimonio, & eo soluto reuertitur ad maritum vel eius hæredes: textus est in lege fin. Cod. de donat. ante nupt. textus in l. si liberis eodem tituli. textus in cap. plerunque de donat. inter virum & uxorem. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores. Tertio conueniunt, quia sicut pater tenetur dotare filiam suam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio suo: textus est in l. fin. vers. Nec. Cod. de dotis promissione, cuius verba sunt, Nec enim leges incognita sunt, quibus cautum est omni modo paternum esse officium, dotem vel ante nuptias donationem pro sua dare progenie. Quarto conueniunt, quia sicut maritus potest vendicare tanquam dominus constante matrimonio res dotalis, vt in lege doce ancillam. Codice de rei vendic. ita vxor potest vendicare donationem propter nuptias vel ante nuptias: quod tamen intellige à quolibet possessore extraneo, non tamen à marito, præterquam in tribus casibus. Primus est quando soluto matrimonio non redditur dos vxori. Secundus est quando vxor deberet istam donationem lucrari ex pacto.

paſto. Tertius eſt quando conſtante matrimonio maritus vergit ad inopiam : aliàs verò ſi matrimonio durat , & maritus eſt diues & ſoluendo , vxor non vendicat ab eo : ita probat textus in *Auth. permiſſa. Cod. de donat. ante nupt.* & ibi tenet declarat Gloſſ. ordinaria Bald. Angel. Salicet & communiter Doctores & in *Auth. unde illa ſumitur.* Quintò conueniunt , quia ſicut maritus non poteſt alienare dotem conſtante matrimonio etiam de conſenſu & licentia vxoris , vt in *lege 1. & per totum. ff. de fundo dotali. & in §. 1. & per totum. Inſtit. quibus alienare licet vel non* , ita maritus etiam de conſenſu , & licentia vxoris non poterit iſtam donationem ante nuptias vel propter nuptias alienare : textus eſt in *authent. ſiue à me. Cod. ad Velleian.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores , imò quòd magis eſt , licet vxor poſſit renuntiare iuri hypothecæ quam habet in bonis mariti pro ſecuritate dotis , vt in *lege etiam, & in lege iubemus. Cod. ad Velleian.* quod tamen eſt intelligendum dupliciter. Primò modo quando in aliis rebus maritus eſt ſoluendo. Secundò quando fit remiſſio hypothecæ generalis inductæ à lege : ſecus verò ſi fiat remiſſio hypothecæ ſpecialis & expreſſe factæ per maritum. ita Bartol. & communiter Doctores in *dicta lege iubemus. Cod. ad Velleian.* tamen vxor non poteſt renunciare huic donationi propter nuptias nec iuri in ea ſibi competenti , ita tenet Gloſſa ordinaria in *authent. dos data. Cod. de donat. ante nuptias.* & ibi communiter Doctores , & in *dicta authent. ſiue à me. Codice ad Velleian.* Sextò conueniunt , quia ſi maritus facit pactum de lucranda dote vel aliqua parte eius ſoluto matrimonio , in eodem caſu vxor etiam lucrabitur donationem propter nuptias , licet de ea nihil fuerit actum : & ſic pactum appoſitum in dote , tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante nuptias , vel propter nuptias : textus in *lege fin. §. ſimplices. Cod. de donat. ante nupt.* ibi , *re ipſa videatur hoc eſſe pactum vt ſecundum dotales conuentiones intelligantur* , & in *tali donatione pacta fuiſſe conuenta vt aquis paſſibus utraque ambulet , tam dos quàm donatio* : & ibi communiter Doctores text. in *authent. equalitas , Codice de pactis conuentis.* & ibi Gloſſa ordinaria & communiter Doctores. Septimò conueniunt , quia ſicut in dote habet locum tacita ſtipulatio , ita etiam in donatione ante nuptias , vel propter nuptias. ita probat text. in *leg. 2. Cod. de bonis qua liber.* & ibi notat Baldus & alij Doctores. Octauò conueniunt , quia ſicut dos confertur & computatur à filia ſuccedente patri vel matri vel aſcendentibus , ita etiam donatio ante nuptias vel propter nuptias confertur & computatur à filio : textus eſt in *lege vt liberis. Codice de collat.* & ibi communiter Doctores textus ſingularis & vnicus in ſuo caſu in *lege fin. Cod. commun. vtriuſque iudic.* & ibi etiam Doctores. Nonò conueniunt , quia ſicut res quæ ſubiacent reſtitutioni poſſunt alienari ex cauſa dotis , ita etiam cauſa donationis ante nuptias vel propter nuptias : textus eſt in *authent. res qua Codic. commun. de legat.* & ibi Doctores. Decimò conueniunt , quia in eadem quantitate in qua fuit dos conſtituta , in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias vel propter nuptias , & non in maiori : textus eſt in *lege final. §. ſimplices. verſ. ita tamen. Codice de donat. ante nupt.* cuius verba ſunt ita tamen vt dotis quantitatem non excedant , & hoc ipſum , ſignificauerit quod non ſimplicem faciat donationem ſed propter dotem iam conſcriptam : probat etiam textus in *authent. Cod. de pactis conuentis.* Undecimò conueniunt , quia ſicut dos poteſt augeri conſtante matrimonio , ita etiam donatio ante nuptias vel propter nuptias : textus eſt in *lege ſi conſtante. Codice de donat. ante nupt. text. in l. final. eo-*

*dem titul. text. in §. eſt & aliud. Inſtit. de donatio. & ibi communiter Doctores. Duodecimò conueniunt , quia ſicut ex titul. dotis non tranſit dominium ſine traditione , vt in l. de diuſion. in fin. ff. ſolut. matrim. & in l. dotale. §. 1. ff. de fundo dotali. & in l. fin. §. preterea. Codice de iure dotium. quod eſt verum & procedit etiam ſi dotis conſtitutio fiat in omnibus bonis. Gloſſa eſt ſingularis & vnica in l. 1. ff. de uſucapione pro dote. ſecundum Doctores , ibi : ita eodem modo & eadem ratione dominium non tranſit ex titulo donationis ante nuptias vel propter nuptias. Nunc autem oportet videre in quibus differant dos & donatio ante nuptias vel propter nuptias , & dico quòd primò differunt , quia maritus poſſidet dotem , vt in l. Pomponius. §. in dotem , ff. de acquirend. poſſeſſ. & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores. vxor tamen non poſſidet donationem ante nuptias vel propter nuptias , ſed maritus ipſe ſecundum Doctores , ibi Secundò differunt quia maritus lucratur fructus dotis , vt in l. pro oneribus Codice , de iure dotium. cum ſimil. vxor tamen non lucratur fructus donationis ante nuptias vel propter nuptias , ſed ipſe maritus : iſta eſt Gloſſa ſingularis & ordinaria in *authent. dos data. Codice de donat. ante nupt.* & ibi communiter Doctores & tenet Azor. in *ſumma illius titul. 1. colum. ſimilis gloſſ. eſt & aliud. Inſtit. de donat.* & ibi Angel. & alij Doctor. Gloſſ. etiam in *auth. de non eligen. 2. nuben. §. fin. coll. 1.* & tenet Baldus in *auth. ſiue à me. Codice ad Velleian.* Barbat. in *cap. peruenit. de empt. & vendic. Palac. Rub. in ſua reper. fol. 10. col. hodie tamen in noſtro regno omnes fructus percepti conſtante matrimonio ex quibuſcunque bonis , ſunt communes mariti & vxoris ſicut cætera lucra , quando vxor vult ſoluere debita contracta conſtante matrimonio pro dimidia parte : vt tenet Montalius in l. vlt. titul. 3. libr. 3. fori gloſſ. 1. Matiençus in l. 4. gloſſ. num. 2. titul. 9. lib. 5. recop. ita diſponit lex fin. titul. 3. libr. 3. for. ll. & 3. titul. 4. libro 5. ordin. Tertio differunt , quia licet vxor habeat tacitam hypothecam pro dote ſua recuperanda , vt in *lege vnica. §. & vt plenius. Codic. de rei vxor. act. cum ſimil.* tamen maritus non habet tacitam hypothecam in bonis vxoris pro hac donatione ante nuptias vel propter nuptias : quia non reperitur iure cautum : ſi verò loquimur ex parte vxoris , tunc ſi agit contra maritum vel eius hæredes in caſu quo lucratur eam ex pacto , vel aliàs bene habet pro ea tacitam hypothecam , vt in l. vbi adhuc Cod. de iure dotium. Sed non erit privilegiata vt præferatur anterioribus creditoribus , vt in *lege aſſiduis verſicul. final. Cod. qui potior. in pign. hab. cuius verba ſunt , hac autem tantum ad dotem ſancimus , non ad ante nuptias donationem : quam ſuo tempore ſeruari diſponimus & habere inter creditores ſui temporis ordinem : ſi verò agit pro iſta donatione propter nuptias , pro ſolutione , ſecuritate , & ſatiſfactione ſua dotis , nunc nedum habebit hypothecam , ſed erit privilegiata vt præferatur aliis creditoribus , & inſuper non poterit vxor renuntiare etiam expreſſe huic hypothecæ , cum magis ſpecialiter ſit facta , & inuenta pro ſecuritate dotis , vt ſupra dictum eſt : & in expreſſo ita tenet ſingulariter Cynus melius quàm alibi in *dicta l. aſſiduis , ſecunda columna. 4. oppoſ. Salic. in dicta lege vbi adhuc fin. columna decima , quaſt. Innocent. in cap. ex literis de pignor. & ibi Abb. tertia columna , numero nono. Platea in §. fuerat. Inſtit. de action. ſecunda columna , in fine. & ibi Angel. de Aretin. 13. columna , numero decimo octauo. Iaſon. octaua columna , numero 40. & ſic reſolutiue iſta donatio propter nuptias eſt utilis propter duos effectus. Primus pro ſecuritate dotis : quia illa bona magis ſunt ſtricta quàm alia , cum hypotheca eorum non poſſit****

renuntiari. Secundus propter pactum de dote lucranda, quia tacite intelligitur in hac donatione propter nuptias: ita Cynus, Bald. Salic. & communiter Doctores in dicta Authentica dos data. Codice de donat. ante nupt. Doctores etiam communiter in Authent. sine à me. Codice ad Velleian. Faber, Angel. & Platea in §. est & aliud. Institut. de donat. Campeg. in tract. dotis, 1. part. 6. 1. q. Ancharr. notabiliter in cap. fin. de donat. inter virum & uxorem, 3. columna, 6. oppos. & ibi Abb. & communiter alij Doctores, & per ista satis videtur clara ista donatio propter nuptias, quæ de iure communi valde dubia & incognita reperiebatur: sed certè in nostro regno & adhuc in aliis partibus ista donatio propter nuptias non est in usu: ita dicit Glossa ordinaria in Authent. equalitas, Cod. de pactis conuentis, & Paul. de Castr. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebel. sed loco ipsius maritus obligat expresse omnia bona sua pro securitate dotis, & licet Montaluis in rubr. tit. 2. lib. 3. fori. dicat quod donatio propter nuptias sit idem quod arrha, tamen falsum est per supra dicta.

Item etiam licet multi dicant donationem propter nuptias esse illud, quod hodie pater dat vel donat filio, quando vult matrimonium contrahere, vt magis honorificè filius contrahat, tamen similiter falsum est: quia ista fit ipsi filio & marito, donatio verò propter nuptias fit ipsi vxori & ad eius vtilitatem: & in omnibus differt vna ab alia, vt ex superioribus patet, has autem tres differentias describit Gregor. in l. 1. tit. 11. p. 4. in gloss. magna, inter donationem ante nuptias, & propter nuptias, vide Azeuedum in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. numero 9. Licet etiam hodie attempta d. l. 1. loco donationis propter nuptias arrham successisse affirmant Menesius in Authent. res qua numero 25. Codice communia de leg. Palacios Rubeus in rubr. de donat. inter virum, §. 21. & 24. Burgos de Paz consil. 14. num. 11. volum. 1. Sed hoc verum non esse satis manifestè probat alios referendo Azeuedus vbi supra.

12 Aliquando & tertia inter eos fit donatio quæ vocatur arrha, pro cuius perfecta declaratione dico, quod de iure communi arrha est quoddam signum seu pignus, quod datur inter sponsos de futuro, vel parentes vel consanguineos eorum maximè, quando sunt minores: in signum matrimonij, & ad eius corroboracionem, vt in quolibet alio contractu: textus est in leg. arrhis. Codice de sponsal. cuius verba sunt, arrhis sponsaliorum nomine datis, si interea sponsus, vel sponsa decesserit, qua data sunt inbemus restitui, nisi causam vt nuptia non celebrentur defuncta persona iam præbuit. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores text. in leg. fin. eod. titul. text. in leg. vnica. Codice si rector prouincia. & idem disponit lex 1. titul. 11. 4. part. & adde, quod requiritur, quod expresse dicatur quod datur pro arrhis, & signum vel pignus matrimonij futuri: nam aliàs, si simpliciter traderetur, esset sponsalitia largitas, de qua supra dictum est, vt aperte probant iura & Doctores vbi supra, cuius virtus & effectus est, quod ille, qui dedit, perdat eas, si per eum stetit matrimonium impleri: vt tenet Suarez in tit. de las arras, lib. 1. fori, fol. 23. ex l. fin. Codice de spon. & ex l. 1. tit. 11. par. 4. si verò stetit per recipientem, restituit quod accepit, & illud tantundem. Item si morte alicuius eorum soluantur sponsalia, restituentur arrhæ, nec recipiens aliquam partem lucratur per osculum: ista probat textus in d. l. arrhis, & ibi tenet Gloss. ordinaria & communiter Doctores & si quæras, quæ est ratio, quod valet datio & amissio arrharum: & non valet pœna appositæ in sponsalibus & matrimoniis, vt in c. gemma, de sponsalibus est alta & insolubilis dif-

ficultas: sed omissis alijs ista est melior & notabilior, quod promissio pœnæ non valet, quia est verbalis tantum, & faciliter & inconsiderate quis verbo se obligaret, & metu pœnæ soluendæ contraheret: arrha verò valet, quia realiter traditur & non promittitur, & sic iam est soluta & cessat prædicta ratio timoris: & istam rationem ponit Cynus in d. leg. fin. Codice de sponsalibus. & ibi Fulgos. Sed in nostro regno ista non seruantur: nec arrha accipitur, nec intelligitur, nec est in usu, vt erat de iure communi. Item etiam licet prædicta lex part. 1. titul. 11. 4. part. dicat quod in Hispania proprie arrha dicitur donatio propter nuptias: tamen longè differt ab ea, vt apparet ex his quæ supra dixi in donatione propter nuptias: & ex his, quæ statim proximè dicam in arrha: vnde resolutiue dico, quod in nostro regno arrha est donatio quædam, quæ fit ab sponso sponsæ de futuro vel præsentis in remunerationem dotis vel virginitatis vel nobilitatis eius quàm lucratur ipsa soluto matrimonio, & potest fieri tempore sponsaliorum, vel tempore velationum, vel constante matrimonio: sicut dos vel donatio propter nuptias: argumento textus in l. cum multa, §. si igitur & in l. si constante, Codice de donat. ante nupt. cum simil. cum igitur non sit simplex donatio, sed propter nuptias, mirum non est si fieri possit constante matrimonio, vt in l. cum multa, §. si igitur, & in l. si constante, vbi Baldus, & Salicetus, Cod. de donationibus, ante nuptias, §. est & aliud, instit. de donatio, l. 1. in fin. tit. 11. p. 4. l. 87. tit. 18. p. 3. hancque eandem sententiam tenuit Montaluis in l. 1. tit. 2. lib. 3. fori, & ibi Roder. Suarez, fol. 8. vers. pone quod tempore. Palacios Rubeus in rep. rub. cap. per vestras, §. 24. n. 2. Castil. in l. sui. verbo arrhas, vbi etiam Palac. Rubeus, n. 4. Greg. Lop. in l. 1. tit. 11. p. 4. gloss. magna, in pr. Matiençus in l. 2. titul. 2. lib. 5. recop. gloss. 1. n. 2. Coar. de sponsalibus. 2. parte c. 3. §. 7. n. 12. Baeça de non meliorandis dotis ratione filiabus, cap. 51. n. 19. & 20. Vnum tamen est, quod hodie non debet excedere decimam partem bonorum sponsi vel mariti deducto prius omni ære alieno: ita disponit l. 1. tit. 2. lib. 3. for. quia quod superest eo deducto bona dicuntur, leg. mulier. bona ff. de iure dot. l. non possunt, ff. de iure fisci. l. subsignatum §. 1. ff. de verborum signific. l. vniuers. C. de leg. similiter etiam id quis in bonis habere dicitur, quatenus onere deducto superest, l. non amplius, ff. de leg. 2. Ex quibus iuribus, id assenerat Montaluis & Suarez in l. 1. tit. 2. lib. 3. fori, gloss. 1. fol. 2. vers. non tamen. Castillus in l. 50. Tauri, verbo, arrhas. Tiraquel. lib. 2. de retractu in præfatione, n. 21. Pinellus in l. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 52. illatione 14. nouissimè Matiençus in l. 2. tit. 2. lib. 5. glos. 1. n. 11. & ibi Azeuedus n. 13. Ayora de partitionibus cap. 7. n. 19. & 20. quod autem arrha non debeat excedere decimam partem bonorum sponsi, vel mariti, vide Gregor. in leg. 1. tit. 11. p. 4. & Matiençum in leg. 2. gloss. 1. n. 1. tit. 2. lib. 5. recop. qualiter autem in possessore maioratus hæc decimæ partis æstimatio facienda sit, ad arrharum solutionem explicat Molina lib. 1. de primogeniis, cap. 9. num. 41. & an promissio arrharum iuramento firmetur, vide Ioannem Gutierrez in tract. de iuramento confirmatorio 1. p. cap. 14. & varias quæstiones vide per Aluarum Velascum in 1. p. consultationum, consul. 2. 3. & 4. Dicuntur bona mariti ea quæ sunt propria: & ea, quæ possidet bona fide, & similiter ea, quæ sibi debentur, ad quæ habet actionem: textus est in l. bonorum appellatio, la 1. ff. de verb. signific. Ex quo infertur quod si quis tempore quo promisit arrhas possidet tanta bona quorum decima sufficit ad quantitatem arrharum, & postea mouetur sibi lis & fertur contra eum sententia, ita quod plura ex dictis bonis ab eo abdicentur & euia

euincantur, valebit datio vel promissio arrharum habito respectu ad tempus promissionis: ita singulariter Rod. Suar. in l. 1. tit. 2. lib. 3. for. ll. 26. fol. vers. non tamen. Matiençus in l. 2. tit. 2. lib. 5. gloss. 1. num. 4. Baeça lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 31. num. 11. Item adde quod vxori vel eius hæredi solut. matrim. incumbit onus probandi facultates mariti, & vires patrimonij, vt decima sufficiat ad solutionem arrharum: ita notabiliter & latè Roder. Suar. in dicta leg. 1. 27. fol. vers. circa hanc partem quero per plures, columna quia vbi mulier non probauerit, hæredes viri & si nihil probauerint obtinebunt, cum deficiente huiusmodi qualitate arrhas petere non possit, l. 1. tit. 2. lib. 3. fori, & in hac lege, ergo qualitatem hanc tenetur probare iuxta Glossam communiter receptam in l. si vero, §. qui pro rei, ff. qui satisfacere cogantur, in cuius intellectu plura congerit Couarr. lib. 2. variarum resol. cap. 6. num. 7. vbi in specie testatur hanc opinionem in praxi receptam, quamuis ipse an vera sit dubitet. Eandem etiam sententiam tenet Matiençus in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 1. num. 9. Baeça de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 36. num. 15. Pelaez in tract. maioratum 1. p. quest. 51. num. 2. cum seq. Gutierrez de iuramento confirmatorio, 1. p. cap. 1. num. 21. Ayora de partitionibus cap. 7. num. 17. fol. 52. & n. 29. & 39. Azeuedus in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. n. 18. imò quòd magis est, si plus fuerit datum vel promissum, non valet etiam si illi legi fuerit renuntiatum, quæ cum sit prohibitiua renuntiarì non potest iuxta doctrinam Glossæ in l. 1. verbo fideiussorem, C. ne fideiussores dot. dentur. Bartolus in l. de his, n. 3. ff. de transfact. Curtius consil. 68. Matiençus in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. gloss. 2. n. 1. & tabellio qui talem renuntiationem poneret perdit officium: ita determinat lege 1. tit. 2. lib. 3. for. ll. & expressè determinat ista nostra lex 50. in ll. Taur. valeret tamen tunc ipsa 10. pars argumento textus in lege sancimus, Codicæ de donat. cum simil. sed si generaliter renuntietur omnibus legibus pœnam huius legis non incurret tabellio, sicut si specialiter huic legi renuntiatum fuisset, argumento legis item apud Labeonem, §. hoc edicto, ff. de iniuriis, vbi quæ speciali notâ dignâ sunt, nisi exprimantur, non veniunt in renuntiatione, maxime in correctoriis & pœnalibus & in specie id tenet Castillus in l. 50. verbo renuntiar. Matiençus in l. 2. titulo 2. lib. 5. recop. gl. 3. num. 1. Item si talis promissio arrharum esset iurata, valeret etiam vltra decimam partem, vt dixi, & posui in materia contractuum, in artic. an & quando contractus nullus fir. iur. Vide hac quest. Couar. in cap. quamuis pactum 2. p. §. 2. num. 7. de pactis, lib. 6. Gutierrez in auth. sacramenta puerum num. 23. pag. 303. Azeuedus in l. 2. tit. 2. lib. 5. n. 12. Palacios Rubeus in rub. de donat. inter virum, §. 24. n. 4. versic. hæc tamen intellige Castillum in l. 50. gloss. 1. Seguram in l. 1. §. si vir. num. 139. de acquir. poss. Perez in l. 6. tit. 1. lib. 3. ordin. gloss. magna, col. 795. Menchacam de success. creat. §. 28. n. 33. Gomez Arias in l. 48. Tauri, n. 13. qui omnes nostram sententiam tenent, vide etiam Montaluum in l. 1. gl. 1. tit. 2. lib. 3. fori, & ibi Rodericum Suarez, q. 3. Padillam in auth. res quæ Cod. communia de leg. n. 29. Baeçam in lib. de non meliorand. dot. ratione filiabus. cap. 29. n. 6. & 12. Matiençum in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. gl. 2. n. 6. Gutierrez de iuram. confir. cap. 14. num. 1. & videas Menesium in auth. res quæ num. 29. & vera est hæc sententia, nec obstant contra eam rationes Couarruiz; nam prima, quæ deducta est in l. foro juzgo, cessat, quia ille liber apud nos vim legis non habet. Secunda cessat etiam quia verum non est acquiri agnatis actionem ad recuperandam eam summam quæ decimam exce-

dit, nec in ipsorum fauorem prohibita est arrha decimam excedens, sed ipsis proximioribus agnatis datur facultas repetendi ad vtilitatem ipsius mariti, & vt excessus ad ipsum maritum reuertatur, vt constat ex l. fori ibi, por el, & apertius ex lege foro juzgo, vnde scripta est lex fori, & secundum quam est intelligenda, vt ibi notat Roder. fol. 30. in princ. quinimo in quò id non transcripsit legis fori cum cætera transcripserit, damnasse videtur informationem donationis arrharum adiecto iuramento, & apertius hæc lex quæ renuntiationem prohibens non prohibuit iuramentum. Vnum tamen est, quod si aliquis tempore quò matrimonium contrahit, sit aded pauper, vt non possit arrhas dare, potest eas promittere de bonis futuris: & mulier postea potest eas petere, & sibi assignari quando voluerit, dum tamen maritus non promittat vel assignet vltra 10. partem bonorum, quæ illo tempore habeat: ita dicit, & disponit lex 2. tit. 2. lib. 3. foro ll. quæ in hoc est notabilis, & quotidie practicatur: & ita tenet & declarat Roderic. Suar. in d. l. 1. tit. 2. lib. 3. for. ll. 27. fol. versic. nota ulterius. Matiençus in d. l. 2. tit. 2. lib. 5. gloss. 1. n. 5. Baeça de non meliorandis dot. rat. filiabus. cap. 31. num. 10. in fin. Aduertendum tamen, quod ista donatio arrharum ita potest fieri viduæ sicut virgini, licet communiter in vulgò de hoc dubitetur: ita expressè probat lex 1. prope fin. tit. 2. lib. foro ll. & tenet Palac. Rub. in sua repet. fol. 7. 3. col. versic. aduertendum, & Roderic. Suar. in l. 1. tit. 2. lib. 3. foro ll. fol. 25. versic. pramitte, & vide Greg. in l. 1. tit. 11. p. 4. gl. en esperan. ad fin.

Item adde quod etiam sponsus vel maritus minor 25. annorum potest promittere vel dare prædictas arrhas vsque ad dictam quantitatem decimæ partis bonorum, nec potest restitui: quia fecit illud quod quilibet maior, & prudens fecisset, argumento textus in l. non videtur, C. de in integ. restit. & in l. 1. C. si aduer. donat. & in l. cum plures, §. fin. ff. de administ. tutor. quod intellige quando non haberet curatorem: secus alias: quo casu curatoris desideratur authoritas l. si curatorem habens, C. de in integ. restit. & in specie probat l. 2. & l. mulier, C. de iure dotium, quia datio vel promissio esset penitus nulla. Item intellige, quando donatio vel promissio arrharum consisteret in pecunia vel rebus, quæ seruando seruari non possunt: secus verò, si in rebus immobilibus, quia tunc requiritur decretum, vt in l. lex quæ tutores, C. de administ. tutor. & in l. pradia, C. de præd. minor. Idem resoluit Suarez in d. tit. de las arrhas lib. 1. fori, §. sed vtrum minor. fol. 39. & gl. magna, in l. 1. tit. 11. p. 4. quod & in dote receptius asserit Couar. in practicis, c. 28. n. 10. Azeued. in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. n. 12.

Vnum tamen est, quod si post ætatem perfectam 25. annorum transeat quinquennium, iplo iure ratificatur, & confirmatur datio vel promissio arrharum, sicut si alienaretur res immobilis titulo oneroso, textus est singularis & vnicus in l. fin. C. si maior factus alienationem factam sine decreto ratam habuerit, quem ad hoc reputat ibi singularem Bartolus, & vnicum Baldus & Salicetas, & Roderic. Suar. in l. 1. tit. 2. lib. 3. foro ll. fol. 43. versic. sed vtrum minor. & ita tenet Matiençus in l. 2. tit. 2. lib. 5. recop. gl. 1. num. 3. Couar. in practicis, c. 28. n. 10. Item adde, quod mortua vxore arrhæ promissæ, vel receptæ pertinent hæredibus eius etiam extraneis, & non marito superstiti: ita expressè determinat, & disponit lex 51. his ll. Tauri: & ratio eius dubitandi potuit esse duplex. Prima quia de iure fori vxore mortua cum testamento sine liberis poterat de arrhis testari, & quicquid vellet facere, sed ea mortua ab intestato pertinebant marito vel hæredibus suis, ita dicebat l. 1. tit. 2. lib. 3. foro ll. & lex 6. tit. 1. lib. 3. foro juzgo hodie verò

verò corriguntur prædictæ ll. & deciditur contrarium per nostram l. 51. Secunda subtilis & noua ratio dubitandi potuit esse, quia donatio facta inter maritum & vxorem confirmatur morte donantis: non verò donatarij recipientis: textus est in l. cum hic status. §. si mulier. infra ff. de donat. inter vir. & vxor. text. in l. etiam. Cod. eod. tit. expressior ceteris in leg. à marito eodem titul. & ibi communiter Doctores vnde videbatur in proposito, quòd si mulier, quæ recipit arrhas, decedat viuente marito, eo ipso reuocetur talis promissio vel receptio arrharum, & applicetur marito, sed contrarium determinat nostra lex 51. quia longè differunt donatio arrharum, & donatio simplex inter maritum, & vxorem, vt patet ex superioribus.

15 Aliquando & 4. fit inter eos donatio, quæ vocatur dos: pro cuius perfecta intelligentia, & declaratione dico, quòd dos est illud, quod datur vel promittitur viro ratione matrimonij ad sustentanda onera eius: nam dos dicitur Græcè *pherna*, id est, donatio, quæ propter matrimonium conceditur: textus est in lege prima, & per totum, ff. solut. matrimonio: text. in l. 1. & per totum, ff. de iure dotium: text. in l. prima, & per totum, ff. de pactis dotalibus. text. in lege prima & per totum, Cod. de iure dotium, text. in leg. 1. & per totum, Cod. de dotis promissione. text. in l. 1. & per totum tit. 11. part. 4. aded quòd sine matrimonio esse non potest, vt in l. tertia, ff. de iure dot. & in l. cum multa, versic. sicut, Cod. de donat. ante nupt. & istam definitionem ponit Azor. in Summa, Cod. de iure dot. & in effectu ponit Bart. & communiter Doctores in rubric. ff. solut. matrim. de qua definitione latè per Bald. Nouel. in tractatu dotis, fol. 3. part. 2. §. 1. & Ioann. Campeg. in tractatu dotis, 1. p. & 1. q. in qua materia sunt videndi tres principales articuli. Primus est de iure, & natura, & effectu dotis tempore promissionis ante contractum matrimonium. Secundus articulus est de iure, & natura, & effectu dotis constante matrimonio. Tertius articulus est de iure, & natura, & effectu dotis soluto iam matrimonio.

Quoad primum igitur articulum dico, quòd talis dos potest promitti ab vxore, vel à patre, vel à consanguineo, vel à quolibet extraneo, vt in dictis iuribus: & in specie est textus in lege promittendo, ff. de iure dotium, cuius verba sunt, promittendo dotem omnes obligantur cuiuscunque sexus conditionis, que sint. Item potest fieri ante matrimonium & etiam constante matrimonio: quia talis dotis constitutio nullo tempore est prohibita: textus est in lege si constante, Codice de donat. ante nupt. text. in lege cum multa, versic. Sancimus, eodem titulo, textus in l. prima tit. 11. 4. parte.

17 Item potest fieri etiam de omnibus bonis: textus est in l. mulier bona, ff. de iure dotium, & ibi notat & commendat Glossa ordinaria, Odofredus, Bartolus, Baldus, Salicetus, Fulgosius, Iacobus de Sanct. Georg. & communiter Doctores: textus in l. nulla, Cod. eodem, tit. cuius verba sunt, Nulla lege prohibitum est vniuersa bona in dotem marito fœminam dare, & ibi Glossa ordinaria, & communiter Doctores nec obstat lex. 69. infra his ll. Tauri, quæ habet quòd nemo potest donare omnia bona sua etiam in præsentia: quia debet intelligi in donatione simplici, vera, & propria inter viuos: non verò in donatione ob causam onerosam prout ista. Nec obstat etiam lex vnica, Codice de inofficiosis dotibus: quia ibi non reuocatur ex eo quòd omnia bona dentur in dotem, sed quia tendit dos in præiudicium legitimæ filiorum, nec obstat etiam lex prima, Codice si aduersus dotem, quia ibi minor restituitur, non ex eo, quòd omnia bona dedit in dotem, sed quia maritus non

fuit dignus tanta dote secundum qualitatem suæ personæ, loci, & patrimonij: & in effectu ita tenet & declarat ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores tenet etiam & declarat Glossa ordinaria & communis opinio, in dicta lege nulla, C. de iure dotium. Quid autem in dubio, quando mulier simpliciter contrahit matrimonium, an videatur omnia bona in sua dote dare? & Glossa ordinaria in lege mulier bona: ff. de iure dotium, autoritate Aristotelis maximi Philosophi tenet quòd sic, & sequuntur aliqui Doctores: & ita expressè tenet Faber, in d. l. nulla, C. de iure dotium, sed contrarium tenet Bald. Salic. Fulgos. Iacob. de Sanct. Georg. & magis communiter Doctores in d. l. mulier bona, tenet etiam Bartol. plenè & magistraliter disputando in qq. suis, q. 7. mulier habens magnum patrimonium, idem Bart. & communiter Doctores, in l. penult. §. vxor. ff. solut. mat. Paul. de Castr. & moderni in auten. praterèa, C. unde vir. & vxor. Bald. Salic. & communiter Doctores in d. l. nulla, C. de iure dotium. Salic. & alij Doctores per textum ibi in l. fin. versic. eodem modo, C. de repudiis. Quod extendere etiam si bona sint tradita marito actualiter respectu administrationis secundum prædictos Doctores, vbi supra. Quod tamen intellige nisi ex aliquibus coniecturis tacitè appareat in dotem dedisse, quas bene & notabiliter ponit Baldus in dicta quest. 7. & Doctores in locis supra allegatis, & meliùs quàm alius ponit Francisc. Curtius Iunior in Auten. praterèa, Cod. unde vir & vxor. 4. colum. num. 12. Ioan. Camp. in tractat. dotis, 1. parte, q. 39. quod est vtile & necessarium, si fortè cauere tur lege vel statuto quòd soluto matrimonio maritus lucretur certam partem dotis. Item adde quòd nedum potest quis dare omnia bona præsentia in dotem, sed etiam futura, si tamen hoc dixit expressè, aliàs non: argumento textus & eorum, quæ ibi notantur in l. fin. C. quæ res pignor. obligar. poss. & in terminis tenet Bald. in d. l. nulla, C. de iure dotium, cum quo transeunt alij Doctores.

Item adde quòd si simpliciter dos promittatur: 18 habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur & ante non potest agi: textus est in l. stipulationem, ff. de iure dotium, text. in leg. plerumque, §. si ante eodem titulo, text. in leg. in rebus, versic. 1. eodem titulo, text. in leg. non enim, eodem titulo, text. in leg. item quia, §. 1. ff. de pactis. text. in l. undecima, titulo undecimo, 4. part. Ex quo inferitur, quòd tempus adiectum solutioni dotis incipit currere à tempore contracti matrimonij, textus est singularis in leg. tali facta, ff. de iure dotium, & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & communiter Doctores, idem Bartol. in leg. si cui legetur, in fine, ff. de leg. primo, & ibi Paul. de Castr. & alij Doctores, & illum textum reputat singularem Angelus de Aretin. in §. action. Inst. de actionibus, quarta columna, & idem disponit lex duodecima, tit. 11. part. 4. Quod tamen intellige quando terminus est appositus simpliciter & in genere: secùs tamen, si in specie & individuo: quia tunc statim incipit currere: ita tenet & declarat Bald. in leg. fin. §. 1. ff. de rescind. vendit. idem Bald. in rubr. C. de contrahen. emptione fin. col. 23. q. Salic. in l. 2. eod. tit. Iacob. de Sanct. Georg. vbi valde commendat in d. l. tali facta.

Item adde quòd dos potest incipere à traditione 19 & à promissione: à traditione, quando vxor vel alius actualiter tradit viro aliqua bona in dotem, vt in l. si ego, §. dotis, ff. de iure dotium, & in l. prima, C. eod. tit. à promissione, vt si pacto nudo vel stipulatione fiat promissio, vt in l. cum post, §. genere, ff. de iure dotium, & in l. prima, C. de dotis promiss. hodie tamen semper inducitur & fingitur à lege tacita stipulatio, tam ex parte mulieris ad dotem repetendam, quàm

ex parte viri ad dotem exigendam : textus est in lege unica, §. primo, Codice de rei vxor. actiō. & ibi Glossa ordinaria, & in verbo omnes, textus formalis, & expressus in §. nemo, eiusdem legis, tenet etiam Glossa in l. ad exactionem, Cod. de dotis promiss. Glof. in l. 1. ff. solut. matrimon. Glof. in l. de diuisione, eodem titulo. Glof. in l. diuortio, ff. de verb. oblig. Glof. in §. fuerat, Inst. de act. & vtrouique communiter Doctores. Item etiam pro hac dote soluenda competit marito tacita hypotheca in bonis promittentis: textus est in d. leg. unica, §. & ut plenius, C. de rei vxor. act. text. in §. & nemo, eiusdem legis, & ibi Doctores & idem disponit lex 23. tit. 13. §. parte. Adde tamen, quod hoc casu non est privilegiata, vt præferatur cæteris creditoribus, ita Glossa ordinaria in d. §. & ut plenius & ibi Doctores. Adde tamen, quod his casibus requiritur saltem promissio dotis per pactum: secus tamen, si per pollicitationem: ita singulariter Bald. Nouellus in tractat. dot. 6. parte prima privilegio. numero tertio. & talis promissio dotis valet, licet sit incerta, & per iudicem declarabitur actenta qualitate, & genere personarum, loci, patrimonij: dum tamen hoc casu promissio fiat per stipulationem, ne aliàs concurrant duæ specialitates: textus est in l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium, & ibi Glof. ordinaria & communiter Doctores text. in l. 1. C. de dotis promiss. & ibi Glossa ordinaria & communis opinio; hodie tamen de iure regio indistinctè valeret: quia ex pacto nudo & pollicitatione oritur actio, & non concurrerent prædictæ specialitates. Adde tamen, quod si vni filia promiserit, vel dederit certam dotem, & postea alteri filia promiserit dotem incertam simpliciter videtur velle, promittere tantam dotem quantum prius promiserit, vel cedit primæ filia, argumento textus in leg. dotem que prius, ff. de iure dotium, Confirmatur ex singulari sententia Socin. in lege prima, ff. soluto matrim. num. 10. vbi dicit, quod si pater filiam adoptauit, tam de bonis propriis, quam de bonis filia expressa quantitate, & postea aliam nuptui tradidit, & pro ea simpliciter dotem promiserit, videtur eandem quantitatem promittere quam dedit primæ filia, ratione æqualitatis seruandæ: quod reputat singulare & non alibi Palac. Ruuius in sua repet. fol. 91. col. 3.

20 Item adde, quod si tempore matrimonij vel eo constante vxor promittat vel tradat simpliciter viro certam quantitatem pecuniæ, vel rem nulla expressa causa, videtur facta promissio ex causa dotis, & per consequens valet, textus est singularis & vnicus in lege quod autem, ff. de iure dotium, cuius verba sunt, Quod autem in stipulatione non est necessaria dotis adiectio, etiam in donatione tantundem dicimus, & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Odofredus, Salycetus, Fulgosius, Iacobus de Sancto Georgio, & reputat singul. & vnicum Baldus, ibi, & illum etiam reputat singul. & vnicum Baldus, in lege nulla, C. de iure dotium, numero secundo. Notat etiam & commendat Baldus Nouellus, in dicto tractatu dot. 6. parte 14. privilegio dotis, nec obstat quod mulier que simpliciter tradit bona sua marito, non videtur ea in dotem dare: quia intelligitur quando omnia bona dedit vel tradidit: secus verò si partem, vt hic. Item adde quod vxor potest habere bona triplicis generis & patrimonij: nam potest habere bona dotalia, quæ sunt illa, quæ expressè dantur in dotem, in quibus maritus habet dominium constante matrimonio, & lucratur fructus, & habet administrationem, & potest suo nomine actiones exercere, vt infra suo loco dicetur. Secundò potest habere bona paraphernalia, quæ sunt illa, quæ habet vxor extra dotem, à para quod est iuxta, & pherna, quod est dos: tamen custodiam & administrationem expressè vel tacitè con-

cessit, marito, tradendo si prædicta bona vel instrumenta eorum, vel aliàs: & in his maritus non habet dominium nec aliud ius, sed tantum administrationem: ideo in eis potest agere & defendere nomine vxoris sine mandato tanquam procurator: textus est notabilis in l. si ego, §. dotis autem causa, ff. de iure dotium, text. formalis & expressus in lege final. C. de pactis conuentis, facit etiam bonus textus in argumento in lege 1. §. fin. cum lege sequen. ff. usufruct. quemadmodum caueatur.

Tertiò potest habere bona propria, quæ non dedit in dotem, nec ea tradidit marito in administrationem, expressè nec tacitè: sed ipsa separatim habet, regit, & administrat, & in his nullum ius de prædictis habet maritus, sed tunc poterit agere, & defendere tanquam coniuncta persona, præstita cautione de rapto, sicut quilibet coniunctus posset: textus est notabilis, qui sic debet intelligi in l. maritus, Cod. de procurat. & in expresso istam doctrinam & resolutionem in materia ponit Iacobus Butricar. Odofred. Bartol. Bald. Paul. Salicet. Fulgos. Iaf. & communiter Doctores ibi Iacob. de Sanct. Geor. in l. dotis fructus, ff. de iure dotium Palacios Ruuius in sua repet. fol. 49. 2. colum. Alexand. in consil. suo. 1. volum. cons. conf. 42. & 2. volum. cons. 62. Hodie tamen etiam in istis non posset agere mulier sine licentia viri, per ll. regias: ex quo infertur quod ista bona paraphernalia, quæ non fuerunt tradita nec concessa marito in administrationem expressam nec tacitam, non possunt peti ab vxore, vel hæredibus aliquo titulo particulari, depositi, commodati, vel simili: sed tantum actione ad exhibendum, vel rei vindicatione, tanquam contra extraneum possessorem vel detentatorem: ita singulariter Bald. in l. si ego, §. fin. ff. de iure dot.

Item adde quod si pater simpliciter promiserit dotem 21 filia, vel donationem ante nuptias, vel propter nuptias filio, quod licet habeat bona eorum ex linea materna, vel ex alia parte inquisita, in quibus sit legitimus administrator: vel ex aliqua causa sit debitor eorum, non videtur promittere de bonis eorum, sed de proprio patrimonio & substantia ipsius patris: quia officium eius est dotare: Idem expendit Palacios Rub. in rubr. de donat. §. 66. num. 8. & 13. in fin. Greg. in leg. 6. glossa prima ad med. tit. 10. p. 5. Couarr. lib. 3. resolut. c. 19. n. 3. Matiençus in l. 3. tit. 9. lib. 5. recop. gloss. 7 num. 7. ad fin. si verò dixit & expressit, quod promittebat ex patrimonio & substantia propria, & etiam filiorum, tunc si est pauper inopia tentus, videtur promittere de bonis filiorum, quatenus ipse non est soluendo: si verò sit diues & idoneus soluendo, videtur promittere de proprio patrimonio & substantia, nisi expressè dixit & declarauit, quam quantitatem promittebat ex bonis propriis, & quam quantitatem ex bonis filiorum: text. est singularis & vnicus in l. finali, Cod. de dotis promiss. & iste est verus sensus & resolutio: & ad hoc notat & commendat ibi Gloss. ordinaria, Azor. in summa illius tituli, n. 6. Odofredus, Petrus, Iacobus, Butricarius, Cinus, Bartolus, Albericus, Angelus, Salic. Fulgos. & communiter Doctores, & reputat singularem & vnicum Bald. notat etiam & commendat Bart. in lege prima ff. solut. matrimon. tertia column. numero 11. & ibi communiter moderni. Palacios Rub. vbi notabiliter loquitur in sua repetit. fol. 91. §. 14. & idem disponit lex 8. tit. 11. 4. part. Hanc eandem sententiam tenet gloss. 2. in l. 8. tit. 11. part. 4. Azeuedus in l. 8. tit. 9. lib. 5. recop. num. 9. vbi communem dicit, idem etiam est, si nomine & vice filia in bonis eius pater dotaui secundum Rubeum cons. 71. n. 3. & Greg. in l. 1. tit. 5. p. 6. communè que testatur Burgos de Paz cons. 1. num. 13. col. 1. Baeça, de dote, o. 11. n. 95. cum sequent. maximè num. 131. Ex quo collige quod licet de

de natura dictionis copulativæ sit dividere obligationem activam vel passivam viriliter & æqualiter plures debitores vel creditores, ut in *l. reos*, §. cum in tabulis, ff. de duobus reis, & in *l. si mihi & Titio*, ff. de verbor. obligat. & in lege eum qui eodem titulo, & in lege Paulus, la 2. ff. de re iudic. & in lege prima, C. si plures una sentent. & in leg. pluribus, ff. de procurat. tamen secus est hoc casu propter necessitatem impositam à lege in ipso patre dotandi filiam: quia tunc totus actus & effectus promissionis attribuitur patri. Confirmatur etiam, quia quando dictio copulativa cadit inter personas, in quibus datur & consideratur affectio & ordo charitatis, illa dictio non dividit, sed intelligitur & regulatur secundum ordinem, charitatem, & affectionem: ita probat textus in *l. Gallus* §. quidam rectè, ff. de liberis & posthumis, & ita tenet Gloss. reputata singularis & ordinaria & communiter Doctores: & in terminis istam rationem ponit Ias. in lege 1. ff. soluto matrimonio, quinta columna, numero 24. & hoc dubium & difficultatem cum solutione aperte vult & sentit textus in versic. *utrum pro dimidia parte videatur datio vel promissio facta esse, iuncto versiculo final.* si verò expresse dixit & declaravit quid vel quantum volebat promittere ex bonis propriis, & quid vel quantum ex bonis filiorum tunc non tenetur nisi ad illam partem vel summam quam specificavit, & in quo voluit teneri, & hoc est quod significat textus in fine, in quantum dicit, *ut re vera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur.* Ex quo singulariter inferitur, quòd si pater promittat dotem, dicendo, computato omni eo quod ipsi filia debetur de bonis maternis vel aliunde, quòd hoc non obstante videtur pater de suo patrimonio & substantia promittere, non autem de bonis filia, & poterit filia sua bona vel debita liberè ultra dotem petere: ita consuluit originaliter Ioann. de Monte Speculo apud Pistorium, in fauorem cuiusdam Tudertini, argumento textus in dicta lege fin. quem refert & sequitur Bald. Nou. in tractatu dotis, 6. part. in 6. priuile. Iason in §. fuerat. Institut. de action. 20. columna, numero 105. Vincent. in lege prima, ff. solut. matrim. 10. col. numero 27. Sed aduertendum, quòd prædicta opinio & conclusio videtur valde dubia, quia textus in dicta lege final. loquitur quando simpliciter & genericè pater promittit dotem de bonis suis, & filia: secus verò, quando particulariter & specificè dixit, quòd tantam quantitatem volebat soluere de proprio, & tantam quantitatem de alieno: sed in nostro casu expresse dixit, quòd illud quòd appareat debet de bonis filia, ante omnia venire & deberi, ergo tantum reliquum videtur promittere ex proprio, & per consequens, pars vel quantitas vniuersiusque videtur certa per relationem ad aliud, sicut si expresse esset declarata, argumento textus in lege *asse toto*, ff. de hered. inst. & in lege *institutio*, ff. de cond. inst. & in *l. si ita scripsero*, ff. de cond. & demonstr. & in *l. certum est*, ff. si cert. pet. cum similib. & propter hoc Marianus Socin. deuiat ab ista opinione & tenet contrarium in capite de spons. quem refert & sequitur Bartol. Socinus eius filius in lege prima, ff. soluto matrimonio, 6. columna, versic. *ex quibus*, & ibi Ripa 18. columna, numero 92. & Ias. relinquit cogitandum. 5. columna, numer. 24. & Palac. Ruuius in sua repet. fol. 91. tertia columna, versic. *ad secundum.* Sed his non obstantibus ego teneo primam sententiam & conclusionem, imò quòd tota dos debeat solui de bonis patris, quia considero quòd lex vult, quòd in dubio semper pater teneatur, & non sufficiat exprimere quantitatem quam vult soluere, ex bonis filia tacite vel per coniecturas, sed expresse & specificè declaretur: quid vel quantum promittitur de cuius-

libet bonis: & ista est realis intentio illius textus in *d. lege final. versic. final.* Codice de dotis promissione: ibi dum dicit, *ut re vera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur: ne dum effuso sermone sese iactet, in promptum incidat sui periculum.*

Secundò etiam singulariter inferitur, quòd si pater promittat dotem de bonis solius filia, ipse pater tenetur de suo patrimonio & substantia soluere, non autem de bonis filia, argumento text. in *d. leg. finali*, & argumento prædictæ rationis, quia officium paternum de necessitate est filiam dotare, & in expresso ita determinat Angelus de Arretin. in §. fuerat, Institut. de actionibus, 13. columna, numero 19: & ibi Iason 20. columna, numero 105. Socinus in lege prima, ff. soluto matrimonio, 6. columna, & reputat singulare Palac. Ruuius in sua repetit. folio 91. secunda columna.

Confirmatur secundum eos: quia in hisce, quæ certo modo disposita sunt per legem, protestatio non releuat protestantem, ut in *l. Neseinius cum materia*, ff. de negot. gest. & in *l. alimenta*, C. eodem tit. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores: sed pater de necessitate, & legis dispositione tenetur filiam dotare: ergo protestatio eius contraria non valet nec aliquid operatur: sed aduertendum, quòd similiter ista sententia & conclusio videtur valde dubia, quia hoc casu expresse & specificè dixit, quòd declaravit totum promittere ex bonis filia & non sub aliquo dubio: vnde videtur quòd ipse non teneatur, sed filia, per textum in *d. l. fin. versic. fin.* qui istum casum videtur probare & disponere: & in terminis per illum textum ita tenet Vincent. lege prima, ff. soluto matrim. 11. col. num. 28. & ibi Franc. de Ripa decima septima columna, numero 91. reprobando prædictos Doctores.

Prædicta tamen singulariter limita & intellige, quando pater esset debitor filia, vel haberet eius bona sine administratione: secus vero, si esset eius legitimus administrator: quia tunc simpliciter dotem promittendo, vel in casibus superioribus videtur promittere de bonis filia, quæ administrat: non vero de suo patrimonio & substantia: quia in dubio actus videtur factus administratorio nomine, argumento textus in lege *Neseinius*, ff. de negot. gest. vbi habetur quòd si mater vel auia sit negotiorum gestor filij vel nepotis, & eorum bona administrat, & illo tempore eis alimenta præstet, vel alios sumptus fecerit, non videtur ex proprio patrimonio, & substantia dare, sed ex bonis filij, vel nepotis & administratorio nomine. Ex quo deducitur & inferitur, quòd maior est præsumptio, quæ resultat ex administratione quàm ex pietate & affectione textus in *l. cum mortem*, §. 1. ff. de administr. tutor. vbi habetur quòd tutor vel curator, qui promittit dotem pro minore, cuius bona administrat, videtur promittere de bonis eiusdem minoris: non vero de propriis, nisi expresse promittat de animo donandi: vel sciens minorem non esse soluendo, vel cum dolo, secundum Gloss. Bartol. & communiter Doctores ibi textus in lege fin. ff. de pet. her. vbi pater habet & administrat bona filij, & aliquid expendit in honorem eius, videtur de bonis ipsius filij expendere vel promittere: & ibi notat Bart. & communiter Doct. text. in *l. uxorem*, §. pater naturalis, ff. de leg. 3. vbi pater qui promittit dotem pro filia naturali, non videtur habere animum donandi nec promittendi de proprio, si apud patrem erant aliqua bona filia: & in expresso ita tenet Bartol. in dict. lege *Neseinius*, ff. de negot. gest. & ibi Angel. de Perus. idem Bartol. qui reputat singularem in dict. l. cum post mortem, §. 1. ff. de administr. tutor.

Sed aduertendum, quod ista sententia & conclusio aperte est falsa, imò etiam hoc casu dos promissa debet solui de bonis patris, & militat prædictæ rationes: quia textus *in dicta lege final.* expressè loquitur, quando pater habebat bona ipsius filij ex causa aduentitia, in quibus pater habet vsumfructum, quo casu certum est, quod pater est legitimus administrator: & textus determinat & disponit, quod teneatur de suo patrimonio soluere: ergo contra Bartol. & Doctores probat etiam textus notabilis & expressus *in in lege profectitia, §. final. ff. de iure dotium*, vbi habetur quod si pater sit curator filie emancipatæ, & promittat simpliciter dotem pro ea, videtur promittere, vt pater, non vt curator, & ibi notat & commendat Glossa ordinaria, Odofredus, Baldus, Salicetus, Fulgosius, & Iacobus de Sanct. Georg. Confirmatur etiam, quia quando in vna & eadem persona concurrat duplex qualitas, potius attenditur naturalis quam accidentalis: textus est singularis & vnicus *in l. qui habet, ff. de tutel.* & in expresso in nostro articulo & quæstione principali, eandem sententiam & conclusionem tenet Ioann. de Imol. *in l. 1. ff. soluto matrim. 2. col. in fin.* & ibi Roman. *penultima, col. 32. specialis, num. 16.* Alexand. *4. col. num. 17.* Iason *6. columna, n. 24.* Soc. *5. col. n. 10.* Ripa *17. col. num. 90.* tenet etiam Paul. de Castr. *in l. fin. ff. de per. hered. Fulg. in l. Nefennius, ff. de negot. gest. Angel. de Aret. in §. fuerat. Inst. de act. 3. col. num. 19.* & ibi Iason *20. col. n. 15.* Bart. Nouel. *in tract. dot. 6. p. in 3. priuil. in 45.* Palac. Ruuius *in sua repet. fol. 81. tertia col.* & ista est magis communis opinio contra Bart. & primos Doctores.

23 Quod tamen limita & intellige, quando pater promittit dotem vel donationem propter nuptias pro filio, vel filia existente in potestate: secus tamen est, si mater vel ascendens, quia non habet eos in potestate vel extraneus est, tutor vel curator, & habet bonorum administrationem, quia tunc in dubio videtur promittere de bonis eorum, quorum bona administrat: non verò de proprio patrimonio, & substantia, quia cum de necessitate non teneantur dotare, potius videntur promittere de bonis eorum, quam de propriis: & in expresso ita probat textus formalis *in dicta lege cum post mortem, §. 1. ff. de adm. tut.* textus *in l. Nefennius, ff. de negot. gest. text. in l. fin. ff. de petit. hered. text. in l. vxor, §. pater naturalis, ff. de legat. 3.* & vtroque Doctores & tenet Glossa ordinaria *in dicta lege fin. Cod. de promiss. in verbo intelligi.* & ibi communiter Doctores. Vide Castillum *in l. 53. num. 2.* & Greg. *in l. 1. 6. tit. 9. part. 6.* Azeuedum *in l. 8. tit. 9. num. 12. lib. 5. recop.* Ex quo datur notabilis intelligentia & declaratio ad textum *in leg. unica §. accedit. Codice de rei vxor. action.* vbi habetur quod quando extraneus promittit dotem alicui puellæ vel mulieri, videtur ei donare, vt intelligatur nisi sit eius administrator. Superest tamen circa prædicta, quæ est ratio per quam si pater vel ascendens præstitit alimenta filio, vel descendenti non videtur dare, & erogare de bonis propriis, sed de bonis filij, modò sit eius administrator, modò non, vt dictis iuribus: dotem verò indistinctè videtur dare, vel promittere de propriis, vt *dicta lege fin.* Sed notabiliter respondeo, quod alimenta tenetur in subsidium præstare, si filius non habet aliunde: dotem verò tenetur fanore publico, vt mulieres inueniant, quibus nubere possint.

24 Pulchrum tamen dubium est, si talis mater ascendens vel extraneus promittat dotem, quæ excedit patrimonium & substantiam filij, vel filie, vel extranei, an illud plus vel residuum teneatur de suo proprio patrimonio soluere, an verò remaneat liberatus: Et breuiter & resolutiue respondeo, quod

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

extraneus nullo modo tenetur, sed remanet liberatus; si mulier pro qua promisit non est soluendo: quia in dubio videtur promittere administratorio nomine, nisi probetur quod promisit animo donandi, vel scienter, & dolose: sciens & cognoscens vires patrimonij ipsius mulieris: quia tunc residuum tenetur soluere, per textum formalem & expressum *in dicta lege cum post mortem, §. 1. ff. de administ. tutor.* & ibi tenet & declarat Glossa ordinaria Bartol. Alber. & communiter Doctores si verò mater vel ascendens, quæ non habet in potestate promisit, bene tenetur illud & plus residuum de suo patrimonio soluere: quia ratione naturalis coniunctionis & pietatis, & affectionis videtur donare, argumento text. cum materia *in l. Nefennius, ff. de negot. gest. & in l. alimenta, C. eod. tit.* & eorum, quæ ibi notantur, & in expresso ita tenet Baldus Nouellus *in tractatu dotis, 6. parte in 3. priuilegio,* & similiter in 45. tenet etiam Palac. Ruuius *in sua repet. cap. per vestras fol. 46. 2. col. versic. ex istis aliis.*

Item etiam prædicta intellige, quando non sunt bona superlucrata constante matrimonio: secus verò aliis: quia tunc si constante matrimonio pater promittat dotem, de illis videtur promittere, & debet solui, idem docuit Palacios Rubens *in rubr. de donat. §. 66. num. 7.* Greg. Lopez *in l. 8. tit. 11. p. 4. verbo, el padre,* Matiençus *in l. 3. tit. 9. lib. 5. gl. 7. num. 7.* & ita disponit lex nostra quinquagesimatertia *his ll. Tauri:* cuius ratio potest esse: quia cum ex causa necessaria possit pater prædicta bona alienare: dum tamen non faciat in fraudem vxoris, vt *in lege fin. titulo, 4. libro 5. ordinament.* meritò poterit alienare in causam dotis vel donationis propter nuptias.

Secunda ratio potest esse, quia cum istud debitum & onus dotandi filias superueniat patri constante matrimonio, meritò vxor quæ vult consequi medietatem luorum, tenetur etiam ad medietatem debiti: & istæ videntur fundamentales rationes ad istam *legem Tauri*, quas ego cogitavi, & eas etiam ponit Palacios Rub. *in sua repet. fol. 45. 3. columna, versic. ex istis infertur,* & adde quod idem est, si sola vxor promittat dotem, quia videtur promittere de bonis acquisitis constante matrimonio, argumento huius nostræ legis, §. 3. & in terminis ita tenet ibi Castellus, & Palacios Ruuius quod tamen ego intelligo quando vxor promittit cum licentia mariti: quia aliis non potest facere contractum, vel quasi, & idem tenet Baeça, *de dote cap. 11. num. 45. & 46.* & Matiençus *in l. 1. gloss. 1. tit. 6. lib. 5. recop. & in l. 8. tit. 9. eod. lib. num. 10.* Bologn. *in consuetud. Bituric. rub. 8. §. 1. col. pen. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 4. §. 1. num. 4. pag. 511.* Pelaez de Maioratu *4. p. 9. 1. 2. limit. num. 8.* Lara *in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 259. de liberis agnosc.* Azeuedo *in l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinam.* Barbol. qui contrarias opiniones refert *in l. 1. 1. p. num. 27. soluto matrim.* Ex quo deducitur & infertur, quod si pater promitteret dotem vel donationem propter nuptias filio vel filie soluto iam matrimonio, licet sint bona acquisita constante matrimonio, non debet solui de eis, sed de propriis bonis ipsius patris: quia cessat prædicta *lex Tauri*, & eius rationes. Confirmatur etiam, quia soluto matrimonio iam non dicuntur acquisita & multiplicata, sed potius materna, & propria filij, vel filie, argumento text. *in l. sed si plures, §. sed si filio impuberi, ff. de vulgar. & pupil. cum simil.* & in expresso ita tenet Didacus de Castillo *in dicta l. 53. his ll. Tauri 10. colum. versicul. secus dicendum erit,* quod & resoluit Castillus *in lege 53. Tauri.* Sed contrarium ipse tenet, scilicet patrem etiam soluto matrimonio promittentem dotem filie non teneri

de bonis propriis eam soluere, sed de lucratis constante matrimonio, in l. 53. *Tauri*, num. 2. Couarru. lib. 3. *variar. cap. 19. num. 3. versic. ex quo inferitur*, vbi ita receptum esse frequentiori iudicium suffragio asserit Gregorius in l. 6. *gloss. communales in fin. tit. 10. part. 5.* Baeça late hanc opinionem fundans contrariæque opinionis fundamentis respondens de dote filiarum, *cap. 11. num. 97. cum sequent.* Azeuedus in l. 8. *tit. 9. lib. 5. recop. num. 18.* Matiençus in l. 3. *tit. 9. lib. 5. gloss. 7. num. 9.* hanc opinionem late defendentes verioremq; in iure esse confirmantes. Pulchrum tamen dubium est, si pater promittat dotem vel donationem, propter nuptias constante matrimonio, quo casu videtur promittere de bonis super lucratis & acquisitis constante matrimonio, vt dictum est, an postea mortuo patre filius vel filia debeat conferre, & computare integraliter totam dotem vel donationem propter nuptias in successione & diuisione bonorum patris, vel tantum dimidiam partem eius quæ correspondet medietati lucrorum patris quam ipse habiturus erat? & teneo pro constanti quod tantum debet conferre dimidiam partem, quæ pertinebat patri & habiturus erat: aliam verò dimidiam debet conferre & computare in successione & diuisione bonorum matris, & idem per omnia iudicari, ac si ab ea processisset: & in expresso ita probat lex 14. *titul. 6. lib. 3. foro ll. & illam ad hoc reputat singularem Pal. Ruuius in sua repet. fol. 28. column. 4. versicul. & secundum prædicta.*

25 Item etiam circa prædicta dubitatur, si pater & mater simul promiserunt dotem vel donationem propter nuptias pro filio vel filia, qualiter teneantur? Et breuiter & resolutiue dico, quod de iure communi vterque tenebatur pro medietate argumento textus in l. *reos*, §. *cum in tabulis ff. de duobus reis cum similibus.* Item etiam argumento text. in l. *si dotare*, *Codic. ad Velleian.* text. in *leg. fin. eod. titul.* vbi habetur quod mulier potest se obligare principaliter & accessorie pro dote: ergo si simul cum alio promittat teneatur pro parte: quod procedit, nedum quando pater haberet bona paraphernalia, sed etiam quando solum haberet bona dotalia, quia de eis debet solui, quia maritus videtur consentire cum simul se obligent, & ex ista causa bona dotalia possunt alienari constante matrimonio: ita tenet Bald. in l. 1. *ff. solut. matrim. 2. col.* pro qua sententia & conclusione Primò facit textus in l. *sine vxor*, *ff. de donat. inter vir. & vxor.* vbi habetur quod si vxor donauit marito ea conditione, vt detur in dotem filio vel filia, valet & tenet. Secundò facit textus in *leg. Lucius Titius*, *ff. quibus mod. pig. vel hypoth. sol.* vbi habetur quod si maritus & vxor prædium vel fundum simul dederunt in dotem pro filia, videtur vxor remittere ius hypothecæ, quod habebat in eo.

Tertiò facit, quia licet mulier vel quilibet alius repetat indebitè solutum per errorem, tamen si soluit pro dote quam putabat debere non potest repetere: textus est singularis & vnicus in iure, in *leg. cum his*, §. *si mulier*, *ff. de condit. indebit.* quem ad hoc notant & commendant ibi Doctores & reputat singularem & vnicum Palac. Ruuius in *repet. sua fol. 29. col. 2. & fol. 90. col. 3.* Quartò facit textus in *lege quamuis*, *ff. solut. matrim.* vbi habetur quod constante matrimonio potest maritus soluere dotem vxori vt dotem filia: contrarium tamen tenet Specul. in *titul. de emptione & venditione* §. 3. *loco 4. column. versicul. quid ergo de consensu vxoris*, &c. & sequitur & commendat Palac. Ruuius in *sua repet. fol. 28. 3. & 4. column. & fol. 46. 1. column.* imò quod de bonis dotalibus non possit sol-

ui, vt soluatur; posset repeti per maritum constante matrimonio, & eo soluto per vxorem nisi iurasset.

Primò quia cum regulariter non possunt alienari nisi in casibus à iure expressis, non possunt ex ista causa alienari, cum non reperiatur in iure dispositum, maximè quia licet dos sit priuilegiata, non tamen contra aliam dotem æquè priuilegiatam, argumento eorum, quæ notantur in *leg. fin. ff. ex quibus caus. maiores*, & expressius, in *leg. assiduis Cod. qui prior. in pignoribus hab.* sed primam opinionem approbat & confirmat hodie prædicta lex 53. in istis *ll. Tauri*, quæ disponit quod si sunt bona superlucrata & acquilita constante matrimonio, de illis videntur promittere; & debet solui: si verò non sunt talia bona, vterque tenetur ad dimidiam, & debet solui ex quibuscunque bonis, etiam dotalibus, & ita tenet & declarat ibi Glossator Cifuentes in *fin. & Doct. de Palac. Rub. in fin. & Didac. de Castil. penultima columna in versic. En qualquier manera.* Ex quibus infero, quod si fortè pater & extraneus simul dotem promittunt pro filio vel filia, quod vterque tenetur pro dimidia: quia si quando pater & mater simul promittunt, est idem: & in nostro casu: & iam vidi in quæstione de facto, quod pater & nouerca simpliciter & simul promiserunt dotem pro filia, & dixi & consului quod vterque teneretur pro dimidia. Vide Palac. Rub. in §. 66. numero 18. in *repet. rub. & §. 62. numero 32. Paz quæ civil. 8. numero 16. Azeuedus in leg. 9. tit. 9. à num. 22. lib. 4. recop. Baeça lib. 3. de non meliorandis, capit. 15. num. 2. & 14. Ayoram de partitionibus 2. p. q. 12. num. 35. & seq. quemad. q. fiscali 6. in fine Gutierrez de ll. regni 2. p. c. 127. n. 5. Matiençum in l. 3. tit. 9. lib. 5. gloss. 7. num. 7. Barbosa in l. 1. 4. q. num. 935. soluto matrimonio. Nam obstat textus cum materia, in d. l. *fin. Cod. de dotis promis.* quia illam intelligo quando solus pater promitteret simpliciter vel indeterminatè de bonis suis & filia: secus verò, si ipse simul cum alio, quia tunc vterque tenetur pro parte. Secundò infero quod nedum pater potest obligari pro dote tanquam correus, vt proximè dixi: verum etiam tanquam fideiussor alterius: quo casu si pater tanquam fideiussor soluat, non potest à principali repetere: textus est singularis & vnicus in iure in l. *profectitia*, §. *si pater non quasi pater*, *ff. de iure dotum.* quem reputat singularem & vnicum Roman. in *singul. 167.* & refert & sequitur Didac. de Castill. in *pr ad. l. 53. Tauri*, §. *col. vers. vnum tamen scias*, sed vt certè vterque decipitur, quia ille textus intelligitur quod dos non est *profectitia*, licet principalis non sit soluendo, non tamen dicit quod non possit ab eo repetere, si esset soluendo, secundum Glossam ordin. cum qua ibi transeunt communiter Doctores.*

Quæro tamen circa prædicta, an pro dote promissa possit obligari fideiussor? & breuiter & resolutiue dico quod sic: textus est in l. *profectitia*, §. *si pater*, *ff. de iure dot.* & ibi notat Bald. & communiter Doctores, text. in *leg. cum dotis*, *eodem titulo.* text. in *leg. generaliter*, *Codic. ad Velleian.* vbi disponitur, quod mulier, quæ regulariter non potest esse fideiussor, potest obligari pro dote, & ad hoc notat & commendat ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores, sed è conuerso pro dote restituenda ipsi vxori à marito, vel patre, vel alio recipiente non potest dari fideiussor, quia cum marito principaliter committatur persona vxoris, iustum & rationale videtur quod committatur dos sine fideiussione, ne aliàs inter eos oriatur perfidia & discordia. textus est formalis & expressus in *lege prima & secunda, Codice ne fideiussor. dotis dentium.* & ibi Gloss. ordinaria. Odofredus, Petrus, Cinus, Bartolus, Alber

Albericus, Baldus, Angelus, Salicetus, Fulgosius, & communiter Doctores. Nec obstat, si dicas quod attenda ista ratione etiam videtur, quod in casu superiori non possit dari fideiussor pro dote soluenda: quia respondeo singulariter ultra Doctores, quod in isto casu militat causa perpetua discordiæ, & sic prohibitio requiritur perpetuò, cum dos debet esse perpetuò penes maritum constante matrimonio: in superiori verò casu non: sed statim & celeriter debet solui marito, & promissor remanet liberatus, & sic nulla subest vel remanet inter eos rixa vel discordia. Vel aliter & secundò respondeo, quod isto casu dotis restituendæ maritus est debitor: in superiori verò casu dotis promissæ ipsa mulier vel alter pro ea est obligata, & tenetur soluere, quæ quidem mulier est subiecta viro: & ideo non præsumitur, quod habeat discordiam cum marito ex ista causa: verum tamen est, quod Cinus in d. l. 1. C. ne fideiuss. dot. dent. post Iacob. de Rauen. tenebat, quod intelligatur marito invito, sed eo volente præstare fideiussorem benè teneatur & obligetur, & sequitur Roman. in leg. si constante, ff. solut. matrim. 8. column. num. 21. & Cuman. in §. quotiens eiusdem legis 2. col. sed communis opinio tenet contrarium in locis vbi supra, quia etiam isto casu militat ratio prohibitionis, & in tantum hoc est verum, vt non possit huic dispositioni renuntiari: ita Glossa ordinaria in dicta leg. prima, Cod. ne fideiuss. dot. den. in gloss. magna, in fine. quem sequuntur communiter Doctores & reputat singularem & vnicam Angel. ibi. Ex qua nota, quod legi prohibitivæ etiam favore renuntiantis non potest renuntiari: quod tamen limita, & intellige sequentibus modis.

Primò vt non procedat quando dos solueretur ante matrimonium, & fideiussor obligetur de dote restituenda si matrimonium non sequatur, ita probat text. in l. Titio centum, §. Titio genero, vers. sed cum ante nuptias, ff. de cond. & demonstr. & ibi notat & commendat Bartolus, & alij Doctores tenet etiam & commendat Alexand. & communiter Doctores in lege si constante §. quotiens ff. solut. matrim.

Secundò limita, nisi detur fideiussor de dote restituenda, viro vergente ad inopiam, ita probat textus in capite per vestras de donat. inter vir. & vxor. & ibi communiter Doctores & ita tenet Bartolus, Alexand. & communiter in dict. lege si constante §. quotiens Digest. soluto matrimonio.

Tertiò limita, nisi fideiussor detur soluto iam matrimonio, quia cessat prædicta ratio prohibitionis, ita Gloss. ordinaria in dict. lege 1. Codice ne fideiussor. dotis dentur & ibi communiter.

Quartò limita, nisi pater vel frater mariti vel alter coniunctus eius esset fideiussor: quia hoc casu præsumitur cessare prædicta ratio, & argumentum textus in leg. fin. Cod. de dote cauta non num. ita tenet Paul. in leg. si cum dote, §. transgrediamur, ff. solut. matrim. 2. colum. num. 5. Alexand. & alij Doctores in leg. si constante, §. quotiens, eodem titul. Sed attende quod ista sententia & conclusio bene procederet in patre, quia naturalis charitas & fortissimus amor excludit contrariam præsumptionem, argumento textus in leg. Aurelius, §. Titius, ff. de lib. legat. & in lege iste quidem, ff. quod metus causa, sed non in fratre, nec in aliis coniunctis, quia reputantur extranei, argumento textus in leg. unica, §. accidat. versic. extraneus, Codice de rei vxor. action. & in expresso ita tenet Palacios Ruuius in d. sua repet. cap. per vestras, fol. 106. 4. colum. post Bald. Nouellum, quem allegat.

Ant. Gomez ad leg. Tauri.

Quintò limita, nisi talis fideiussor intravit, quia tunc efficaciter tenetur: ita Paul. de Castr. & communiter Doctores in d. l. si constante, §. quotiens, licet contrarium teneat Bart. in l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. Sextò limita in muliere: secus in extraneo dotante, quia bene potest fideiussorem recipere de dote sibi restituenda: ita sentit Bartol. in dicta leg. si constante. 8. column. 6. q. & tenet ibi Roman. 8. column. n. 20. Imola 5. columna, Ias. num. 54. Alexand. in §. quotiens. eiusdem legis. 4. column. numero 6. Septimò limita, nisi in aliquo loco sit consuetudo in contrarium, quia licet textus in d. l. 1. C. ne fideiuss. dot. dent. probet consuetudinem contrariam, tamen intelligitur de præterita, non de futura: ita probat text. in d. cap. per vestras. Confirmatur, quia consuetudo semel à iure damnata potest iterum introduci, maxime ex aliqua noua causa superueniente: ista Gloss. notabilis ordin. in Clem. statutum, de elect. in verbo, consuetudine, & ibi Doctores: probat etiam textus in leg. dubium, C. de contrah. empt. iuncto textu in c. constitutus, de in integr. rest. & in effectu istas & alias limitationes ponit Alexand. & moderni in d. l. si constante, §. quotiens, ff. solut. matrim. Iacob. de Sanct. Geor. in l. profectitia, §. si pater, ff. de iure dot. Palacios Rub. in sua repet. fol. 105. versicul. 5. & c. per plures columnas Bald. Nouellus in tract. dot. 6. parte principali, 21. privilegio, per plures columnas.

Item adde pro declaratione prædictorum, quod quando dos incipit à promissione, non transit dominium sine traditione: textus est in l. de diuisione, in fin. ff. soluto matrimonio & ibi notat & commendat Bartol. & communiter Doctores, textus in l. dotale, §. primo, ff. de fundo dotali. text. in leg. finali, §. præterea, Cod. de iure dot. vbi dicit textus, quod quando extraneus promissit prædia vel res in dotem, & nondum tradidit, fructus, & accessiones debentur post lapsum biennij: ergo si prædia vel res essent traditæ, necessariò deberentur à tempore traditionis ratione dominij: & ad hoc notat & ponderat solus Bald. ibi col. 2. quod extende, vt procedat & habeat locum, etiam si vxor, pater, vel alius omnia bona sua promittat in dotem: quia non transit dominium sine traditione: ista est Glossa singularis & vnicam iuncto textu in l. 1. in verbo, vniuersa, ff. pro dote, quam ibi sequuntur Bartol. & communiter Doctores, & illam Gloss. reputat singularem & vnicam Bald. in l. nulla, in princ. C. de iure dot. Ioan. de Imola in dicta lege de diuisione, ff. solut. matrim. 1. column. num. 2. & ibi Paul. & communiter moderni, idem Imola in leg. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbor. oblig. penultima columna, & ibi Angel. 1. columna. in fin. Alexand. 6. columna, numero 16. & alij Doctores, Angel. de Perus. in leg. 1. ff. de pignor. prope finem. Platea. in §. fin. Instit. de offic. iudic. columna, 2. Ex quo inferas, quod sicut ex titulo particulari, vel vniuersali ex contractu non transit dominium sine traditione, vt in lege, traditionibus, C. de pactis, & in l. qui. Cod. de hered. vel act. cum simil. ita etiam ex titulo particulari vel vniuersali ex contractu dotis non transit.

Item quæro, si pater vel coniunctus vel extraneus dedit vel promissit dotem cui debet restitui soluto matrimonio, an ipsi dotanti vel mulieri dotata? & magistraliter & resolutiue dico quod si pater dedit, vel promissit dotem pro filia in potestate, actio est communis, & debet vtrique restitui, nec vnus sine alio potest agere, petere, cedere, nec delegare: textus est capitalis & expressus in l. 2. §. quod si in patris, ff. solut. matrim. & ibi Glossa ordin. Bartol. Paulus, Imola, Alexand. Ias. & communiter Doctores cuius ratio potest esse duplex: vna ex parte patris, alias ex parte filia: ex parte patris, ne si

filia haberet actionem in solidum, eam exigeret & perderet, & pater cogere iterum dotare: ex parte filia, ne patre recipiente dotem, eam consumeret, & filia remaneret indotata, secundum Glossam, & Doctores ibi, & licet de iure antiquo & nouo quicquid acquirit filius in bonis profectitiis acquirit patri, vt in *l. placet*, ff. de acquir. heredit. & in *l. cum oportet*, C. de bonis qua liber. tamen speciale est in dote, quia efficitur communis per dictas rationes: quod intellige nisi pater sibi stipuletur in continentia, quia tunc sibi soli quaeritur: textus est in *lege quotiens*, ff. soluto matrimonio, & ibi Glossa & communiter Doctores vel nisi stipuletur filia, quia sibi soli quaeritur, & pater videtur ei totam dotem donare, & actionem eius in solidum ei cedere, argumento textus in *l. Pomponius Philadelphus*, ff. famil. herisc. & ibi communiter Doctores, & in *l. si extraneus*, ff. de condict. ob causam. Secundo intelligit, nisi filia decedat durante matrimonio, quia tunc tota dos & actio eius quaeritur patri, & consolidatur in eius persona: textus est in *lege dos à patre*, C. de solut. matrimon. quod procedit etiam extantibus liberis, secundum Glossam ordinariam & communiter Doctores ibi per bona fundamenta & rationes, licet de consuetudine seruetur contrarium secundum eos: de qua quaestione vide latè & melius quàm alibi per Salic. ibi, qui disputat ab vtraque parte: & idè in hoc non insisto: si verò dedit vel promiserit dotem pro filia emancipata, sibi quaeritur tota dos & eius actio: quia videtur donare, & non est impedimentum patriæ potestatis: & eadem ratione si tempore dotis constitutæ erat in potestate, sed soluto matrimonio reperitur sui iuris morte patris vel emancipatione, tota actio quaeritur filia & consolidatur in eius persona, licet à patre sit exheredata: textus est in *lege unica*, §. videamus, Codice de rei vxor. act. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores & tenet magistratiter Bartolus in *d. l. 2. §. quod si in patris*, ff. solut. matrimon. secunda columna, num. 3. & ibi communiter Doctores. Adde tamen, quòd hoc casu est magnum dubium, si pater sit stipulatus dotem sibi reddi, & decedat constante matrimonio ipsius filia, an postea soluto matrimonio per mortem viri vel vxoris dos pertineat ad hæredes patris, vel ad filiam & eius hæredes, & Glossa ordinaria in *dicta lege unica*, §. videamus, C. de rei vxor. action. tenet quòd ad filiam vel eius hæredes: quam reputat ibi singularem Angel. de Perus. sed contrarium tenet ibi Odofred. Cin. & magis communiter Doctores per bona fundamenta quæ, vide per eos.

Ex quibus clarè deducitur & infertur, quòd si hodie in nostro regno pater dedit vel promisit dotem pro filia in potestate, cum per contractum matrimonij efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipata, per *l. 47. his ll. Tauri*, quòd tota dos & similiter actio & obligatio eius quaeritur soli filia, & consolidatur in ea, & non quaeritur patri, nec alteri in totum, nec pro parte: si verò coniunctus vel extraneus dedit vel promisit dotem, tunc tota dos & actio eius quaeritur mulieri & eius hæredibus: quia videtur donare, imò etiam fingitur stipulatio fauore eius: textus est formalis, & expressus in *dicta lege unica*, §. accedit, Codice de rei vxor. action. quòd intellige nisi in continenti fuerit sibi stipulatus, vt dicit ibi textus & est etiam textus in *lege si dotem*, Codice de iure dot. & vtròque communiter Doctores iuxta quòd tamen quaero si talis coniunctus vel extraneus stipuletur vel paciscatur dotem reddi & solui mulieri, an sibi quaeratur? & dicendum est quòd sic: quia licet alteri nemo possit stipulari vel acquirere, vt in *l. stipulatio ista*, §. alteri, ff. de verb. oblig. cum simil. Item licet nemo possit alteri stipu-

lari, acquirere, nec pacisci super re quæ non debet durare in eius dominio, vt in *lege Publia*, ff. depositi, & in *lege penult. Codice de exhibend. cum simil.* tamen fallit in dote, eius fauore: textus est in *lege Caius Seius*, ff. soluto matrimonio, & ibi Bartol. & communiter Doctores, imò quòd magis est, si stipuletur alternatiuè sibi aut mulieri, tota dos & actio eius quaeritur mulieri fauore matrimonij: textus est singularis & vnicus in *dicta lege Caius Seius*, ff. soluto matrimonio, quem reputat singularissimum Paul. de Castr. & vnicum Angelus Alexand. & alij Doctores: facit etiam textus in *lege vxorem*, §. testamento, ff. de legat. 3. & licet alternatiua posita inter personas honoratas, quibus actio quaeri potest, resoluatur in coniunctum, vt in *lege penultima, Codice de verbor. signific.* non tamen sic in nostro casu fauore dotis: si verò stipuletur copulatiuè sibi & mulieri, vtrique quaeritur pro medietate argumento textus in *lege reos*, §. cum in tabulis, ff. de duobus reis cum simil. ita Bartol. & communiter Doctores, in *d. lege Caius*. Pulchrum tamen dubium est, si simpliciter & impersonaliter stipuletur dotem reddi & solui, & non dicatur nec exprimatui cui, an quaeratur ipsi dotanti vel mulieri dotata? & resolutiue dico, quòd mulieri dotata, argumento textus in *lege post dotem*, secundum 3. leg. ff. solut. matr. & in expresso ita tenet Bartol. in *d. l. Caius Seius eodem titulo*, fin. col. & ibi Paul. de Castr. Roman. Alexand. & magis communiter Doctores Iacob. de Sanct. Georg. in *l. adoptiuum*, §. 2. ff. de iure dot. fin. circa quæ omnia vide Bald. Nouel. in *dicto tract. dotis 6. part. 2. 2. priuilegio vsque ad 31.*

Item quaero an promissio vel legatum pro dote, vel causa dotis sit conditionale vel purum, & est maximi effectus quoad suspensionem, petitionem & transmissionem, & plura alia? & breuiter & resolutiue dico, quòd aut loquitur in patre promittente vel legante, aut in extraneo: si in patre, aut promittit vel legat simpliciter nulla alia legitima relicta, & censetur purum: quia præsumitur aliàs relicta, & cum legitimam sibi relinquere teneatur in vita vel in morte, & aliter testamentum non valeret: & sic est magis consilium vel monitio, vt filia nubat quàm grauamen: argumento textus in *mutuo*, §. 1. ff. de tutelis, & in *lege cum pater* §. mando, ff. de legat. 2. & in *l. si extraneus*, ff. de cond. ob caus. & adde quòd erit promissio vel legatum purum tam in concurrente quantitate legitimæ, quàm in ea quæ excedit: ne vna & eadem dispositio diuersimodè iudicetur, argumento text. in *l. eum qui ades*, ff. de vsucap. & in *leg. iam hoc iure*, ff. de vulgar. & pupil. si tamen alias filia reliquerat legitimam, esset conditionale, sicut si promitteretur, vel legetur ab extraneo, vt statim dicam: & idem est, si pater promisit vel legauit non simpliciter, sed respectu & contemplatione certi matrimonij: quia similiter esset dispositio conditionalis, ita probat text. in *l. Titio centum* §. Titio gener. versicul. ante nuptias, ff. de condit. & demonstr. vbi habetur quòd si pater Titio, qui futurus erat maritus filia suæ centum legauit, & aliquis eorum decessit ante matrimonium, legatum non debetur nec transmittitur ad hæredes: si verò loquimur in extraneo, tunc indistinctè, modò fiat promissio vel legatum dotis pro certo matrimonio, modo simplicitet, semper censetur conditionale: quia dos sine matrimonio esse non potest: vt in *lege 3. ff. de iure dot. cum similibus*. Item quia talis promissio vel relictum nedum respicit fauorem filia dotata, sed etiam mariti futuri & reipublicæ argumento text. in *l. 1. ff. solut. matr. cum simil.* Item & magis expresse facit textus in *l. si ego*, ff. de iure dotium, & in *l. licet*, §. quotiens, eodem titulo, & in *lege si à Titio*, ff. de verb. obligat. Item etiam quia

quia ita demum videtur donare mulieri si matrimonium sequatur, aliter non: argumento textus in leg. si donaturus, ff. de condit. ob causam. quod intellige nisi ex aliquibus coniecturis possit constare quod voluit promittere vel legare pure, & non sub conditione: & in expresso istam doctrinam & resolutionem ponit Bartol. in leg. Titio centum §. Titio genero ff. de condit. & demonstrat. 2. column. versic. sed quero, numero 3. & ibi Paul. de Castro, Imol. & communiter Doctores Bald. in leg. generaliter la prima, Codic. de episcop. & cler. 4. column. numero 9. Bald. Nouel. in tract. dotis 6. parte princ. 76. privilegio, cum seq. vbi late tractat Ioan. Campeg. in tr. d. 1. part. 29. quast. Ex quibus infero, quod hoc casu promissio vel legatum non potest à muliere peti, nisi iam matrimonio realiter contracto, saltem per verba de presenti; argumento text. in l. sancimus la 1. Cod. de nupt. & in l. cum fuerit ff. de condit. & demonstr. & in regula, nuptias, ff. de regul. iur. nec requiritur traductio ad domum, nec alia solemnitas nuptiarum, nec sufficeret tempus nubilis ætatis etiam præstita cautione de nubendo: ita Bart. in d. §. Titio gener. fin. col. pen. quast. & licet ipse hoc intelligat quando sit promissio vel legatum pro dote: secus verò, quando sit pro muliere maritanda: quia tunc esset modus & posset mulier petere præstita cautione de nubendo, sicut in alia dispositione modali, argumento textus cum materia in leg. quibus diebus §. Terminus ff. de cond. & demonstr. tamen contrarium, & melius tenet Paul. in dict. §. Titio gener. 3. column. versicul. item dicit Bartol. & Imola, & alij Doctores Imò quod utroque casu requiratur realiter esse contractum matrimonium, saltem per verba de presenti: quia differentia Bart. potius est verbalis quam realis, & prædicta procedunt & habent locum modo promissio vel legatum fiat mulieri iam adultæ, & nubilis ætatis: modò puellæ impuberi & non nubilis ætatis, secundum Doctores vbi supra. Iuxta prædicta tamen potest notabiliter quæri, si testator mandauit, & commisit executoribus suis, quod expendatur mille pro puellis maritandis, an isti executores possint distribuere, & expendere inter puellas impuberes, & nondum nubilis ætatis? & breuiter & resolutiuè dico, quod si in specie sit mentio earum, dicendo pro Titia vel Seia maritanda, non est necesse expectare nubilem ætatem: si verò in genere pro puellis maritandis, non possunt distribuere inter impuberes non nubilis ætatis: sed debent eligere puellas iam adultas & nubilis ætatis: quia causa finalis testatoris debet attendi & considerari tempore mortis eius, & verificari in personis, in quibus concurrant illa qualitas & causa finalis: ita Bald. in l. sancimus, Cod. de nuptiis fin. q. argumento textus in l. nec semel §. si in habitatione, ff. quando dies legat. cedat. vbi habetur quod legatum factum respectu certæ causæ vel necessitatis, de tempore illius causæ & necessitatis, & non alio: & ibi notat & commendat Bartol. & Doctores antiqui. Idem Bart. in lege qui hoc anno, ff. de verborum oblig. final. column. & ibi communiter Doctores.

30 Item quero, an propter dotem non solutam marito licitè debeantur sibi vsuræ? & breuiter, & resolutiuè dico, quod si maritus sustinet onera matrimonij, debentur sibi vsuræ post moram quia magis censetur proprium interesse, quam vsura, & hoc tam de iure canonico quam ciuili: textus est in leg. insulam, §. vsuras ff. soluto matrimonio, & ibi tenet Bart. Alber. Bald. Paul. & communiter Doctores text. in l. cum post §. domum ff. de iure dotium, text. in l. creditor, §. si inter ff. mandati text. in l. fin. ff. de doli except. textus in capit. salubriter de vsuris & ibi notat & commendat Innocent. Hostiens. Ioan. Andr. Anton. de Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

But. Cardin. Anchar. & reputat singularem & vnicum Anania & alij Doctores ibi: & reputat etiam singularem & vnicum Palac. Ruuius in sua repet. cap. per vestras fol. 110. 3. column. versicul. 8. inferitur vide Molineum, de vsuris, num. 523. Palac. Rub. in reper. notabili, 6. §. 8. ferè per totum. Couarr. lib. 1. variarum cap. 1. numero 3. facit etiam text. in cap. conquestus de vsuris, textus in l. curabit. Codice de act. empr. textus in leg. socium qui in eo ff. pro socio. quod notabiliter intelligo isto modo, quod si promissio dotis consistebat in pecunia, & pro ea data fuerunt pignora, fructus eorum lucratur vir, nec tenetur in sortem computare. Primò, quia non est lucrum certum, cum possit contingere, quod nihil percipiatur. Secundò, quia subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur: vnde sicut maritus lucratur fructus dotis, ita debet lucrari fructus rei pignoratæ, quæ loco eius subrogatur quod tamen limita & intellige, quando fructus commensurari possunt cum alimentis à marito præstitis seu præstandis, considerata qualitate personarum: secus verò, si essent fructus immensi: nam illi deberent computari in sortem: ita singulariter Bald. in l. final. §. præterea C. de iure dotium 2. column. versic. ad hoc est dubium. Alexand. in d. l. insulam §. vsuras ff. soluto matrimonio, fin. column. Palacios Rub. in d. sua re. et. fol. 111. 2. col. vers. intellige tamen ista, si verò non fuerunt data pignora, tunc aut fuerunt promissæ vsuræ in quantitate certa, puta decem pro centum, vel simile, & non possunt peti: quia sunt illicitæ & reprobata: sed bene poterunt peti, quatenus impendit in vxorem & sustinuit onera matrimonij: quia petuntur vt interesse damni emergentis: imò etiam hoc haberet locum etiam si nullæ vsuræ essent promissæ ratione prædictæ: & his casibus istud interesse potest transcendere vsuras, vel esse minus quàm vsuræ consuetæ, & in expresso ita tenet Paul. de Castr. Ioan. de Imol. Roman. Cuman. Alexand. & communiter Doctores, in dicta leg. insulam §. vsuras ff. solut. matrim. Ioann. Andr. & magis communiter Canonistæ, in d. capite salubriter de vsuris. Bald. Nouellus, in tractat. dotis 7. parte, in tertio speciali, licet contrarium teneat Paul. de Elea & Caldeius, in dicto capite salubriter, imò quod indistinctè debeantur, & sint licitæ vsuræ propter dotem non solutam: si verò non sustinet prædicta onera matrimonij, non debentur vsuræ secundum Doctores, vbi supra. Vnum tamen est, quod si maritus post mortem debitoris recepit dotem, non potest petere istas vsuras vel interesse, quæ non fuerunt promissæ: quia debentur officio iudicis: & idem est in quolibet alio contractu, argumento text. in leg. qui per collusionem §. pretij sortem ff. de act. emprion. & in lege quarta Codice depositi. & idem est, si toto tempore matrimonij non petiit dotem nec vsuras, quia videtur eas remittere & donare: textus est singularis & vnicus, in lege vir vsuras ff. de donat. inter virum & vxorem. quem ad hoc notat & communiter Doctores ibi, & dicit vnicum Romanus in dicto §. vsuras 6. column. num. 16.

Item adde, quod si dos promissa non soluat 31 non tenetur maritus alere vxorem, imo potesteam expellere, & remittere in domum patris vel dotantis, ita probat textus iuncta Glossa singulari in Authentic. de non elig. 2. nuben. §. fin. in verbo. onera. & ad hoc eam notat & commendat & Cyn. Bald. & communiter Doctores in leg. quod in vxorem codice de negot. gest. Baldus & Doctores in l. si cum dotem §. si autem in seuissimo ff. solut. matrimon. præcipuè Alexand. 2. col. n. 8. Bald. & Doctores in l. si donaturus, ff. de cond. ob causam, & illam Gloss. ad hoc reputat singularem Paul. de Castro, in d. §. vsuras 1. column. n. 2.

& ibi Alexand. & communiter Doctores probat etiam text. in l. fin. Codice ad Velleian. & ibi notat Bald. & alij Doctores probat etiam textus in cap. vestras de donation. inter virum & uxorem, & ibi notat Abbas 2. colum. & 2. not. & communiter Canonistæ: si verò nulla dos sit data nec promissa, bene tenetur eam alere secundum conditionem personæ, quia cum vxor teneatur seruire & operari viro, ergo ab eo debet alimenta percipere, argumento textus in lege quod si nulla, ff. de reliq. & sumpt. fun. textus in lege sicut, ff. de oper. liber. textus in lege rebus, §. possunt, ff. amo. & in expresso ita tenet Bartol. in l. si constante, ff. solut. matr. pen. colum. 6. q. numero 102. & ibi Cynus in l. quod uxorem, Cod. de negot. gest. & ibi communiter Doctores. Secundus articulus principalis est de iure & natura & effectu dotis constante matrimonio: pro cuius perfecta declaratione in primis dico, quod maritus efficitur dominus rerum dotalium, & potest suo nomine petere & vendicare res dotales, tanquam dominus à quocunque possessore: textus est in lege doce ancillam, Codice de rei vendic. cuius verba sunt: doce ancillam de qua supplicas dotalium fuisse in notionem presidis, quo patet factò, in dubio non erit vendicari ab uxore tua nequissime, & ibi notat & commendat Glossa ordinaria. Odofred. Petr. Cynus, Iacob. Butr. Bart. Alb. Ang. Paul. de Castro, Salic. Fulg. & communiter Doctores: text. in l. de his, C. de iure dot.

32 Pulchrum tamen dubium est, si maritus vendicauit prædictas res dotales vel defendit & ab alio sibi vendicantur, & victus fuit per sententiam definitiuam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere & habere regressum contra reum absolutum, vel contra actorem qui obtinuit, & reportauit sententiam? Et breuiter dico: quod si maritus sine dolo, culpa, vel fraude egit vel defendit, non poterit mulier postea petere nec aliquo remedio vti: quia illo tempore erat dominus & legitimus administrator, & per consequens sententia lata contra eum agendo vel defendendo nocet mulieri, & si obstat exceptio rei iudicatæ, tanquam lata contra procuratorem suum, argumento textus in lege si mater, §. hoc de iure, ff. de except. rei iudic. si verò maritus tempore quo egit vel defendit commisit dolum, fraudem, vel culpam in producendis testibus, instrumentis vel iuribus mulieri competentibus, & tamen dicitur in dolo vel culpa, quando non fecit nec adhibuit in causa probationes, quas potuit & est soluendo, non habet mulier regressum contra prædictum reum absolutum, vel contra actorem qui vendicauit & obtinuit, sed recuperauit à marito vel eius hæredibus: si verò maritus non est soluendo, tunc bene potest mulier agere & habere regressum contra prædictum reum conventum & absolutum, vel actorem obtinentem, argumento textus notabilis in l. Titio genero, versiculo fin. ff. de condit. & demonstr. text. in lege eleganter, §. penultimo, ff. de dolo, text. in l. Meuia, ff. soluto matrimonio. text. in l. pater, in fin. ff. de dote prelegat. text. in l. si pro re pupilli, §. 1. ff. de euictionibus, vbi habetur, quod si fundus dotalis vendicetur à marito per verum dominium, illa sententia nocet mulieri tanquam si ipsa fuisset condemnata, & non potest agere contra maritum nec contra eum qui obtinuit, & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Cynus in dicta lege doce ancillam, & ibi Bald. 1. columna, & quaest. Angel. de Perus. Paul. de Castr. & Salic. nec obstat textus singularis & subtilis in proposito, in leg. lex vectigali, ff. de pignor. & in leg. si quis domum, §. 1. ff. locati, vbi habetur, quod ille, qui habet ius in re per aliquod tempus vel per tempus vitæ suæ, non potest per actum & dispositionem suam aliquo modo præiudi-

care vero domino proprietatis qui necessario post tempus vel mortem eius debet succedere in illa re: quia respondeo quod illa iura debent intelligi, quando per possessorem fit alienatio voluntaria: secus verò si necessaria ex vigore & effectu iudicij. Vel aliter & secundò respondeo, quod in prædictis iuribus possessor alienauit, vel disposuit tantum respectu iuris quod habebat in re, & ideò non præiudicat vero domino proprietatis & successori necessario: secus verò quando possessor fecit actum & dispositionem simpliciter & absolute super tota re, & haberet legitimam administrationem eius a lege, vel ab ipso necessario successore, vt in nostro casu: quia tunc bene potest ei præiudicare: & in effectu ita subtiliter tenet Bald. in d. l. doce ancillam, 1. colum. & quaestione, versicul. item non obstat.

33 Item quæro, an maritus constante matrimonio lucretur fructus rerum dotalium? Et breuiter dico quod sic: textus est in l. pro oneribus, Codice de iure dot. cuius verba sunt: pro oneribus matrimonij, mariti lucro fructus dotis totius esse quos ipse percepit, & ibi Gloss. ordinaria Odofred. Petr. Cynus, Bartolus, Alberic. Baldus, Angel. Salicet. Faber, Fulgos. & communiter Doctores, text. in l. dotis fructus, ff. de iure dotium text. in leg. plerumque versicul. si serui. eodem titulo text. in leg. de diuisione, ff. solut. matrimon. cum simil. Quod primo extende, modo tales fructus sint naturales, modo industriales, modo ciuiles. Secundò extende modò tales fructus excedant onera matrimonij modonon: ita probat text. in d. l. pro oneribus, ff. de iure dotium. Tertio extende etiam in rebus mobilibus vel se mouentibus: vnde si animalia dentur in dotem inæstimata, pertinent marito fructus eorum, puta agni, vituli, lac, pilus, & lana & similes foetus: partus vero ancillarum non pertinet marito nec alteri fructuario: quia cum omnes res & earum fructus gratia hominum sint ordinatæ & productæ, non debet homo esse in fructu: textus est in leg. pecudum, ff. de usuris, text. in leg. plerumque, ff. de iure dotium text. in §. in pecudum Inst. de rer. diuis. text. in l. vnica, §. itaque partus, Cod. de rei vxor. act. text. in l. 14. tit. 31. 3. part. Quarto extende etiam, si bona dotalia consistant in maioratu, vel rebus vincularis & restitutioni subiectis: imò etiam, si fructus consistant in pœnis, mulctis, vel aliis vtilitatibus prouenientibus à dignitate vel iurisdictione ipsius vxoris, vt Ducatu, Comitatu, vel alia inferiori iurisdictione: quia etiam in his maritus habet vsumfructum vel saltem commoditatem eius: imò etiam si tales pœnæ, mulctæ, vel confiscationes consistant in rebus immobilibus: quia omnia ista dicuntur fructus iurisdictionis & quærentur marito, argumento textus in l. fin. in fin. ff. solut. matrim. vbi dicitur quod fructus peculij vel iuris vniuersalis pertinent marito, text. in l. item si fundi, vers. sed si insula, & vers. an impiorum, ff. de usufruct. vbi habetur quod redditus & prouentus venationum & piscationum pertinent usufructuario fundi: textus in lege usufructu legato, vers. 1. eodem titulo, vbi disponitur quod ad fructuarium pertinent bona quæ ex secundo decreto propter contumaciam non cauentis adiudicantur, vt domus ruinosa: & in expresso ita tenet singulariter Bart. in lege fin. ff. soluto matrimonio, 1. columna, & quaest. & ibi Paul. de Castr. Ioan. de Imol. Roman. Cuman. & Alex. dicit hanc esse communem opinionem, tenet etiam Dinus, Iac. de Aretino, Petrus Alber. & Doctores antiqui in l. si verò negotium, eod. titulo, Iacob. de Sanct. Georg. in tract. seu in parte de castro rubei montis, §. colum. vers. quæro etiam, mulier dedit, Palac. Ruuius in sua repet. folio 38. 2. columna. in medio. Ex quibus deducitur & inferitur quod si maritus tacite vel expresse

presè eos donauit vxori, potest repetere, in quantum est facta locupletior, cum non valeat donatio: vnde si ipsa ex fructibus se & familiam suam aluisset non posset repetere: textus est in dicta lege pro omnibus, versicul. 1. & ibi Glossa ordinaria. Cod. de iure dotium, & ibi communiter Doctores: text. in l. 2. Codice de pact. conuent. text. in lege si quis pro vxore, ff. de donat. inter virum & vxorem. text. in l. de fructibus, Codice eodem titulo, cum similibus, quid autem si vir duxit puellam minorem & impuberem, & sustinet onera matrimonij, an lucretur fructus? & Gloss. in lege dotis fruct. ff. de iure dotium, tenet quod non, Gloss. verò in lege si ante, ff. solut. matrim. tenet quod saltem ex æquitate: sic & aliqui Doctores antiqui tenent vnum, alij aliud: sed vera resolutio est quod si malitia supplet ætatem, & est habilis ad copulam, censetur vera vxor, & vir lucretur fructus, argumento textus in capite primo, de sponsal. impub. in 6. si verò malitia non supplet ætatem tunc aut duxit eam ignoranter errando in facto & lucretur fructus, non tanquam maritus, sed tanquam bonæ fidei possessor, aut duxit scienter: & lucrabitur fructus quatenus sustinuit onera matrimonij, vltra verò non, secundum Paul. & Modernos in d. l. si ante, & Bald. & Doctores in d. lege dotis fructus, ff. de iure dotium. Bald. Salicet. & Doctores in lege secunda, Codice de dotis promissione, ex quibus nota & collige quod tria requiruntur vt maritus lucretur fructus. Primum quod matrimonium sit contractum. Secundum quod fundus dotalis sii traditus. Tertium quod maritus sustineat onera matrimonij: adde tamen quod fructus rerum paraphernalium non pertinent viro, sed soli vxori: ita probat text. in dicta lege pro oneribus, cum simil. supra allegat. cum tamen loquantur in bonis dotalibus, & requirant illam qualitatem, quod sint dotalia, ergo non debent extendi ad alia in præiudicium vxoris. Confirmatur ratione, quia in solis dotalibus interuenit titulus onerosus, mediante quo maritus lucretur fructus in recompensam onerum matrimonij: & in expresso ita tenet Glossa ordinaria, licet non ita bene fundet in lege vbi adhuc, Codice de iure dotium, in glos. antepen. & ibi Bald. penultima columna, numero 28. Angel. fin. columna, numero 4. Salicet. penultima columna, numero 4. Glossa ordinaria in l. fin. Codice de pactis conuent. in gloss. 3. & ibi Salicet. & alij Doctores, idem tenet Bartol. cum distinctione notabili in lege penultima, ff. ad leg. falcid. Doctores in lege de his, Codice de donation. inter virum & vxorem. Hodie tamen omnes fructus, qui supersunt soluto matrimonio, tam ex parte mariti quam vxoris tam ex rebus dotalibus, quam paraphernalibus, quam aliunde cuiuscunque generis sint, efficiuntur communes, & sunt diuidendi inter maritum & vxorem, sicut alia bona acquisita & superlucrata constante matrimonio: ita disponit textus in lege 3. titulo 2. libro 3. for. ll. & lege tertia, titulo 4. lib. 5. ordin. ita etiam Montaluis in l. fin. tit. 3. lib. 3. fori gloss. 1. Matiençus in l. 4. tit. 9. libro 5. gloss. 1. n. 2. Adde tamen circa superiora, quod maritus lucretur fructus pro rata temporis matrimonij, vnde si soluat matrimonium morte vel diortio, & maritus recepit fundum plenum fructibus, fortè tempore messis vel vindemiæ, qui collegit fructus & eis collectis statim solutum est matrimonium, ipse vel hæres eius lucrabitur fructus pro rata anni, & idem est si recepit fundum vacuum & decessit fructibus pendentibus: quia similiter lucrabitur pro rata temporis. Ex quo deducitur & infertur quod maritus non efficitur dominus omnium fructuum, quos percepit constante matrimonio, sed tantum pro rata temporis quo durauit matrimonium, nec obstat quod fructua-

rius facit fructus suos separando à solo, vt in lege de functo de usufruct. ff. item etiam emptor vel alius successor in re, vt in l. Iulianus, §. si fructibus de action. empt. quia lucretur eos ratione simplicis & absoluti iuris quod habent iure: non verò respectu alicuius oneris vel causæ, vt maritus: textus est subtilis & notabilis in lege diortio, ff. soluto matrimonio, & ibi Doctores, & idem disponit text. in lege 26. titulo 11. part. 4. circa quod tamen vide singulariter leg. 10. titulo 4. lib. 3. for. leg. Item quero an & quando constante matrimonio possit vxor repetere dotem? in quo articulo magistraliter & resolutiue respondeo, quod licet regulariter vxor non possit agere pro dote constante matrimonio, sed eo soluto, vt in lege 2. ff. soluto matrimonio, cum simil tamen si maritus vergit ad inopiam potest vxor constante matrimonio dotem petere & exigere, non tamen poterit eam alienare: sed tenetur eam saluam & integram habere, vt ex fructibus eius possit ipsa & maritus & familia adimentari: textus est capitalis & expressus in lege si constante, ff. soluto matrimonio, & ibi Gloss. ordinaria Bartol. & communiter moderni text. in lege vbi adhuc, C. de iure dotium, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores: textus in lege rebus, in fine, vers. cum constante etiam matrimonio, eodem titulo. textus in Authentica, de aquat. dotis, §. illud quoque, versiculo nos autem, collat. 7. textus in capite per vestras, extra de donat. inter virum & vxor. & idem disponit lex 29. tit. 11. part. 4. & quod istorum iurium addat alteri, vide latè per Bartol. in d. l. si constante 1. columna 3. oppos. & ibi Paul. 1. column. cum sequent. & communiter per alios Doctores. Item etiam vxor si vult potest petere vt dos ponatur in sequestrum apud idoneam personam, vt ex fructibus possit alimenta percipere: text. in l. si cum dote §. autem in squissimo: versicul. si verò dotem, ff. solut. matrim. text. in d. c. per vestras de donat. inter virum & vxorem. Item etiam vxor potest hoc casu si vult recipere fideiussores de dote soluenda, soluto matrimonio & tunc non fit exactio dotis nec sequestrum, text. in d. cap. per vestras, & ibi communiter Canonistæ & tenet Bartol. Alexand. & communiter Doctores in d. l. si constante §. quoties solut. matrimon. Dubium tamen necessarium est si maritus velit offerre fideiussores, vel ponere dotem in sequestro, an euitabit petitionem & exactionem dotis? & breuiter & resolutiue dico quod non, imò vxor potest petere & exigere, quia per hoc est magis cauta, & per consequens habebit electionem horum remedium: & in expresso ita tenet Bartol. in dicta lege si constante 7. column. num. 46. & ibi alij Doctores præcipue Alexand. 9. column. num. 19. Iason. 2. column. tenet etiam Gloss. ordinaria in l. vbi adhuc in gloss. 1. mag. in fin. & ibi Odofred. Cinus, Alber. Bald. Salicet. & communiter Doctores, Palac. Ruuius vbi plenè loquitur in dict. sua repet. fol. 61. 3. column. cum sequent. idem Palac. Ruuius numero 74. 1. column. nec obstat text. in dicto capit. per vestras, & in d. l. partita: quæ iura alternatiue loquuntur vt teneatur maritus ad vnum, vel ad aliud: quia debent intelligi ad voluntatem, & electionem vxoris, secundum Doctores vbi supra. Confirmatur, quia in alternatiua remedium actoris est electio: ita probat textus in leg. quod in heredem §. eligere, ff. de trib. text. in leg. cum proponas, Codice de transactio. & ibi Bartol. & Doctores textus in l. quamuis, ff. de pignor. & ibi Bartol. & communiter Doctores. Adde tamen quod hoc casu, si fructus dotis vel rerum assignatarum excedunt onera matrimonij, debent marito restitui: quia de iure efficiuntur sui, vt supra dictum est: & in expresso ita tenet Bartol. in d. l. si constante penult. column. in fin. 7. quest. & ibi communiter Doctores,

Item addit quod hoc casu probatur inopia mariti vere & plene, vel semiplene & præsumptiue, cum agatur de modico præiudicio, cum ex fructibus debet ali, & similiter tractetur de priuilegio & fauore dotis, & modus probationis erit si per testes vel instrumenta constet, quod tot sunt debita & credita mariti, unde resultat quid habeat in bonis, argumento textus in *l. cum de leg. ff. de probat.* vel ex qualitate vitæ morum, vel ex vulgi opinione, vel ex confessione extraiudiciali, vel alia simili causa & coniectura: argumento textus in *lege 3. §. causa, ff. de Carb. edicto. & in l. 4. §. sciendum, ff. ad exhibend.* & in expresso ita tenet Bartol. vbi latè extendit & declarat in *d. l. si constante, secunda columna, 1. questione,* & ibi communiter Doctores & adde quod non requiritur quod actualiter iam peruenerit ad inopiam, sed sufficit quod incipiat male vti suo patrimonio & substantia: ita tenent & declarant Doctores vbi supra: & tenet etiam & declarat latè Palac. Rubeus in *sua repet. fol. 68. 1. columna, versic. constabit.* Quod tamen limitat & intellige præterquam si mulier contraxerit matrimonium cum viro inope & suspecto sciens conditionem suam: quia tunc non poterit petere dotem constante matrimonio, nec vti remedio prædictarum legum, argumento textus singularis in *l. si is à quo §. fin. ff. ut in possessione legat. text. in lege si creditores, ff. de priuil. credit. text. in l. qui bona fide, §. de illo, ff. de damn. infect. text. in l. si ab arbitrio, §. fin. ff. qui satisf. cogn. text. in l. inter causas, §. abesse, ff. mandati. text. in cap. propter sterilitatem extra, de locato, & in expresso istam sententiam conclusionem tenet Dænus, in *d. l. si constante, ff. sol. matrim. & ibi Alb. Bald. Angel. Imol. Roman. Aretin. & Iason. 26. columna, numero 147.* vbi dicit hanc esse magis communem opinionem Cin. in *l. vbi adhuc, Codice de iure dot.* & ibi Baldus Ioan. Andr. in *addit. ad Specul. in tit. de donat. inter virum & uxorem, vers. quid si mulier,* Anton. Collectarius & alij Doctores, in *d. c. per vestras.* Contrarium tamen tenet Bartol. in *dicta l. constante, 4. colum. 6. q.* quia mulier non potest ante matrimonium facere pactum per quod dotis conditio fiat deterior: & in *l. de die, & l. Attilicinus, ff. de pactis dotal.* idem Bartol. in *d. l. si is à quo, §. fin. ff. ut in possess. legat.* Bald. sibi contrarius in *Authentic. quod locus, Cod. de collat. 7. q.* Alex. in *d. l. si constante.* Abb. in *d. cap. per vestras in fine,* Imol. & Anch. in *dict. cap. propter sterilitatem, de locato,* Doctor Palac. Ruuius latè in *sua repet. cap. per vestras, fol. 62. per plures colum.* vbi plene examinat pro & contra. Sed aduertendum quod in hoc dubio & subtili passu potest dari singularis & noua concordia, scilicet quod si tempore matrimonij est pauper & suspectus, & postea non incipiat male vti sua substantia, nec incidat in nouam causam suspicionis, non possit mulier agere pro dote constante matrimonio, & sic procedat prima opinio: si verò incipiat vti male sua substantia, & incidat in nouam causam suspicionis, tunc benè possit mulier agere pro dote constante matrimonio, & gaudere beneficio prædictarum legum, & sic probat secunda opinio, & in expresso ita tenet & concordat Salic. in *d. l. vbi adhuc, 5. columna,* & certè videtur æqua & iuridica.*

34 Item quæro si extraneus dedit dotem pro muliere: & stipulatus vel pactus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam? & breuiter dico quod non: quia in casu soluti matrimonij videtur stipulatus & non in alio. Item etiam quia in hoc casu inopi fit restitutio dotis, vt mulier se & suos alat: quod non esset si extraneo restituerentur: & in expresso ita tenet Glossa ordinaria in *d. l. si constante in glos. 3.* & ibi Bartol.

8. colum. 6. questione, numero 55. & communiter Doctores Cinus in *d. l. vbi adhuc, Cod. de iure dot. 7. q.* & hanc dicit communem opinionem Ias. in *d. l. constante, numero 52.* Aduertendum tamen est quod hoc casu talis extraneus habebit remedium text. in *lege in omnibus, ff. de iudic.* secundum Bart. & Doctores vbi supra.

35 Item quæro si maritus post restitutionem dotis efficiatur diues & soluendo recuperet dotem? Et videtur quod sic: quia dispositio prædictorum iurium & talis restitutio fit tantum causa inopiæ pro securitate dotis: ergo superuenientibus diuitiis & facultate soluendi cessat prædicta causa & recuperat dotem, argumento textus in *l. cura, vers. 1. ff. de muneribus, & honoribus, textus in l. kis honoribus, vers. 1. & 2. ff. de vac. muner. textus in l. semper, §. negotia, ff. de iure comun.* vbi habetur quod excusatio vel dispositio quæ sit & inducitur propter diuitias vel paupertatem est temporalis, & cessat aliqua eorum, quod est causa dispositionis superuenientis, ex quibus plura bona inferunt ibi Doctores. Sed his non obstantibus contrarium est dicendum, imò quod non recuperet dotem, quia licet actus vitietur quando peruenit ad causam in quo incipere non possit, vt in *l. pluribus, §. & si placet, ff. de verbor. oblig.* tamen debet intelligi ante actum consummatum: secus verò si postea, vt *cap. factum legitima de regul. iur. lib. 6.* & ibi Dynus, & communiter Doctores. Item etiam quia si casus vel actus superueniens tendit ad eundem effectum cum primo, non vitietur primus text. est in *l. verbis legati, ff. ad l. Falcid.* & ibi notat Bart. & communiter Doctores textus in *l. sciendum, §. fin. ff. qui satisfacere cogant.* vbi cautio interposita pro securitate à paupere vel ab illo qui non possidet immobilia, non tollitur vel annullatur superueniente possessione rerum immobilium, vel superuenientibus diuitiis: & in expresso per ista fundamenta in nostra questione principali ita tenet Bart. in *d. lege si constante, fin. col. pen. q.* & ita sententia & communis mihi placet, licet Henricus nouiter in *dict. capit. per vestras,* in fine concordet dicendo quod si postea effectus est diues & sapiens, habeat locum prima opinio, si vero tantum est effectus diues, non vero sapiens, procedat secunda opinio, & sequitur Palac. Ruuius *fol. 71. 1. colum.*

36 Item quæro an res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis? In quo articulo resolutiue dico, quod regulariter res empta ex pecunia alterius non efficitur eius cuius erat pecunia, sed ementis, text. est capitalis & expressus in *lege si ex pecunia, Codice de rei vend. textus in lege si is, C. depositi, text. in l. 1. Cod. si quis alteri vel sibi. text. in l. si patrus, Codice comun. utriusque iur.* & vtrouque Gloss. ordinaria & communiter Doctores & idem disponit text. in *l. 49. tit. 5. 5. part.* quod fallit in aliquibus casibus & personis. Primus est in milite, nam si ex pecunia eius res ematur statim sit sua, & talis res & dominium eius succedit loco pecuniæ fauore eius, nisi potius vellet agere ad pecuniam: textus est in *l. si ut proponas, Cod. de rei vendic.* & ibi Glossa ordinaria Odofred. Petr. Cinus, Iacob. Butr. Bartol. Alber. Fab. Bald. Angel. Paul. Salic. Fulgos. & communiter Doctores. Quod extendit etiam si emptor non sit procurator vel administrator militis, sed extraneus: & etiam si emat proprio nomine vel simpliciter primò ita probat textus ibi & tenet expressè Bart. & communiter Doctores licet Guilier. Bald. & alij teneant contrarium. Secundus casus est in minore 25. annor. quia res empta ex pecunia eius efficitur sua: text. est in *lege curator, Cod. arbitr. tutor. text. in l. 2. ff. quando ex fac. tutor.* & idem est in eadem ratione in furioso, prodigo, vel aliis qui sub cura & administratione

stratione sunt, argumento Gloss. & eorum quæ ibi notantur in lege 2. C. de curat. furios. & tenet expressè Bald. in d. l. si ut proponis 2. col. 3. quest. Quod tamen intellige quando res esset emptæ per tutorem, vel administratorem: secus verò si per extraneum: quia tunc non efficitur sua: ita probant prædicta iura, & ibi communiter Doctores. Quod subintellige præterquam in subsidium emptore non existente soluendo: quia tunc bene efficitur sua: ita probat textus in lege filia, ff. de solut. text. in l. vxor marito, ff. de donationibus inter virum & uxorem. text. in lege cum vi, ff. de iure dotium, & in expresso ita tenet & declarat Iacob. de Aretin. & alij Doctores in d. l. 2. ff. quando ex facta Bart. & communiter Doctores in d. l. si ut proponis, Cod. de rei vindicatione, licet ibi Bald. dicat quòd hoc casu non transit dominium nec vindicata res, sed ipso iure censetur tacite obligata, argumento textus in leg. 3. ff. de rebus eorum, in lege idemque, ff. qui prior. in pign. hab. & in leg. fin. Cod. de seruor. pig. dat. man. Tertius casus est in ecclesia, quia res emptæ ex pecunia eius efficitur sua: quod intellige eodem modo, quando est emptæ per syndicum vel administratorem secus si per extraneum, nisi in subsidium, emptore existente non soluendo: quid autem in re emptæ ex pecunia dotali, vel ex re propria ipsius vxoris de quo est questio nostra? dic quòd non efficitur vxoris: textus est in l. pecunia, C. de iure dotium, quod intellige nisi in subsidium: marito non existente soluendo nisi de voluntate ipsius vxoris sit emptæ: ita probat textus in lege cum vir, ff. de iure dotium. textus in dicta lege vxor marito, ff. de iure dotium, inter virum & uxorem & tenent Doctores in dict. leg. ex pecunia, C. de iure dotium, & in d. lege si ut proponis, Codice de rei vindic. & in l. si cum dotem, §. fin. solut. matrim. & probat præd. l. 49. tit. 5. 5. part. Tertius articulus principalis est de iure, & natura, & effectu dotis soluto iam matrimonio.

Et in primis quæro quæ actio competat vxori vel hæredibus eius pro petenda dote à marito vel hæredibus eius? Et resolutiuè dico quòd aut dos consistit in quantitate aut in specie: si in quantitate de iure antiquo competebat actio rei vxoria: hodie verò competit actio personalis ex stipulatu: & omne ius & priuilegium quod erat in prima, est translatum in secunda: imò etiam si stipulatio concipiatur inutiliter inter maritum & uxorem, vel nullo modo interponatur, semper fingitur interuenisse: textus est capitalis & expressus in l. unica, Cod. de rei vxor. action. & ibi Gloss. ordinaria Odoffred. Petr. Cyn. Bart. Alber. Faber. Bald. Angel. Salic. & communiter Doctores ex quo nota & collige quod solemnitas quæ non requiritur in actu si interueniat minus aptè non vitiat actum: idem etiam probat text. in l. hæredes palam in fine, ff. de testament. text. in lege, 1. §. questum in fine, ff. ad Trebellian. text. in l. cum tabula, ff. de honorum poss. secund. tab. text. in l. si stipuler. §. fin. ff. de verbor. obligat. text. in Clem. sape in fin. de verbor. signif. tenet etiam Gloss. ordinaria in l. unum, ff. si cert. glos. in l. debitor, ff. ad Trebell. gl. in l. 1. ff. quom. test. aper. gl. in §. multis, Instit. de libertinis: & utrobique Doctores & adde quòd contra talem fictionem non admittetur probatio in contrarium per confessionem partis: nec alio genere probationis: quia contra fictionem inductam à iure non admittitur probatio in contrarium, vt est Gloss. singularis & ordinaria in l. siue possidetis, Codice de probat. & ibi communiter Doctores tenet etiam Bart. in l. sciendum de verborum obligationibus, . colum. in fine, & ibi Doctores hodie autem in nostro regno talis ficta stipulatio non esset necessaria, cum quælibet simplex promissio sufficiat: sed teneo quòd fin-

gitur illa promissio, & adde quòd prædicta actio vel obligat. personalis expressa vel tacita est privilegiata, & præfertur mulier cæteris creditoribus personalibus anterioribus text. in l. 2. §. finali, cum l. sequent. & ff. de priuil. credit. & ibi Gloss. ordinaria, & communiter Doctores tenet etiam Gloss. ordinaria Bart. Alb. & communis opinio in l. priuilegia, eodem tit. textus gloss. in l. 1. ff. de priuil. dotis, & ibi communiter Doctores text. in Authent. quo iure, C. qui potiores, in pign. hab. & ibi Doctores.

Item etiam competit vxori & hæredibus eius tacita hypotheca in bonis mariti: textus est in d. lege unica, §. & vt plenius, C. de rei vxor. action. ibi, & in huiusmodi actione damus ex viroque latere hypothecam, siue ex parte mariti pro restitutione dotis, siue ex parte mulieris pro ipsa dote præstanda: & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores: textus in §. & nemo, eiusdem leg. ibi, & hypothecam ex utraque parte quasi fuerit scripta: & ibi communiter Doctores textus in lege assiduis, versicul. ad hac ibi euique etiam tacitam donabimus inesse hypothecam, Codice qui pot. in pign. hab. textus in §. fuerat, Institut. de action. & idem disponit l. 23. tit. 23. 5. part. Quod notabiliter extende vt procedat etiam si maritus sit minor 25. annor. quia etiam bona sunt tacite obligata pro dote, quia cum sit habilis ad contrahendum, ergo similiter quoad accessoria, argumento textus in lege mutuis, ff. de iure dotium, ita Baldus in lege unica, §. & vt plenius, Cod. de rei vxoria action. idem Bald. Angel. Roman. Alexand. & Iason. in lege si constante, ff. soluto matrimonio, idem Bald. Paulus & alij Doctores in l. item quia, ff. de pactis, idem Bald. Cynus, Alb. Angel. & Doctores in lege fin. Codice de legit. tut. Cin. in l. vbi adhuc, Codice de iure dot. 4. columna, 16. q. & ibi Alb. 4. colum. Ant. Neguz. qui dicit hanc esse communem opinionem in tractatu de pign. in 4. memb. 2. part. numero 73. Palac. Ruyus, in sua repet. 71. col. versic. limitatis 6. licet Bartol. teneat contrarium in d. l. si constante, in 4. quest. 3. partis principalis, & in d. l. item quia, ff. de pactis, quid autem è contra, an muliere promittente dotem intelligetur tacita hypotheca si est minor, vide Doctores vbi supra. Secundò extende vt procedat & habeat locum in dote putatiua, quando mulier de facto ignorantet contraxit prohibitum matrimonium: quia etiam tunc inducitur tacita hypotheca & ius prælationis in bonis mariti, Gloss. est ordinaria, in dicta lege assiduis, C. qui pot. in pign. in glos. max. final. quest. & ibi Bald. & communiter Doctores: Glossa ordinaria in lege secunda, §. fin. ff. de priuil. credit. in gloss. fin. & ibi Bart. & communiter Doctores tenet etiam Bartol. in lege si cum dotem, §. fin. ff. solut. matrim. Antòn. Neguz. in tractat. de pign. in 4. membr. 2. part. 10. quest. imò etiam talis mulier gaudet priuilegio ne bona dotalia alienentur, Gloss. est singularis & ordinaria in lege dotali, ff. de fundo dot. & tenet Paul. de Castr. Alex. & alij Doctores in d. lege si cum dotem, §. final. ff. soluto matrimonio. Item etiam talis vxor gaudet medietate lucrorum acquiritorum constante matrimonio, argumento textus in cap. secundo, de donat. inter virum & uxorem, & ibi notat Alexander & communiter Canonistæ Palac. Ruyus in sua repet. folio 19. secunda columna. Tertio extende, vt procedat & habeat locum, nedum ipso marito vel principaliter obligato pro dote, verum etiam in fideiussore in casibus in quibus fideiussor dari potest: quia obligatio fideiussoria est accessoria & sequitur naturam sui principalis, argumento text. in regula accessorium cum similibus de regulis iuris & in l. 2. Cod. per quas personas, & in expresso tenet Bald. Nouel. in tractat. de dotis. Ant. Neguz. in tractat. de pign. in 4. membro 2. partis, per quem vide alias

alias plures limitationes in materia. Limita tamen & intellige in ipsa muliere fauore matrimonij : secus verò in extraneo qui dotauit & stipulatus est dotem sibi reddi soluto matrimonio quia non habet tacitam hypothecam : ita tenet notabiliter Cinus *in d. l. vnica, in §. & vt plenius, Codice de rei vxor. action.* & ibi Salicet. tenet etiam Paul. de Castr. *in l. 1. ff. soluto matrim. 2. colum. numero 6.* & ibi Alexand. *9. columna,* & communiter Doctores *numero 37.* idem Paul. post Gloss. ibi *in lege 2. eiusdem tituli, §. 3. colum. numero 12.* Bald. Nouel. *in d. tract. dot. 6. part. §. 7. priuileg. n. 7. versic. vidi etiam dubitatum.* Secundò limita & intellige in vxore vel sponsa de presenti : secus verò in sponsa de futuro : quia si ante contractum matrimonij soluit dotem, & postea sponsus decedat, non habet tacitam hypothecam nec priuilegium dotis : quia sine matrimonio non potest esse dos : ita tenet Gloss. ordinaria *in lege eos, C. qui potior. in pign. hab.* & ibi Doctores Bartol. *in l. 2. §. fin. ff. de priuileg. credit.* & ibi Doctores & adde quòd prædicta tacita hypotheca est priuilegiata, vt mulier præferatur cæteris creditoribus anterioribus habentibus tacitas hypothecas : textus est capitalis & expressus *in lege assiduis, C. qui potior. in pign. hab.* textus *in §. fuerat, Inst. de action.* & vtrobique Doctores & idem disponit lex *23. tit. 13. §. part.* cuius ratio potest esse, quia lex quæ concessit talem hypothecam in bonis debitoris, potuit beneficium & effectum eius tollere vel modificare fauore mulieris & dotis eius & ratione publicæ vtilitatis quæ in conseruanda dote versatur, vt *in l. 1. in 3. sim. ff. solut. matrim.* Et omnia ista & alia priuilegia conceduntur mulieribus propter maxima onera matrimonij, scilicet obsequium & reuerentiam quam maritis debent præstare. Item propter partus pericula. Item propter liberorum procreationem & curam eorum : textus est *in d. l. assiduis, verb. quis enim,* & probatur *Gen. cap. 3. multiplicabo arumnas tuas, in dolore paries filios tuos, & sub viri potestate eris & ad Corinth. cap. 11. & ad ad Ephes. cap. 5.*

38 Quæro tamen à quo tempore incipiat ista tacita hypotheca, an à tempore contracti matrimonij, an vero à tempore traditionis ipsius dotis? & breuiter & resolutiue dico quòd à tempore solutionis & traditionis ipsius dotis : imò quòd magis est, etiam si spe futuræ numerationis & dotis recipiendæ maritus eam promisit reddere & soluere vxoris hæredibus, incipit à tempore traditionis postea secutæ : non verò à tempore contracti matrimonij & promissionis : vnde infertur quòd si post contractum matrimonium & dotem promissam maritus contraxit cum aliis creditoribus cum expressa hypotheca : & postea dos est sibi tradita, non præfertur mulier prioribus creditoribus : ita est Glossa singularis & vnica *in lege assiduis, Cod. qui potior. in pign. hab. in verbo hypothecam,* & ibi notat & commendat Iacob. *prima columna, prope finem,* notat etiam & commendat Bald. *fin. colum.* dicens quòd vix alibi reperitur, & idem tenet expresse & notabiliter Specul. *in titul. de oblig. & solut. §. ante omnia penult. colum. vers. sed pone contraxi,* Bald. Nouel. *in tractat. dotis, 10. parte principali, 26. limitatione,* licet relinquat cogitandum, & ista videtur vera sententia & opinio licet Bartolus, Cinus, Salic. & alij Doctores *in d. l. assiduis,* vellent contrarium : imò quòd incipiat à tempore contracti matrimonij & promissionis dotis debendæ, non à tempore traditionis eius, & idem tenet Ancharan. *in cap. ex literis de pignor. tertia colum.* & ibi Ioann. de Imola *5. colum. numero 18.* Ant. Neguz. *in tractat. de pignor. 4. membro. 2. partis principalis, quarta questione,* vbi notabilius & melius quàm alibi loquitur, & dicit hanc esse magis com-

munem opinionem si verò loquimur in expressa hypotheca, quia maritus expresse promisit reddere dotem vxori & hæredibus eius cum expressa hypotheca, & postea etiam ex interuallo recipiat dotem, illa hypotheca expressa incipit & habet effectum à tempore promissionis & contracti matrimonij, non verò à tempore traditionis, & sic vxor præfertur creditoribus contrahentibus cum marito post ipsam promissionem, & ante traditionem dotis : ita probat textus *in lege prima, ff. qui potior. in pignor. hab.* & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores : textus *in lege tali facta, ff. de iure dotium,* tenet etiam Bald. Nouel. *in dict. tractat. dotis, 10. part. 16. limitat. & 3.* Anton. de Neguz. *in dicto tractat. de pignor. 4. membr. 2. partis, quest. numero 77.* & idem disponit *l. 33. tit. 13. §. partis.*

39 Pulchrum tamen & quotidianum dubium est, an mulier virtute tacitæ hypothecæ præferatur aliis creditoribus habentibus expressas hypothecas anteriores? Et videtur quòd sic. Primò, quia textus *in dicta lege assiduis, Cod. qui potior. in pignor. & in d. §. fuerat,* & iura similia quæ concedunt mulieri beneficium prælationis indistinctè loquuntur nulla facta distinctione an priores creditores habeant hypothecas tacitas vel expressas. Secundò facit etiam text. *in dicta lege assiduis,* ibi dum dicit, *licet anteriores sint tempore priuilegiis vallati :* ergo non solum loquitur de hypotheca tacita anteriori, sed etiam de expressa, in qua priuilegium prælationis ex tempore consideratur, vt *in l. 1. & per totum, Cod. & ff. qui potior. in pign. hab. & in regula, qui prior. de regul. iuris.* Tertio facit textus *in lege in reb. Codice de iure dotium,* vbi habetur quòd si res dotalis extat soluto matrimonio, æstimata vel non æstimata, in ea præfertur mulier omnibus anterioribus creditoribus : quia venit ad propria bona : sed tunc admittitur & præfertur mulier etiam habentibus anteriores hypothecas expressas : ergo similiter in nostro casu quando dos consistit in pecunia vel quantitate, debet præferri omnibus creditoribus habentibus hypothecas expressas anteriores. Quarto facit, quia credens vel mutuans in refectionem domus vel alterius rei, habet tacitam hypothecam, & præfertur creditoribus anterioribus etiam habentibus expressam : vt *in lege interdum, ff. qui potior. in pign.* & mulier pro dote præfertur credenti vel mutuanti in refectionem vt *in Authent. de aequalit. dot. §. his consequens est collat. 7.* ergo, & c. Quintò facit optima ratio, quia dos est priuilegiata principaliter fauore mulieris, & secundario ratione publicæ vtilitatis, vt *in lege prima, cum similibus, ff. soluto matrimonio,* & vtilitas publica semper præfertur vtilitati priuatæ. vt *in l. vnica §. final. Cod. de caduc. tollen.* præterea Rex vel Princeps condendo legem communem potest tollere ius quæsitum alicui subdito, & alteri applicare ex iusta causa, vt *in l. item, si verberatum, §. 1. ff. de rei vendic. & in l. Lucius, ff. de emption. & in l. venditor, §. si constat, ff. commun. pradior. & in l. si priuatus, ff. qui & à quibus,* & notat Bartol. *in proæm. ff. veter. §. omnem, tertia columna,* Paul. & Scribentes *in l. final. Cod. si contra ius vel util. public.* ergo in nostro casu, licet ex hypotheca expressa anteriori videatur ius quæsitum anterioribus, tamen ex prædicta iusta causa fauore dotis & publicæ vtilitatis, lex communis disposuit & potuit disponere quòd mulier virtute tacitæ hypothecæ præferatur omnibus anterioribus creditoribus etiam habentibus hypothecas expressas, & in expresso, licet non ita bene fundent istam sententiam & conclusionem tenet Martinus Gloss. antiquus quem refert Gloss. ordinaria magna *in d. l. assiduis, C. qui potior. in pign. hab.* & ibi Petr. de Belalpert. Iac. de Aret. *in fin. Cin. 3. col. Faber. in §. fuerat, Inst. de*

de act. *secunda*, col. in medio, Abb. in cap. ex literis, extra de pign. 2. col. num. 8. & ibi Card. 1. colum. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd non præferatur mulier aliis creditoribus anterioribus habentibus hypothecam expressam. Primò quia mulier & fiscus pari passu ambulabant, ut in l. 2. C. de priuil. fisci, sed fiscus quia habet bona debitoris tacite obligata, ut in l. 2. C. in quibus causis pign. vel hypot. tacite contrah. cum similibus. non præfertur creditoribus anterioribus habentibus hypothecam expressam, ut in l. pign. ff. qui potior. in pign. hab. & in l. si fundum eodem titulo, ergo similiter in nostro casu, mulier non præferatur in recuperanda dote. Secundò facit text. in l. ubi adhuc in medio verb. vel à creditoribus posterioribus, &c. ubi habetur quòd mulier in dote exigenda præfertur creditoribus posterioribus: non verò his qui habent potiora iura, sed anteriores creditores habent potius ius ratione temporis: ergo præferantur. Tertiò facit concludens ratio: quia in dubio lex non intelligitur tollere ius semel quæsitum parti ex suo contractu, argumento textus in leg. fin. ff. de pactis & in leg. si post mortem §. final. de contrac. tab. & in leg. si constante versic. exceptis, Cod. de donat. ante nupt. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Gloss. ordin. in dicta l. assiduis, Cod. qui potior. in pign. hab. in gl. mag. & ibi Odofred. Iacob. But. Bar. qui dicit quòd ita tenet consuetudo quæ est optima ll. interpres Alb. Ang. Bald. & Salyc. Azor. in summa illius tit. 2. colum. num. 7. Gloss. ordin. in §. fuerat Institut. de act. & ibi Dynus fin. colum. Ang. de Aretin. 8. colum. Iaf. 13. colum. n. 72. Gloss. ordin. in c. ex literis, extra de pign. & ibi Innoc. Host. Anton. Anchar. & Ioan. de Imol. qui dicit hanc esse magis communem opinionem istam etiam dicit magis communem opinionem in d. §. fuerat, dicit etiam communem opinionem Socin. in l. prima, ff. solut. matrim. final. col. & q. & ibi communiter moderni: dicit etiam magis communem opinionem Baldus Nouell. in tract. dotis 10. p. 1. q. Anton. Neguz in tract. de pignor. in 4. membr. 2. partis n. 98. pro qua communi sententia est hodie l. 33. tit. 13. 5. p. limitat tamen hanc communem opinionem Baldus Nouel. ubi supra, ut præferatur creditor in bonis quæ habebat & possidebat debitor tempore hypothecæ contractæ: secus verò in quæsitis post hypothecam tacitam vxoris quia in eis ipsa præfertur: quòd tamen non est verum tenendo communem.

40 Subsequenter etiam quæro, si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote in bonis mariti, an præferatur aliis creditoribus habentibus hypothecam expressam anteriorem? Et videtur quòd sic, argumento textus in sui generalitate, in lege assiduis, Codice, qui potior. in pign. hab. cum similibus, quibus disponitur quòd mulier in actione personali, & reali hypothecaria præferatur aliis prioribus creditoribus: item etiam quia taciti & expressi idem est iudicium, ut in leg. cum quid, ff. si certum petatur cum simil. ergo sicut mulier habens tacitam hypothecam, præfertur aliis creditoribus habentibus tacitam hypothecam anteriorem, ita etiam habens hypothecam expressam posteriorem præferatur aliis creditoribus habentibus expressam anteriorem.

Et in expresso ita tenet Ang. in Authentica de equalitate dotis §. his consequens est. in fine colum. 7. & sequitur & reputat singulare & quotidianum Aretin. in l. 1. ff. soluto matrimonio antepenultim. colum. cum hodie omnia instrumenta fiant cum hypotheca bonorum expressa Bald. Nouell. in tract. dotis 10. part. 16. limitatione. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd creditores habentes expressam hypothecam anteriorem præferantur

per rationes positas in superiori questione, & in expresso ita tenet Salicet. in dicta l. assiduis 2. columna, & 1. questione, Cod. qui pot. in pign. hab. Soc. notabiliter in l. 1. ff. soluto matrimonio final. columna, & quest. & ibi Iaf. 2. lect. qui melius & latius disputat pro vtraque parte quam alius: & tandem residet in hac sententia & opinione Ripa 2. col. Ang. & Aret. in §. fuerat de action. 8. columna, Anton. Neguz. in tract. de pignor. 2. part. 4. membro numero 100. & sentit aperte Bartolus in dicta l. prima, ff. soluto matrimonio, in primis verbis in figuratione casus ubi dicit, quòd si duo instrumenta cum expressa hypotheca bonorum appareant eodem die confecta, instrumentum dotis præsumitur primum quoad effectum prælationis: ergo si aliud reperiatur prius confectum: non esset dos præferenda: quia si semper hypotheca dotis esset præferenda, non esset aliqua necessitas talem effectum prioritatis instrumenti inducere. Vnum tamen est, quòd si duo instrumenta reperiuntur eodem die confecta, instrumentum dotis præsumitur prius, ut supra proximè dixi: & in expresso ita probat textus in l. in ambiguis, ff. de iure dotium, cuius verba sunt, in ambiguis pro dotibus respondere melius est, per quem ita tenet ibi Baldus, & alij Doctores textus in l. ambiguis, ff. de regulis iuris, tenet etiam Bartol. in dicta l. 1. ff. soluto matrimonio, in casus positione, Baldus Nouellus in tractat. in 6. part. 1. privilegio, & idem est in libertate & alia qualibet pia causa secundum modernos in dicta lege prima, ff. soluto matrimonio. ex quo etiam subinfertur, quòd si probationes sunt pares, præfertur probatio dotis. Item si sententiæ plurium iudicum sint diuersæ, præfertur illa quæ est pro dote vel pia causa, argumento prædictorum iurium, & argumento textus in l. inter pares, ff. de re iudic. & tenet Fulg. & alij in dicta l. in ambiguis de iure dotium, licet aliàs semper præferatur, quæ est lata pro reo, ut est ibi casus. Item extende etiam si alter possidet, quia etiam tunc præfertur causa dotis vel pia, licet secus sit inter priuatos: quia tunc si instrumenta sint confecta eodem die, præfertur qui possidet argumento textus in lege de rebus, de donat. ante nupt. & regula, in pari, de re iudic. ita tenet Bartolus in l. qua nondum Paragrapho quòd dicitur de pign. Ripa, in dicta l. 1. soluto matrimonio columna, 3. num. 6. Secundò limita nisi instrumentum vnus contineat horam, & aliud non: quia præfertur illud quòd habet horam, quia eius probatio est magis certa, & non debet offulcari per incertam: ita Bald. Salicet. & alij Doctores in dicta l. de rebus & moder. & in dicta l. 1. soluto matrimonio 3. columna, num. 7. Tertiò limita quando prædicta instrumenta essent confecta à diuersis notariis, secus si ab eodem: quia tunc ex scriptura originali protocolli poterit constare de prioritare vel posterioritate, quia in dubio illud quòd prius in ordine reperiatur scriptum, præsumitur prius factum, argumento textus in 1. const. Codic. Paragrapho quibus. & ita Baldus, & alij Doctores moderni in d. l. 1. sol. matrim. tenet etiam Bald. Nouell. in tractat. dotis 9. parte principali 2. priuil. quem vide. Item quæro an mulier habeat tacitam hypothecam & ius prælationis pro bonis paraphernalibus? Et breuiter & resolutinè dico quòd habet tacitam hypothecam textus est in l. fin. Paragrapho fin autem, Codice de pactis conuentis, & ibi notat Bart. Bald. Cin. Alb. & communiter Doctores, & melius quam alius Salicet. in §. fin. eiusdem, l. num. 2. Innoc. in cap. ex literis extra de pign. & ibi Abb. pen. columna, num. 10. Imol. 4. col. n. 19. Azor. in summa, Cod. in quibus caus. pignus vel hypotheca tacite contrahitur, Ioan. de Plat. in §. fuerat Inst. de action. 4. columna, & ibi Iaf. 9. columna, num. 41. idem Iaf. in l. mari us, Cod.

Cod. de proc. in fin. Anton. Neguz. in tractat. de pig. 4. membr. 2. part. numero 63. facit etiam textus in l. ubi adhuc. Cod. de iure dotium, iuncta gloss. in verbo suppositas, & ibi communiter Doctores non tamen habet ius prælationis, vt præferatur mulier aliis creditoribus habentibus hypothecas anteriores, quia illud solum habet locum in dote fauore matrimonij, non verò in aliis bonis ita probat textus in d. l. fin. C. de pact. conuent. qui tamen concedit beneficium tacite hypothecæ & non aliud, & in expresso ita tenet Glossa singularis in l. si ego, §. dotis, ff. de iure dotium, & ibi ad hoc notat & commendat Salic. illam etiam Glossa ad hoc reputat singularem Ias. in l. maritus, C. de procur. fin. colum. tenet etiam Innocent. in d. c. ex literis extra de pign. & ibi Abb. & Ioan. de Imola, Salicet. in d. l. ubi adhuc, Cod. de iure dotium, fin. col. 10. quest. idem Salicet. in dicta l. assiduis, vers. final. Cod. qui prior. in pign. hab. Anton. Neguz. in tract. de pignor. 4. membr. 2. part. numero 63. & idem probat l. 17. titulo 11. 4. part. quam sic intellige: intellige tamen prædicta in bonis paraphernalibus quorum administratio est concessa marito: secus autem quando mulier habet & retinet sibi prædicta bona, & maritus non habet administrationem eorum: quia pro eis mulier non habet tacitam hypothecam nec ius prælationis: ita notabiliter tenet Abb. in cap. ex literis, pen. colum. numero 10. & sic debet intelligi Glossa ibi.

41 *Item quæro an tacita hypotheca & ius prælationis competat mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias & breuiter & resolutiue dico quod tacita hypotheca bene competit, non tamen competit ius prælationis, cuius ratio est quia in dote mulier tractat de damno euitando: in istis verò donationibus tractat de lucro captando: ita probat textus in lege ubi adhuc, Codice de iure dotium, & ibi tenet & declarat, Codic. 1. colum. & 3. opposition. textus in lege si constante, §. iura etiam, C. de donat. ante nuptias, & ibi Doctores textus notabilis & expressus in l. assiduis, Cod. qui prior. in pign. hab. cuius verba sunt: hac autem tantum ad dotem sancimus, non ad antenuptias donationem. quam suo tempore seruare disponimus, & habere inter creditores sui temporis ordinem, non enim pro lucro fouemus mulieres, sed ne damnum patiantur suisque rebus defraudentur, curamus, & ibi tenet & declarat Glossa. ordinaria in verbo suo temp. Odofred. Cin. Alb. Bald. Salicet. & communiter Doctores Abb. in cap. ex literis de pignor. fin. colum. & ibi communiter Canonistæ Paulus de Castro, in lege 2. ff. solut. matrimon. final. colum. vers. sed an donatio propter nuptias. Ex quibus infero. Primò quòd hodie in nostro regno pro arrhis erunt bona mariti tacite obligata, non tamen habebit mulier ius prælationis. Secundò infero quòd pro vestibus & donis datis per sponsum sponsæ iuxta leg. 53. in istis legibus Tauri, erunt bona mariti obligata si fortè maritus ea alienauit, non tamen habebit mulier ius prælationis. Tertio infero quòd pro medietate lucrorum quæ pertinent vxori, erunt bona mariti tacite obligata, si fortè maritus ea alienauit mortua vxore, vel ea viuente in casu prohibito, non competit ius prælationis, quæ omnia nota, quia sunt singularia & quotidiana. De hac quæstione agitate Fanno de pign. 2. p. 4. membr. num. 63. cum tribus seqq. & Couar. in 4. 2. p. c. 3. §. 7. n. fin.*

42 *Si verò dos consistit in specie, quia vxor vel alter pro ea dedit aliquas certas res mobiles vel immobiles in dotem marito, tunc si simpliciter sint data inæstimata, nulla earum æstimatione facta, licet constante matrimonio res efficiantur mariti, tamen soluto matrimonio dominium ipso iure reuertitur ad vxorem, & potest à marito vel heredibus, vel quo-*

libet possessore vendicare, & præferatur omnibus alii creditoribus etiam habentibus anteriores hypothecas expressas: textus est capitalis & expressus in l. re, C. de iure dotium, cuius verba sunt: in rebus dotalibus siue mobilibus, siue immobilibus seu se mouentibus, si tamen extant, siue æstimata siue inæstimata sint, mulierem in his vendicandis omnem habere post dissolutum matrimonium prærogatiuam, & neminem creditorum mariti qui anteriores sunt, posse sibi potiorem causam in his per hypothecam vendicare, cum & eadem res ab initio vxoris fuerint & naturaliter in eius permanserunt dominio: & id ad hoc notat & commendat Glossa ordinaria Odofred. Petr. Cin. Iacob. Butr. Alber. Bald. Ang. Salicet. Fab. & communiter Doctores cuius ratio est, quia vendicans propriam rem non indiget privilegio, nec excluditur ab aliquo creditore cum suum repetat: textus est notabilis in authentica, vt ex actione instantis dotis, §. his igitur, columna 6. ibi, dum dicit: purè unumquemque quod suum est habere nullo privilegio indigens. text. in l. si ventri, §. in bonis, ff. de privilegiis creditorum, per quem dicit Bald. in dist. l. in rebus, Codice eod. quod omnis qui præterdit dominium, actu permanens est potior quolibet alio creditore: ex quo textu in d. l. rebus, nouiter & singulariter inferas, quod licet in acquirendo dominio requiratur traditio vel apprehensio possessionis vel detentionis, vt in l. traditionibus. Codice de pactis, cum similibus, etiam si concurrat titulus vniuersalis dotis vel alterius contractus, vt in l. 1. iuncta ibi Glossa singulari & vnica, in l. 1. ff. de usucapion. pro dote, & in l. qui tibi, Cod. de hered. vel action. vend. tamen illud est verum, & procedit quando agitur & tractatur de acquirendo dominio de nouo: secus verò de recuperando & restaurando primo dominio antiquo semel amisso: quia de facili res reuertitur ad naturam suam: argumento textus in l. si vnus, §. pactus ne peteret, versic. quod & in specie, ff. de pactis ibi, incipiet dos redire ad ius suum, textus in lege iuris gentium, §. adeò, eodem titulo, text. in lege naturalem, ff. de acquirendo rerum domin. text. in l. Pompon. eodem titulo, text. in §. ferè, vers. naturalem, Instit. de rerum diuis. text. in l. prout quisque, ff. de solut. textus in l. ab empt. ff. de pactis. text. in l. 1. & 2. C. quando licet ab empt. disced. Ex quo primò infero quòd si dominus manumittit seruum, statim competit sibi libertas sine aliqua traditione vel solemnitate: textus est, in l. manumissiones, ff. de iust. & iur. text. in l. 4. ff. de statu homin. text. in l. 1. & per totum, ff. de manumission. text. in l. 1. & per totum, C. de ingenuis & manumiss. Secundo infero quòd licet animal captum ab aliquo per apprehensionem fiat occupantis, vt in l. 1. ff. de acquirend. possess. tamen si effugiat à domino, taliter quod recuperet pristinam naturalem libertatem, amittitur dominium eius, & animal efficitur liberum: textus est in lege naturalem, ff. de acquirendo rer. domin. text. in §. ferè, vers. naturalem, Instit. de rerum diuis. Tertio quòd ex ista causa & ratione ex pacto legis commissoriae retrò transfertur dominium in primum dominum alienantem: textus est in l. 1. & per totum, ff. de l. commissoria. text. in l. commissoria, Cod. de pactis inter empt. & vend. Quarto quòd ideo per absentiam perditur possessio naturalis: textus est in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquirend. possess. Quinto quòd ideo finito usufructu ipso iure reuertitur & consolidatur cum sua proprietate: textus est in l. 1. & per totum, ff. quibus mod. usufruct. amit. textus in §. ambiguitatem, & in lege corruptionem, Codice de usufruct. textus in §. finitur, Institut. de usufruct. cum simil.

Sexto quòd ideo dominus qui habet rem pro derelicta, statim amittit dominium sine apprehensione vel

vel occupatione alterius, quia ante de primæuo iure naturali in nullius bonis erat. Vnum tamen est quod priuilegium & dispositio textus in d. l. in rebus, Codice de iure dotium, non habet locum in hæredibus mulieris, quia in eos non transit dominium rerum dotialium soluto matrimonio per mortem vxoris: ita Bart. in l. Nesennius, §. si fundum, ff. de re iud. & ibi communiter Doctores quod intellige in extraneis secus in filiis eiusdem matrimonij: quia bene transit ad eos: ita singulariter Bald. Nouel. in tract. dot. §. part. princip. 6. priuilegio, & adde quod tali casu periculum vel commodum in prædicta dote inæstimata contingens absque culpa mariti pertinet vxori, ex quo infertur, quod si vestes vel aliqua animalia dentur in dotem & reperiantur consumpta tempore matrimonij dissoluti, non debetur aliqua æstimatio vxori: textus est in l. plerumque, ff. de iure dot. cuius verba sunt, *Plerumque interest viri res non esse æstimatas, idcirco quod nec periculum rerum ad eum pertineat, maxime si animalia in dotem acceperit, vel vestem qua mulier utitur: eueniet enim si æstimata sit, & eam mulier attriuit, ut nihilominus maritus æstimationem præstet: quoties igitur non æstimata res in dotem dantur, & meliores & deteriores sunt mulieri, si prædiis inæstimatis aliquid accessit, hoc ad compendium mulieris pertinet: si aliquid decessit, mulieris damnum est.*

43 Dubium tamen est, si soluto matrimonio non possit constare, an prædictæ res mobiles vel se mouentes sint consumptæ vel peremptæ absque culpa mariti, an maritus teneatur valorem & æstimationem soluere si non probet ex vsu, vel casu fortuito, vel alias absque sua culpa consumptas & peremptas? Et resolutiue teneo quod sic: quia maritus censetur custos vel procurator vxoris & rerum dotialium, argumento textus in l. si quis domum, §. Imperator, ff. locati, textus in lege si quis ex argentariis, §. prohibet, ff. de edendo, textus in lege fin. §. fin. ff. de custod. reo. & argumentum Glossæ singularis & ordinariæ & eorum qui ibi notant Doctores in l. cum ita legatur, §. species, ff. de legat. & ita dixi & consului in quæstione de facto. Vnum tamen est quod peremptis ouibus vel animalibus debent suppleri ex fructibus & effectibus eorum, licet fructus rerum dotialium pertineant marito: textus est in d. l. plerumque versic. sic tamen, cuius verba sunt, *sic tamen ut suppleri proprietatem prius oporteat, & summissis aliquibus in locum demortuorum capitum ex iam natis, residuum in fructibus maritus habeat: quia fructus dotis ad eum pertinent: pro quibus omnibus est hodie notum lege part. l. 21. titulo 11. 4. part.* Limita tamen & intellige prædicta, quando res mobiles vel immobiles, vel se mouentes, quæ dantur in dotem inæstimatæ consistant in specie: secus tamen est si constant in genere, quod pondere, numero vel mensura consistit, vt triticum, vinum, oleum, & similia: quia licet dentur inæstimatæ, periculum & commodum est mariti, & pereunt: consumuntur periculo eius, & in his tacite videtur actum vt maritus distrahat, vendat & consumat, & tantundem in suo genere reddat, sicut dicimus in mutuo. Ex quo infertur quod soluto matrimonio maritus tenetur soluere tantundem in genere, vel eius valorem & æstimationem attento valore & æstimatione tempore quo dissoluitur matrimonium: non verò tempore contracti matrimonij & dotis receptæ textus est singularis & expressus in l. res in dotem data, ff. de iure dotium, cuius verba sunt, *res in dotem data, qua pondere, numero, mensuræ constant, mariti periculo sunt: quia in hoc dantur vt eas maritus ad arbitrium suum distrahat, & quando soluto matrimonio eiusdem generis & qualitatis alias restituat, vel ipse, vel hæres eius: & ad hoc*

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

notat & commendat ibi Glossa ordinaria Odofredus Bart. Salic. Bald. & communiter Doctores & ita tenet & declarat Paul. de Castro, in l. æstimata, ff. sol. matrim. in finalibus verbis, & idem disponit lex 21. titulo 11. 4. part. De hac quæstione, vide Palacium Rub. in repet. cap. per vestras, §. ultim. num. 11. in fin. Montaluum in l. 1. verbo, pro medio tit. de las ganancias lib. 3. fori Matiençum in l. 3. tit. 9. libro 5. gloss. 7. n. 6.

Si verò dos consistit in re vel specie æstimata tali æstimatione quæ facit emptionem: quia vxor vel alter pro ea dedit marito aliquas res mobiles vel immobiles æstimatas, nunc dominium talium rerum perpetuò transit in maritum, & similiter periculum & commodum earum, & soluto matrimonio tantum tenentur ad pretium conuentum, & æstimatum, & commodum vel damnum in eis contingens, ad solum maritum spectat & remanet debitor quantitatis, ac si verè & realiter prædictas res emisset. Ex quo deducitur & infertur, quod licet res extet non deteriorata, sed in eadem bonitate & qualitate, non potest maritus eam reddere & soluere vxori ea inuita: textus est capitalis & expressus in l. æstimata, ff. sol. marr. cuius verba sunt, *æstimata res vsu etiam mulieris, periculo mariti deteriores efficiuntur: textus in lege si æstimatis, eodem tit. & ibi Glossa ordinaria Bart. Bald. Alb. Angel. Paul. Imol. Roman. Cuman. Alexand. & Sign. de Homob in repet. text. in l. cum post, §. in dotem, ff. de iure dot. text. in l. mortis sue causa, §. res in dotem, ff. de donat. inter vir. & vxor. text. in l. quoties, C. de iur. dot. cuius verba sunt, *quoties res æstimata in dotem dantur, maritus dominium consequutus, summa veluti pretij debitor efficitur, & ibi Glossa ordinaria Odofred. Pet. Cin. Iac. Butr. Alber. Bald. Ang. Salic. Faber, & communiter Doctores text. in l. cum dotem eod. tit. & idem disponit lex 18. 19. & 20. tit. 11. 4. part.**

Item etiam deducitur & infertur quod si maritus legauerit vxori simpliciter in testamento hanc rem vel speciem æstimatam, quod debetur vxori ipsa res actione ex testamento tanquam propria mariti: & etiam pretium & æstimatio eius actione de dote, neque vna tollit aliam, nec videtur relicta animo compensandi: ita probat text. in l. Lucinius Locusta, ff. de legat. secundo & ibi tenet Glossa ordinaria Bart. Bald. & communiter Doctores & reputat esse singulare Paul. de Cast. & Ioann. de Imol. tenet etiam Bart. & alij Doctores in l. secunda, §. fin. ff. de dote pral. ex quibus infertur quod si res data in dotem æstimetur hoc proposito & respectu vt sciatur & cognoscatur valor rei, & postea tempore soluti matrimonij absque culpa mariti reperiat res in eadem substantia, bonitate, & qualitate intrinseca, sed est deteriorata in pretio & valore, cursu & varietate temporis & regionis: tale damnum & periculum pertinet vxori, non marito: vnde non potest petere pretium antea taxatum & æstimatum, sed debet esse contenta illa re dotali, & maritus remaneat liberatus à solutione pretij, & eodem modo si res crescat in pretio & valore, commodum & utilitas, pertinet vxori, & potest petere rem, & non tenetur esse contenta cum pretio: & in expresso ita tenet & declarat Cin. Sal. Fab. & alij Doctores in l. si inter virum, C. de iure dot. tenet etiam Paul. de Cast. & alij Doct. in d. l. æstimatis, ff. sol. marr.

Quod tamen intellige, quando prædictæ res dantur æstimatæ tali æstimatione quæ facit emptionem: secus verò si æstimatio fiat tantum eo respectu, vt sciatur & probetur valor rei, vt si forte postea soluto matrimonio res appareat consumpta vel deteriorata culpa mariti, dominium non transit in maritum, nec periculum & commodum

earum, sed totum pertinet vxori ac si prædictæ res non essent æstimatæ: ita probant prædicta iura & tenent Doctores vbi supra, & tenet & declarat notanter Bald. & communiter Doctores in *l. ex conventionione, Codis. de pactis*, in dubio tamen præsumitur facta tali æstimatione quæ facit emptionem, vt tenet *Glos. singularis & ordinaria in d. l. si inter virum, C. de iure dotium*, & ibi Doctores & tenet Bald. & Doctores in *d. l. ex conventionione*. Vnum tamen est, quod si æstimatio fiat maiori vel viliori pretio quam res valeat, & maritus sit læsus quia charius fuit res æstimata, vel vxor sit læsa quia vilior fuit æstimata, dato quod talis læsio non excedat dimidiam iusti pretij, debet fieri restitutio & suppletio iusti pretij: text. est in *l. iure succursum est, §. final. ff. de iure dotium*. cuius verba sunt: *si in dote danda circumuentus sit alteruter, etiam maior annis viginquinque succurrendum est: quia bono & equo non conuenit aut lucrari aliquem cum damno alterius aut damnum sentire pro alterius lucro*: text. in *l. si res, §. si mulier, vers. enim verò, eod. tit.* & ibi *Glos. ordinaria & communiter Doctores & idem disponit lex notabilis part. l. 16. tit. 11. 4. p.* & hanc opinionem magis probat Pinell. in *lege 2. 1. part. cap. 1. à numero 12. Cod. de rescindenda*.

Quod tamen intellige, quando maritus est soluendo, secus verò alias si non est soluendo, quia tunc etiam si res datæ in dotem sint æstimatæ tali æstimatione quæ facit emptionem, dominium transfertur in vxorem soluto matrimonio, & potest vendicare tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis creditoribus etiam anterioribus, ac si nulla æstimatio interuenisset: ita probat textus singularis in *l. rebus, C. de iure dot.* ibi, *sive æstimata sive inæstimata sint*: & ibi tenet *Glos. ordinaria in gl. 1. in fin.* & communiter Doctores: & illam *Glossam ad hoc reputat singularem Ias. in l. 1. ff. de æstimatoria actione, secunda columna*, illam etiam reputat singularem *Palac. Ruvius in sua repet. fol. 69. 4. col. num. 4.* tenet etiam Bald. licet non alleget illam *Glossam in l. interest, Cod. de usufruct.* Philip. Decius, & moderni in *l. ex conventionione, C. de pactis*, sed vltra eos ego addo similem & expressam *Glossam in l. etiam, ff. de fundo dotali*, & ex superioribus se offert pulchrum & quotidianum dubium, si vxor habeat bona mobilia paraphernalia quæ mittit & adducit secum in domum mariti, & in promiscuo vsu eorum sunt consumpta vel deteriorata, an soluto matrimonio teneatur valorem & æstimationem soluere? & videtur quod non, argumento supra dictorum? quia si bona dotalia inæstimata non tenetur soluere; ergo nec ista: sed pro perfecta doctrina & resolutione facio tres principales conclusiones. Prima conclusio, quod si talia bona mobilia paraphernalia sunt consumpta de voluntate expressa vel tacita ipsius vxoris, quia ea vidente, tacente, & consentiente sunt consumpta, non tenetur maritus vel hæres eius soluere valorem & æstimationem eorum, ita probat textus singularis in iure, in *lege de his, Codice de donation. inter virum & vxorem*, cuius verba sunt: *de his que extra dotem in domum illata marito erogata commemoras, si quidem te donante consumpta sunt, intelligas aduersus hæredem non nisi in quantum locupletior fuit, habere te actionem: si verò contra voluntatem tuam, omnia tibi restitui oportere*, & ibi expressè tenet solus Bald. qui ponit ista verba, nota quod Artodium quod portat vxor in domum mariti, quatenus est consumptum in maritum, eo mortuo non repetit vxor: sed quatenus res extant, vxor potest eas deferre quò vult: quia sunt suæ: Angel. in *lege vbi adhuc, Codice de iure dotium, final. colum. numero quarto*, Alexand. in *l. æstimata, ff. soluto matrimonio*,

Confirmatur & primò quia bona paraphernalia æquiparantur doti, & gaudent in aliquo privilegio eius, vt in *l. final. §. sin autem, C. de pactis conuentis*, & in *l. vbi adhuc, C. de iure dotium*, & ibi communiter Doctores sed bona dotalia inæstimata pereunt periculo vxoris, & soluto matrimonio non tenetur maritus soluere eorum valorem vel æstimationem, vt in *l. plerumque, ff. de iure dotium*, & ibi communiter Doctores cum simil. ergo idem sit in bonis paraphernalibus. Secundò confirmatur, quia debitor specie perempta, absque sui culpa liberatur, vt in *l. quo te mihi, ff. si certum petat. & in l. si ex legati causa de verb. obligat.* ergo licet in nostro casu maritus sit debitor rerum paraphernalium, earum interitu & consumptione debet remanere liberatus. Secunda conclusio quòd si maritus ex vsu & consumptione rerum paraphernalium sit factus locupletior, tenetur restituere eatenus quatenus est factus locupletior: ita etiam probat textus in *dicta lege his*, ibi, *nisi in quantum locupletior fuit*. Ex quo infero quòd si maritus egebat aliquibus rebus mobilibus pro vsu domus suæ & familiæ quas desinit emere, quia habuit & consumpsit prædictas res vxoris paraphernales, tenebitur valorem & æstimationem earum restituere: quia est factus locupletior & confirmatur ex traditis & notatis per Doctores in *l. si vitrico, Codice de neg. gest.* & adde quòd hoc non haberet locum in rebus dotalibus inæstimatis, quia licet sint consumptæ in vsu & seruitio mariti, nihil debetur vxori: quia in eis fructus pertinebant marito: vnde hoc casu melioris conditionis sunt bona paraphernalia quam dotalia, & in expresso ita probat text. in *d. l. plerumque, ff. de iure dot.* & ibi *Glos. ordinaria & communis opinio Doctorum*.

Tertia conclusio quòd si ignorante vxore & non consentiente tacite nec expresse maritus consumpsit in domo & vsu eius familiæ tales res mobiles paraphernales, tenentur soluere valorem & æstimationem earum? quia nulla videtur facta donatio: ita etiam probat textus in *d. l. de his in fin.* ibi, *si verò contra voluntatem tuam, omnia tibi restitui oportere*, quòd tene perpetuò menti, quia alibi non inuenies istum articulum ita in iure declaratum.

Item quæro an & quando istud ius hypothecæ prælationis, vel alicuius competens mulieri transeat ad hæredes? Et breuiter & resolutiue dico quod ius & privilegium tacitæ & factæ stipulationis transit ad hæredes tam filios quam extraneos: quia datur & conceditur ipsi contractui & doti, vnde transit ad eos ad quos transit ipsa dos, argumento textus in *lege prima, versiculo primo, Codice de rei vxor. action.* ibi, *Sancimus omnes dotes per ex stipulatu actionem exigi, siue scripta fuerit stipulatio siue non, vt intelligatur re ipsa stipulatio esse subsequuta.* textus in *§. maneat, eiusdem legis*, cuius verba sunt: *maneat ex stipulatu actionis ius ad successores, & sine mora transmissionis corruptum*: & ibi *Glossa ordinaria*, & communiter Doctores: & tenet Bart. in *l. 1. ff. solut. matr. 2. colum. num. 5.* & ibi communiter Doctores ius verò & privilegium prælationis in hac actione personali, vt mulier præferatur cæteris creditoribus non transit ad hæredes extraneos, sed ad filios tantum eiusdem matrimonij, textus est in *l. dabimus, ff. de priuil. cred.* & ibi communiter Doctores: text. in *l. vnic. C. de priuil. dotis*, cuius verba sunt: *scire debes privilegium dotis quo mulieres vtuntur in actione de dote ad heredem non transire*, & ibi communiter Doctores tenet etiam Bart. in *l. 1. ff. sol. matr. 2. columna, num. 7.* & ibi communiter Doctores ius verò tacitæ hypothecæ transit ad hæredes etiam extraneos quia datur & conceditur ipsi doti & actioni,

& non personæ, argumento text. in l. unica, §. & ut plenius, C. de rei vxor. action. text. in §. fuerat, Instit. de action. tenet etiam Bart. in d. l. 1. ff. solut. matrim. 1. colum. in fine, num. 1. & ibi communiter Doctores ius verò & priuilegium prælationis in ista tacita hypotheca, vt præferatur aliis creditoribus etiam anterioribus, non transit ad hæredes extraneos, sed tantum ad filios: quia datur & conceditur personæ, hoc est, mulieri & non ipsi doti vel actioni: ita probat textus in d. l. assiduis, C. qui potior. in pign. hab. textus in d. l. unica, Cod. de priuil. dotis, text. in d. §. fuerat vers. ei, Instit. de act. cuius verba sunt: ei dedimus hypothecam, præferri autem aliis creditoribus in hypothecas tunc censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experiatur, cuius solius prouidentia hæc induximus: & in expresso ita tenet Bartol. in dict. l. 1. ff. sol. matr. 2. colum. n. 2. & ibi Paul. de Castro 2. col. n. 6. Ias. 3. col. n. 116. Ripa 7. col. n. 32. & communiter alij Doctor. Odof. Pet. Cyn. Alb. Bal. Ang. Paul. Salic. & communiter Doctor. imo regulariter omnia iura & priuilegia dotis quæ dantur ipsi doti, vel actioni, vel causæ, transeunt ad omnes hæredes, præterquam ius & priuilegium prælationis in actione personali vel hypothecaria, quod datur tamen ratione personæ: ita Doctores vt supra præcipue Ias. in d. l. 1. ff. sol. matr. 3. col. n. 16. de quo articulo & generaliter quæ priuilegia dotis transeant ad hæredes mulieris vel non, vide notabiliter per Bald. Nouel. in d. tract. dotis, l. 2. & final. p. principali totius tract. vbi examinat per 25. q.

46 Item quæro soluto matrimonio intra quod tempus debeat solui dos vxori vel hæredibus? & resolutiue dico quod de iure antiquo soluebatur annua, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars: hodie vero de iure nouo Codicis & regio, si dos consistit in rebus immobilibus, statim fit restitutio sine aliqua dilatione vel termino: si vero consistit in quantitate vel in rebus mobilibus, debet restitui intra annum à die soluti matrimonij, cuius ratio est, quia restitutio rerum immobilium est facilioris expeditionis, text. est capitalis & expressus in l. unica, §. exactio, C. de rei vxor. action. cuius verba sunt: Exactio autem dotis celebretur non annua, bima, trima die, sed omni modo intra annum in rebus mobilibus vel se mouentibus, vel incorporalibus ceteris videlicet rebus qua solo continentur illico restituendis, & ibi notat & commendat Glos. ordinaria Odofred. Petrus Cynus, Alb. Fab. Bart. Bald. Angel. Salic. & communiter Doctores & idem disponit lex penult. tit. 4. part. Hodie tamen in nostro regno non reperiatur mutata vel correctæ prædicta dispositio, sed communiter in instrumentis dotalibus ponitur clausula, quod bona dotalia restituantur infra 30. dies à tempore soluti matrimonij: vnde in casu quo terminus sit positus à partibus ille erit seruandus, aliàs fiet solutio modo prædicto secundum dispositionem iuris communis.

47 Dubium tamen est difficile an illo tempore dilationis debeat maritus vel hæredes lucrari fructus & certè vera resolutio est quod si dos consistat in rebus immobilibus, non lucratur fructus cum statim debeat fieri restitutio: si verò dos consistat in rebus mobilibus naturaliter fructuosis, vt in seruis, iumentis, & similibus rebus, similiter non lucratur fructus: sed tenetur restituere vxori finita dilatione legali vel conuentionali, & maritus vel hæredes gaudebunt vsu & interusurio mediij temporis: si vero dos consistat in pecunia numerata, possunt ea vti illo medio tempore, & postea restituere sine vsura, fructu, vel interesse: ita probat textus singularis qui sic debet intelligi in dicta lege unica, §. fructibus, Codice de rei vxor. act. cuius verba sunt: fructibus videlicet immobilium rerum parti mulieris ex tempore

Ant. Gomez ad leg. Tauri.

dissoluti matrimonij præstandis, similique modo pensionibus vel vecturis nauum, siue iumentorum, vel operis feruorum, vel questu ciuilium annonarum, & aliis qua sunt ei similia parti mulieris restituendis, & ibi communiter Doctores, & tenet Bartol. in lege si constante, §. quoties, ff. soluto matrimonio, 2. colum. numero 9. Alexand. & magis communiter Doctores in l. diuortio, eod. titul. licet ibi Bartolus sentiat contrarium in finali questione licet Iason in dicta lege diuortio, dicat quod text. in dicto §. fructus, respectu rerum mobilium intelligatur quod restituantur fructus percepti post annum & dilationem legalem, sed falsum est, quia text. ibi æquiparat vtrumque casum quoad fructus in quantum dicit, similique modo, &c.

Item quæro an infra prædictum tempus dilationis legalis vel conuentionalis, in quo debet fieri restitutio dotis, vxor debeat ali à marito vel hæredibus eius? Et breuiter & resolutiue dico quod videtur quod non. Primo quia mortuo viro mulier soluta est à lege viri, vt in cap. penult. & in fin. de secund. nupt. Secundo quia prædicta dilatio simpliciter conceditur à iure sine aliquo onere vel recompensa, argumento text. in l. debitoribus, ff. de re iud. & in l. si debitori, ff. de iudic. cum similibus: ergo illo tempore non debentur alimenta. Tertiò quia in illo iure reperitur dispositum quod debitores teneantur alere suos creditores, vt in l. Fulcinus, ff. quib. ex caus. in possession. eant.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum imo quod illo tempore vxor debeat ali à marito vel hæredibus. Primo quia ipsi doti est annexum ouus alimentandi, vt in l. si cum dotem, §. si autem in sanissimo, ff. soluto matrimonio. Secundo quia mulier vidua censetur durare in eodem matrimonio, vt in lege finali, Codice de bonis maternis. Tertiò quia soluto matrimonio antequam dos soluatur, dos retinet eadem priuilegia, quæ habebat constante matrimonio, vt in lege etiam, ff. de fundo dotali, cum similibus, ergo licet maritus tenebatur alere constante matrimonio, ita eo soluto ante restitutionem dotis: & in expresso ita tenet Glos. ordinaria in lege diuortio, ff. soluto matrim. in glos. 2. & ibi Bart. & communiter Doctores antiqui & moderni Glos. ordinaria in l. penult. ff. vt in possess. legat. in glos. fin. Glos. ordinaria in l. unic. §. ex act. de rei vxor. act. in glos. fin. & ibi communiter Doctores Specul. in tit. qui filij sint legit. §. 1. vers. sed nunquid petat vxor. Idem etiam tenet Rebuffus ad leges Gallicas, 1. tomo, tit. de sententiis prouisionalibus, art. 3. glos. 1. n. 10. Capitius decisione 24. Pinellus in l. vltim. Cod. de bonis maternis, n. 6. & 7. cum aliis relatis a Matienço, in l. 2. tit. 9. lib. 5. glos. 1. n. 10. Quod tamen limita & intellige sequentibus modis. Primo quando mulier non haberet alia bona ex quibus se alere possit: secus vero aliàs, argumento text. in l. extraneo, ff. de ventre in possess. mitten. text. in l. si quis à liberis, §. 1. vers. sed si filius, ff. de lib. agnosc. vbi habetur quod quando ex legis dispositione debentur alimenta, non debent præstari, quando alimentandus habeat bona ex quibus possit alimentari. Secundo quando morte mariti solutum est matrimonium: secus vero si morte vxoris: quia tunc hæredes eius non essent alendi, quia hoc est priuilegium merè personale quod non transit ad hæredes, argumento text. in l. unic. C. de priuil. dotis.

Tertio, quando maritus vel hæredes soluto matrimonio gaudent prædicto beneficio dilationis: secus verò si statim volunt dotem restituere, quia tunc non tenentur alimenta vxori præstare, quia cessat causa, & ratio obligationis alimentorum, argumento prædictorum iurium. Quarto, quando ipsa non

est alimentata : secus verò aliàs , quia præterita alimenta non potest petere , nisi fortè petiit ab hæredibus , & constituit eos in mora , & habuit ab alio petere , quia tenerentur. Quinto , quando vxor vult compensare alimenta cum fructibus ab hæredibus perceptis , vel percipiendis ex rebus mobilibus , vel immobilibus ad quod tenetur , vt supra dictum est : nam tenetur vxor computare & compensare , & si alimenta excedunt fructus , tenentur hæredes præstare , & fructus remanent apud eos : si vero fructus excedunt alimenta , fuit compensatio vsque concurrent in quantitatem , & reliqui tenentur hæredes vxori restituere , argumento textus in *l. in insulam*, ff. fruct. ff. solut. matr. & in *l. fin.* ff. de petit. hæred. & in *l. Nescennius cum materia*, ff. de negot. gest. Sextò limita & intellige quando vxor non remansit prægnans : secus verò si remansit prægnans , quia tunc indistinctè debet ali, modo dos sit sibi restituta , modo non : & non modo habeat vnde se alat , modo non : ita probat textus in *l. 1. mulier*, ff. de ventre in possess. *imitren.* textus in *lege curator*, eodem titulo , & in effectu ita tenet & declarat magistraliter Baldus in *dicta lege diuortio*, ff. soluto matrimonio, 2. columna , & ibi Angel. Paul. de Castr. Ioan. de Imol. Raphael. Cuman. Aretin. Alexand. Iason. Vincent. & magis communiter Doctores ; post annum verò vel tempus dilationis non tenentur hæredes vxorem alere , quia ipsa habet facultatem exigendi dotem , & si non faciat , sibi imputetur : & si hæredes sint in mora restituendi , poterit petere interesse sicut pro alio quolibet debito secundum prædictos Doctores in *dicta lege diuortio*. Adde tamen quod in casibus in quibus vxor debet ali ab hæredibus mariti , debet operari in domum eorum : quia quando ex legis dispositione alicui debentur alimenta , debet operari in domum eius qui teneatur alimenta præstare : argumento textus in *lege sicut*, ff. de oper. libert. secus tamen est si debeantur ex hominis dispositione , vt in *l. libertis quos*, §. primo ff. de aliment. & cibar. legat. Quod tamen limita & intellige quando commodè & honestè cum eo morari potest : secus verò si commodè & honestè cum eo vel in eius domo morari & habitare non potest , quia tunc alibi tenetur alimenta præstare argumento textus in *lege Caio*, §. Imperator, ff. de aliment. & cibar. legat. & ibi Bartol. & Doctores & in *l. penultima*, ff. ubi pupill. educar. deb. & in *lege nepos Proculo*, ff. de verbor. significat. & in expressio ita tenet Specul. in tit. qui filij sint legit. §. 1. versic. sed pone vxor. & ibi Ioan. Andr. in addition. Baldus Paul. & communiter Doctores in *dicta lege diuortio*, ff. soluto matrimonio. Bartol. & Doctores in *l. Mania*, ff. de annuis legatis. Item adde quod mortuo marito potest vxor retinere domum in qua simul habitabant & omnia bona ibi reperta donec dos sibi solvatur : ita singulariter determinat Bald. in *lege penultima*, Cod. de pignor. action. idem Baldus in *l. pen. Cod. de non num. pecun.* 1. columna , & 1. notabili, idem Bald. in *l. 1. in fin.* Cod. de seruor. pignor. dat. manum. idem Bald. in *l. cum tibi*, Cod. qui potior. in pignor. hab. Iaf. vbi reputat singulare in *l. si non sorrem*, §. si centum , ff. de condit. indeb. fin. col. in fin. idem Iason in §. item Seruiana, Instit. de action. 9. columna, num. 72. quæ tamen ibi videtur dubia. Primo quia licet res pignorata possit retineri pro alio debito , vt in *l. fin.* Cod. ob chiron. pec. illud est verum & procedit quando de voluntate debitoris peruenit vt ibi dicitur. Secundo quia licet aliqua res non pignorata de voluntate debitoris perueniat ad manus creditoris , non tamen potest creditor retinere pro alio debito , nisi propter sumptus factos in re , vt in *lege fin.* Cod. commodati , cum simil. sed maritus non tradidit domum vxori neque de eius voluntate peruenit ad manus eius , ergo qualiter retinet , sed sal-

uando Baldum , & sequaces potes dicere quod omnia bona mariti sunt tacite hypothecata pro dote , vnde licet per vim & propria autoritate non possit quis pignus occupare , vt in *lege creditores*, Cod. de pig. & in *l. pen. de pign. action.* tamen si sine aliquo vitio reperiat in possessione , potest optime retinere quia cui damus actionem , multò fortius exceptionem : hinc oritur actio communis praxis , de la carta de amparo , quod remedium habet mulier contra tertios possessores non excusso principali debitore secundum Baldum Nouellum de dote, tertia parte, priuil. 37.

Item quæro , an maritus conuentus actione de dote soluto matrimonio teneatur in solidum , vel in quantum facere potest ? Et summarie & resolutiue dico quod in quantum facere potest propter reuerentiam & obsequium quod ei debetur : quod intellige quando conuenitur ab vxore vel eius hæredibus : secus verò si morte mariti solvatur matrimonium , & conueniantur hæredes pro dote : quia tunc in solidum possunt conueniri & non gaudent isto priuilegio : quia est personale & soli marito conceditur , & non transit ad hæredes. Quod iterum limita & subintellige quando hæredes sunt extranei : secus si filij vel descendentes ex eadem vxore & non alia , quia ad eos bene transit istud priuilegium , quia reputantur vna & eadem persona textus est capitalis & expressus in *l. maritum*, cum *l. sequen.* ff. solut. matr. cuius verba sunt , *maritum in id quod facere potest , condemnari , exploratum est : sed hoc hæredi non est præstandum quia tale beneficium personale est , & cum persona extinguitur*, text. in *l. etiam*, eod. tit. cuius verba sunt , *etiam filios mulieris , qui patris hæredes extiterunt in id quod facere possunt , condemnandos*, La-beo ait, text. in *l. rei indicata*, §. hæredi, eodem tit. text. in *l. sunt qui cum pluribus sequentibus*, ff. de rei indicata, text. in *l. unica*, §. cum autem, Cod. de rei vxor. act. text. in §. item si de dote, Inst. de action. & vtrobiq; communiter Doctores & idem disponit *lex fin. in fin. tit. 11. 4. partita*. Quod 1. extende , vt procedat & habeat locum etiam in socero vxoris & sic patre mariti conuento , soluto matrimonio pro dote quia gaudet ipso priuilegio ex sua persona , & similiter locer mariti , & sic pater vxoris conuentus constante matrimonio pro dote promissa gaudet isto priuilegio , licet non soluto matrimonio , si ex pacto vel aliàs maritus lucratur dotem : text. est in *l. rei indicata*, §. fin. cum *l. seq. & se ff. sol. matr.* text. in *l. sicut*, cum *l. seq. ff. de re iud.* Secundò extende , vt procedat etiam si talis exceptio & priuilegium opponatur post sententiã in ipsa executione : text. est in *l. ex diuerso*, §. fin. ff. sol. matr. text. in *l. Nescennius*, §. fin. ff. de re iud. & ibi Doctores. Tertio extende , vt ista exceptio & priuilegium non possit renuntari : text. est in *l. alia*, §. eleganter, ff. sol. matr. imò etiam cum iuramento , secundum Bart. & Doct. ibi. Confirmatur , quia istud priuilegium principaliter conceditur ipsi honori , & statui matrimonij , & in honorem & reuerentiam eius , & non solius personæ renuntiantis , & ista est intentio & vera & mentalis ratio illius textus & intentio Doctorum ibi. Rursus etiam confirmatur quia idem est in nobili qui de iure nostro regio non potest incarcerari pro debito ciuili , etiam si priuilegio cum iuramento renuntiet , vt dixi in *l. 79. infra his ll. Tauri*, secunda col. Limita tamen & intellige prima præstita cautione de dote soluenda , quando ad pinguiorem fortunam peruenerit , textus est in *l. unica*, §. cum autem, Cod. de rei vxor. act. & intellige cum fideiussore si potest , aliàs sufficit simplex promissio , argumento textus in *l. cum non facile*, ff. si cui plus quam per *l. fal.* & in *c. Odoardus de sol.* & ibi Doctores. Secundò limita , nisi ipsa vxor sit pauper & non habeat vnde se alat : quia ordinata charitas incipit à se : & ita tenet Bartol. & Doctores in *d. l. maritum*, pen. q. ff. sol. matr.

Carta
de amparo

50
matr. Fab. Ang. Iaf. & communiter Doctores in d. §. item si de dote, Instit. de action. Tertio limita quando dos consistit in quantitate: secus si in re vel specie aestimata vel inestimata: quia tunc mulier potest repetere in solidum sine impedimento huius beneficij: ita probat text. in *l. Nefennius, §. fundum, ff. de ind. & ibi Bart. & communiter Doctores idem Bart. & Doctores in d. l. maritum, ff. soluto matr. Faber. Angel. Platea, Iaf. & alij Doctores in d. §. item si de dote, Instit. de action.* de quo articulo vide notabiliter per Ioan. Camp. in *tract. dotis, 3. part. 238. q. cum pluribus aliis.* Item quæro an in dote exigenda debeat attendi & seruari locus & domicilium mariti vel vxoris, vel locus contractus matrimonij: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod locus & domicilium mariti. Ex quo deducitur & inferitur, quod si in loco & domicilio mariti est aliqua lex vel consuetudo de dote lucranda, vel de communicandis bonis vel lucris constante matrimonio quaesitis, debet attendi & seruari locus & domicilium mariti, non vero vxoris, nec locus vbi sit & celebratur matrimonium, textus est singularis & expressus in *l. exigere dotem, ff. de ind. cuius verba sunt, exigere dotem mulier debet illic vbi maritus domicilium habuit, non vbi instrumentum dotale conscriptum est: nec enim id genus contractus est, ut & eum locum spectari oporteat, in quo instrumentum dotis factum est potius quam eum in cuius domicilium & ipsa mulier per conditionem matrimonij erat reditura: & ibi notat & commendat Glos. ordinaria Odofred. Bart. Alberic. Bald. Angel. Paul. Fulgos. & Francisc. Curtius Iun. & reputat singularem & peregrinam legem Bald. 1. lect. & dicit pulchram & vtilem Alber. & quod quilibet diceret contrarium. Nec obstat si dicas quod fortitur quisforum ratione contractus, si ibi reperitur, vt in *l. haeres absens, §. 1. eod. tit. de ind. & in cap. Romana, §. contrahentes, de foro compet. lib. 6.* quia illud est regulare in aliis casibus & contractibus, sed fallit in dote: quia in ea non attenditur locus contractus nec domicilium vxoris sed mariti: cuius ratio est, quia cum vxor debet esse subiecta viro & sequi domicilium eius, videtur solutio dotis exigendæ, & omnis virtus, qualitas, & effectus eius conferri in locum & domicilium mariti, tanquam principalis, & alibi contraxisse tanquam aduena: & iste est verus & realis sensus & intellectus illius legis secundum prædictos Doctores ibi. Nec obstat & secundo si dicas quod licet in his, quæ pertinent ad litis ordinationem & formam iudicij, vt in *l. 2. C. quemad. testam. aper. & in l. 3. §. fin. ff. de test.* tamen in his quæ pertinent ad litis & causæ decisionem debet attendi & seruari locus ipsius contractus, vt in *l. si fundus, ff. de euiction. & in l. 1. ff. de usur.* quia respondeo eodem modo de quo supra: & ita tenet & declarat Bartol. in *d. l. exigere dotem,* & ibi communiter Doctores, idem Bartol. in *l. cunctos populos, C. de summa Trin. & fid. cathol. 6. col. n. 17. & 18.* & ibi communiter alij Doctores Paul. de Castr. in *l. cum quadam puella, ff. de iur. om. iud. 2. col. n. 7.* & ibi moderni Baldus in *c. 1. §. fin. de inuestitura, de re aliena facta, in vsib. feud. Arch. in c. illud, 12. distinct. Abb. in c. fin. de foro compet. 12. col. n. 30.* idem Abb. in *c. 1. de sponsal. fin. col. & quest.* & ibi alij Doctores præcipue Felin. antepen. col. n. 24. cum duabus seqq. circa quam legem & eius sententiam & conclusionem vide plures notabiles limitationes per Iaf. in *dicta lege cunctos populos, 5. colum. numero 24.* & per Felin. in *dicto capite 1. de sponsal.* per Franc. Curtium Iuniorum in *dicta lege exigere dotem,* hodie tamen in nostro regno reperio quandam legem partitæ notabilem, quæ disponit contrarium: imò quod si aliud inter partes actum non est, attendatur & seruetur*

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

locus contractus matrimonij, & non locus & domicilium mariti: *lex 24. tit. 11. 4. part.*

Item quæro, an & quando maritus possit repetere ab vxore vel hæredibus expensas in rebus dotalibus factas: & resolutiue dico, quod necessarias sic adedò quod si dos consistit in specie & quantitate simul expensæ factæ in re vel specie diminuunt ipso iure dotem in pecunia vel quantitate: si verò in specie tantum, non diminiuit ipso iure, sed fundus vel res potest retineri loco pignoris donec sibi fiat solutio: vtiles verò potest recuperare si sint factæ de consensu & voluntate vxoris: vel sit diues, quod possit commodè soluere: voluntarias verò non repetit, sed potest mulier auferre sine notabili detrimento rei & mutatione prioris status: textus est in *lege prima, & per totum, ff. de impen. in rub. dot. fac. & ibi Bartol. Alb. Ang. & communiter Doctores & ista est totius tituli breuis summa & resolutio, text. in l. unica, §. sed nec ob impensas, C. de rei action. & ibi etiam communiter Doctores & idem disponit l. fin. tit. 11. 4. p. & quod si vxor vel alius pro eo dedit nomina debitorum in dotem, an sumptus vel expensæ factæ in debito exigendo repetantur ab vxore, vide singulariter Bart. Alber. Ang. & Doctores in d. l.*

52
 Postremò & finaliter quæro, an & quando dos confessata probet receptionem dotis, & habeat eadem priuilegia, quæ habet ipsa dos verè & realiter recepta & numerata: In quo articulo breuiter & resolutiue dico quod non: imò soluto matrimonio potest opponi per maritum vel eius hæredes exceptio non numeratæ dotis, & mulier vel hæredes eius tenentur probare veram & realem traditionem vel numerationem alias non valet, nec probat confessio, modò sit facta coram testibus, modò in scriptura priuata, modò in publica, textus est in *l. prima, & per totum, Codice de dote cauta non numer. quam exceptionem maritus vel eius hæres debet proponere infra annum à tempore soluti matrimonij computandum, textus est, in l. fin. versicul. eod. titulo. cuius verba sunt: ita tamen, vt intra annum tantum continuum à morte mariti, vel mulieris, vel missione repudij computandum ea licentia detur.* Hodie tamen de iure nouo Authenticorum istud habet locum quando infra biennium soluatur matrimonium post confessionem dotis: si verò vltra biennium infra decimum annum soluatur à prædicto tempore confessionis, debet prædicta exceptio proponi infra solos tres menses: si vero post decem annos à tempore confessionis dotis soluatur matrimonium, nullo modo nec tempore potest proponi prædicta exceptio, præterquam si maritus vel hæres eius sit minor 25. annorum, quia potest restitui aduersus lapsum temporis, textus est in *Authentica, quod locum, eodem titulo.* cuius verba sunt: *quod locum habet si intra biennium soluatur matrimonium: si autem vltra biennium vsque ad decimum annum extendatur, & ipsi marito & hæredi eius intra tres menses quærela permittitur: sed si decennium transcurrerit omnino quærela denegatur permissa restitutione in integrum præfinita, & specialiter si minor etas interueniat, & ista est vera & realis dispositio & resolutio illius tituli, quam sub breuibus comprehendere, & ita tenet & declarat ibi Azo, Odofred. Cinus, Bartolus, Alberic. Bald. Angel. Salicet. Faber. & communiter Doctores & ratio per quam talis confessio non præiudicat marito, sed potest opponere prædictam exceptionem, est duplex. Prima, quia cum non habeat vxorem in sua potestate, præsumitur confiteri, vt eam citius & facilius habeat. Secunda, quia præsumitur confiteri vt videatur liberalis vxori & consanguineis eius: & istas rationes ponit*

Romanus in *l. si constante matrimonio*, ff. solut. matr. antepen. columna, n. 44.

Quod extendere etiam si cum tali confessione interveniat iuramentum argumento textus in *l. fin. Cod. de non num. pecun. iuncto*, text. in *l. in contractibus*, §. fin. versic. fin. eodem tit. Quod tamen limita & intellige sequentibus modis, & notabiliter. Primo nisi in instrumento publico tabellio vel notarius dicat & asserat numerationem factam in sui presentia: quia tunc standum est instrumento publico: quia non deponit nec asserit de sola confessione, sed etiam de numeratione: ita Glossa ordinaria Bart. & communiter Doctores in *dicta lege fin. Codice de don. caus.* Secundò limita præterquam si maritus renuntiavit prædictæ exceptioni non numeratæ dotis: quia tunc non potest opponi: ita etiam Glossa ordinaria Bart. & communiter Doctores in *dicta lege fin. idem Bartolus*, & communiter Doctores in *lege assiduis*, C. qui pot. in pig. hab. Sed adde, quòd ista sententia, & conclusio, est vera, & procedit quando talis renuntiatio est facta ex intervallo, secus si in continenti in eodem instrumento: quia eadem facilitate qua inductus est ad confitendum, inducitur ad renuntiandum, argumento doctrinæ Bart. & communis in *lege si ex cautione*, C. de non num. pecun. ubi ista distinctio fit in renuntiatione exceptionis non num. pecun. & in expresso in nostro casu ita tenet Ang. in §. fuerat, Instit. de action. 11. col. n. 15. & ibi Ias. 15. col. n. 80. Bald. Nouell. in tract. dot. 10. part. 1. q. 2. col. versic. sed tu pro veritate distingue. Et confirmatur, quia istæ exceptiones æquiparantur, ut in *l. contractibus*, §. fin. versic. fin. Cod. de non n. pecun. Hodie tamen cum exceptio non numeratæ pecuniæ possit renuntiari, ut expressè disponit lex 9. in fin. tit. 1. §. p. & dixi in contractu mutui, sequitur quòd etiam ista exceptio non numeratæ dotis poterit renuntiari in instrumento publico, etiam in continenti. Vide Costam in repet. ex cautione ante primam limitationem, fol. 72. & 73. Tertio limita quando maritus confessus est se recepisse dotem ab uxore vel eius patre: secus verò, si ab aliquo extraneo: ita singulariter Ias. in dicto, §. fuerat. 17. col. num. 89. referens Salyc. in Authentic. sed iam necesse, C. de donat. ante nupt. qui hoc non dicit, nec hoc dictum credo verum, quia text. in *d. l. 1. & per totum*, C. de dote caus. non num. & eius ratio militat etiam in isto casu. Quarto limita, quando reperitur sola confessio dotis receptæ sine aliqua possessione præcedente: secus verò si præcessisset promissio dotis, & postea sequatur confessio dotis receptæ: quia tunc valet, & tenet, & perfectè probat sine obstaculo alicuius exceptionis: textus est singularis & vnicus in *l. in contractibus*, sed quoniam, verb. illis etiam, Cod. de non num. pec. & ad hoc notat & commendat Petrus, Cynus, & communiter alij Doctores ibi, Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. in fin. Paul. de Castr. in *l. 1. ff. solut. matr. fin. col. versic. quartus est*, & ibi Socin. 13. col. in fin. Ludouic. Roman. in *l. si constante eod. tit. antepen. col. n. 44.* Quintò limita, nisi confessio dotis receptæ fuerit geminata ex intervallo: quia tunc prædicta exceptio non potest opponi, argumento textus iuncta sententia Bartoli & communi in *l. cum scimus*, Cod. de agric. & cen. lib. 11. ubi probatur & colligitur talis doctrina & conclusio, quòd ubi non præiudicat confessio ex defectu præsumptæ voluntatis valet & tenet si fuerit geminata: & in expresso in nostro casu ita tenet Abb. Panorm. in cap. si cautio, de fide instrum. fin. col. & quest. & ibi Felin. 20. col. n. 82. & ante eos ita voluit Glossa ordinaria in *d. l. in contractibus*, §. sed quoniam, versic. illis, C. de non num. pecun. in gloss. fin. & ibi Doctores. Sextò limita & intellige respectu ipsius mariti & hæ-

redum suorum: secus verò respectu creditorum eius: quia nullo tempore præscribitur talis exceptio, imò perpetuò potest opponi: ita probat text. in *l. penult. Cod. de non num. pecun.* ubi habetur quòd sicut debitor, qui confessus est spe futura numerationis, potest opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ vel dotis: ita creditores eius etiam si debitor prædicta exceptione nunquam usus est: & in expresso ita tenet Cynus, in *Auth. sed iam necesse*, Cod. de donat. ante nupt. fin. quest. & ibi Salyc. fin. col. & quest. Angel. de Aret. in §. fuerat. Instit. de action. 11. colum. versic. vel etiam clarus, & ibi latius quam alibi Ias. 14. colum. num. 73. qui prosequitur articulum per 4. colum. sed contrarium est tenendum, imò quòd renuntiatio exceptionis expressa facta per maritum, vel tacita per lapsum temporis à iure dati ad opponendum præiudicat creditoribus, sicut ipsi marito debitori principali: quia cum competat ex actu vel persona eius, non possunt uti nisi cum illa qualitate & natura ipsi exceptioni à iure attributa, argumento textus in *l. Pomponius*, §. cum quis, ff. de acquir. possess. & in terminis ita probat textus in *d. l. penult. maxime in finalibus verbis*, licet primi Doctores pro se induxerint, nec obstat, textus in quantum dicit, quòd creditores possint opponere prædictam exceptionem, licet debitor ea nunquam usus sit: quia debet intelligi intra sua tempora: nec obstat etiam, si dicatur, quòd ius vel exceptio competens alicui ex contractu vel persona alterius non potest ab eo auferri, sine eius facto & voluntate, ut in *l. fin. ff. de pactis, cum similibus*, quia respondeo, quòd in nostro casu quando maritus à principio renuntiavit exceptioni in ipso contractu vel confessione, præsupposito quòd valeat renuntiatio, nunquam incepit competere creditoribus: quia renuntiatio resistit natiuitati eius: & ad hoc subtiliter pondero verba textus in *dicta l. penult. in princ.* in quantum dicit, *si cui non numerata pecunia competere possit exceptio, etiam eo supersedente tali auxilio uti vel presente vel absente creditores eius possint*: Ergo dat intelligere quòd si aliquo casu non competit prædicta exceptio debitori, non competit etiam creditoribus eius. Item etiam quando maritus non renuntiavit exceptioni, sed labitur tempus eam opponendi: iam ipsi creditores culpa & negligentia sua excluduntur: non verò facto & voluntate alterius: & in expresso, licet certè nemo sic declaret, ita tenet Angel. Salyc. & Raphael, Fulgos. in *d. l. pen. C. de non num. pec.* & tenet magistraliter Bart. in *lege assiduis*, Codice qui prior. in pign. hab. 2. colum. pen. q. ubi dicit quòd dos confessata non habet priuilegia dotis, quando non est renuntiatum exceptioni, vel sumus intra tempora data & concessa ad opponendum eam: & ita intelligatur Glossa notabilis ibi posita: sed exceptione renuntiata, vel per lapsum temporis præscripta, vel omissa, bene habet omnia priuilegia dotis tanquam si verè & realiter fuisset soluta & numerata: & ibi sequitur Angel. de Perus. 2. col. & n. Salyc. fin. col. 8. & q. & Raphael, Fulgos. 2. col. in medio. Paul. de Castr. in *l. si marito*, ff. solut. matr. Alex. in *l. 1. eod. tit. 9. col. num. 35.* Socin. 15. col. versic. final. 3. conclus. sit, & seq. colum. versic. 2. limita. Bald. Nouell. latè & notabiliter in tract. dotis, 10. part. principali, 1. q. per plures, colum. Ioan. Campeg. in tract. dot. 1. part. 93. quest. & ita debet intelligi Gloss. notabilis & ordinaria & communis opinio in *l. fin. Cod. de dote caus. non num.* & ista videtur communis opinio. Vnum tamen est, quòd hoc deberet intelligi, quando creditores scirent de confessione dotis facta per maritum: secus si ignorarent, quia possent restitui ex clausula generali, argumento textus iuncta doctrina Bartoli, & communi in *leg. 1. §. si quis*
autem

autem propter. ff. de itin. actiue priuat. & in terminis ita tenet Alexand. in d. l. 1. ff. solut. matrim. & ibi Socinus 17. col. versic. illud autem. Ias. in d. §. fuerat. Institut. de action. 16. col. num. 84. licet contrarium teneat Bald. Nouel. in dicto tractatu dotis, 10. parte principali, prima quest. versic. secundus casus principalis, numero 12. Item & 2. hoc debet intelligi quando prædicti creditores habent hypothecas tacitas, secus verò si expressas: nam si eo casu quo verè constat de dote recepta, non præfertur eis mulier, vt supra dictum est, à fortiori quando tantum constat de dote confessata per maritum. Item & tertio intellige, quando confessio mariti emanauit ante matrimonium, secus verò si constante matrimonio, & illo tempore maritus opprimeretur ære alieno: quia tunc ex his duobus, scilicet quòd emanauit confessio constante matrimonio; & erat pauper & oppressus debitorum pondere, præsumeretur facta in fraudem creditorum, argumento textus notabilis iuncta Glossa ordinariã & communi opinione in authentica sed iam necesse. Codice de donation. ante nupt. & in expresso ita tenet Baldus Nouel. vbi supra, quem vide. Item quæro, an causa dotis proposita in iudicio sit summaria & priuilegiata? & breuiter dico quòd sic, & in ea debet iudex procedere summarie, & dilationes & terminos abbreviare, vt celeriter & sine dilatione expediatur, argumento textus cum materia in l. 2. ff. de re iudic. in expresso ita tenet Glossa notabilis & ordinaria in l. 1. ff. solut. matrim. in gloss. 2. in fin. & ibi Bart. 2. colum. num. 6. & communiter moderni. Bald. & scribentes in l. fin. Cod. de sent. qua sine certa quant. prof. idem Bald. in leg. unica, Cod. de priuilegio dotis, & ibi alij Doctores, Bald. Nouel. in tract. dotis 9. parte 12. priuileg. pro qua sententia & conclusione facit textus in Clem. dispendiosam, de iudiciis. & ibi communis doctrina Doctorum.

53 Item quæro an causa dotis sit mixti fori? Et dicendum est quòd sic: quia potest cognoscere iudex laicus, & Ecclesiasticus, & est locus præuentioni: ita probat textus in c. de prudentia, de donat. inter vir. & vxor. vbi aperte probatur quòd iudex Ecclesiasticus cognouit de causa dotis: text. in c. nuper. eodem titul. text. in c. ex literis, de pignor. & in expresso ita tenet Innocent. in d. cap. de prudentia. & ibi Hostiens. Ioan. Andr. Cardin. Abb. & magis communiter Doctores tenet etiam Ioan. de Imola. in leg. 1. ff. solut. matrim. 1. colum. & ibi alij Doctores idem Imola & communiter Doctores in c. ex literis, de pignor. Bald. Nouel. in tract. dotis 9. p. 16. priuilegio. & istam dicit communem opinionem Felinus in cap. licet, de foro competenti, secunda colum. quod est verum & procedit, quando incidenter ageretur de causa dotis, quia principaliter tractatur de causa matrimonij, tunc incidenter posset iudex ecclesiasticus cognoscere de causa dotis: & ita proprie debent intelligi prædicta iura: & facit textus in c. tuam, de ordin. cognit. & in lege quoties, Codice de iudiciis: secus verò, si principaliter ageretur pro dote, quia tunc causa est merè secularis, & non posset cognoscere iudex ecclesiasticus, sed iudex laicus: vt in toto titulo. ff. & Cod. solut. matr. & ff. & C. de iure dotium. & in expresso ita tenet & declarat Gloss. ordinaria in d. c. de prudentia. & ibi Ant. de Butr. Anchar. Præp. & communiter alij Doctores Angel. de Perus. in l. 1. ff. solut. matrim. fin. col. & ibi alij Doctores Bald. in l. in contractibus, §. fin. Cod. de non numer. pec. Ias. in Authentica. quod locum. C. de collat. 6. col. num. 10. & istam dicit communem opinionem Felinus in c. ecclesia sancta Maria, de consuet. 19. col. num. 58. & licet primi doctores loquantur etiam quando principaliter agitur de causa dotis: tamen ista secunda opinio videtur mihi pura veritas

& tenenda in iudicando & consulendo: nec etiam placet distinctio aliquorum Doctorum in locis vbi supra dicentium, quòd opinio procedat, quando vidua agit pro dote soluto matrimonio quia est miserabilis persona, argumento textus & eorum quæ ibi notantur in cap. significantibus, de officia delegati. secus verò quando mulier ageret conitante matrimonio propter inopiam viri: vel diuortio facto: quia imò indistincte teneo, quòd nullo casu possit iudex ecclesiasticus principaliter cognoscere de causa dotis.

Item quæro an à sententia lata in causa dotis possit appellari? Et videtur dicendum, quòd si sit lata contra mulierem petentem dotem, habeat locum appellatio: si verò fauore eius, non possit maritus vel hæres appellare, argumento textus in lege fin. ff. de appellat. recip. vbi habetur quòd in his quæ non recipiunt dilationem, non potest appellari: ex quo infert ibi Dirus, Bartol. & alij Doctores, quòd in causa alimentorum, quæ petuntur officio iudicis, in casu inopiæ non appellatur. Idem Bartol. in l. mella, ff. de aliment. & cibar. legat. Specul. in tu. de appellat. §. in quibus, versic. 8. ergo sic dicamus in causa dotis, quòd in ea non habeat locum appellatio, imò, quod magis est, hoc habeat locum & procedat etiam quando maritus petit dotem contra socerum vel extraneum, & sit lata pro eo sententia, & est inops, & non habet vnde se alat: ita singulariter tenet Bart. Nouel. in tract. dotis, 9. parte 7. speciali, & 2. p. 23. q. quod summè notat & commendat Palac. Ruuius in sua repet. fol. 64. 3. colum. versic. aduerte. vbi dicit quòd illud dictum non est alibi. Vnum tamen est, quòd Palac. Ruuius vbi supra modificat & intelligit isto modo quòd appellatio sit permissa, sed interim & statim lata sententia possit executioni mandari tam pro dote quàm pro alimentis, & teneatur restituere si sententia reuocetur, argumento textus in lege si instituta, §. penult. ff. de inoffic. testam. sed indistinctè ego teneo contrarium, imò quòd non possit denegari appellatio, modo sententia sit lata pro muliere, imò pro marito, modò pro alio: quia lege aliqua non probatur superior conclusio, & regulariter quilibet potest appellare nisi lege prohibeatur: & in terminis ita probat textus in lege fin. Codice de sent. qua sine certa quant. prof. & ibi tenet Bald. & alij Doctores. nec similiter interim fiat executio eadem ratione. Item quia nihil est innouandum appellatione pendente. Item etiam quia si recipiens esset pauper, & consumeret bona, & postea reuocetur sententia, non haberet vnde solueret, & parum prodesset victoria.

55 Item quæro, si matrimonium inter coniuges est prohibitum, vt inter consanguineos, an mulier possit repetere dotem & qua actione? In quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quòd si contraxerunt scienter, vxor non potest repetere dotem, nec maritus donationem propter nuptias, vel quid aliud, quod ex causa matrimonij inter eos inuicem datum sit: imò auferitur ab ipso recipiente & applicatur fisco: textus est in l. incesta, ff. de ritu nuptiarum, euius verba sunt: Incesta nuptia nec dotem habent, & ideò omne quod perceptum est, licet fructuum nomine auferatur. text. in l. qui contra, C. de incestis nuptiis, cuius verba sunt, Qui contra legum præcepta, vel contra mandata constitutionesque principum nuptias fortè contraxerit, nihil ex eodem matrimonio, siue ante nuptias donatum, siue deinceps quoquomodo datum fuerit, consequitur: idque totum quod ab alterius liberalitate in alterum processerit, vt indigno, indignave sublatum, fisco vendicari sanximus. text. in l. 2. versic. 1. ff. de bis quibus vt indignis. text. in leg. cum hic status, §. fin. ff. de donat. inter virum & vxor.

rem, & vtroque communiter Doctores, postea verò augetur pœna isto casu de iure Authenticorum: quia in vtroque coniuge inducitur confiscatio bonorum, si non habent filios ex alio matrimonio. Item etiam imponitur auxilium & priuatio dignitatis, & pœna flagellorum si est vilis persona textus est in *Authentic. de incestis nupt.* §. 1. *collat. 2.* textus *Authentic. incestas, Codice de incestis nuptiis,* & idem disponit lex 3. *titulo 18. 7. part.* quod semper intellige quando vterque contraxit scienter, vt dictum est: secus verò si ignoranter. Item intellige quando est sequuta copula: secus verò alias, quia tunc nullam pœnam patitur, licet dos non repetatur propria actione de dote, sed conditione sine causa, vt in *l. fin. ff. de condit. sine caus. & in lege prima, Codice de cond. ob caus.* si verò vnus eorum contraxit scienter, alter vero ignoranter, & est sequuta copula: dos vel illud quod traditum est, remanet apud recipientem: si verò non est sequuta copula, ille qui dedit potest repetere, non propria actione, sed conditione sine causa: ita probant prædicta iura, & tenet Glossa ordinaria in *dicta lege qui contra*, & ibi communiter Doctores & prædicta procedunt & habent locum in dote vel donatione propter nuptias, vel illud quod est datum ex causa matrimonij: secus verò, si fiat inter eos donatio simplex, quia tunc si fiat inter scientes, non valet nec morte confirmatur, sed applicatur fisco secuta copula, vel non: si verò fiat inter ignorantes, repetit ille qui dedit: si verò donator est sciens, & recipiens ignorans, & sequatur copula: remanet penes recipientem: si verò non sequatur copula, repetit fiscus: ita probat textus in *l. cum hic status, §. fin. ff. de donat. inter vir. & vxor. text. in l. si ex voluntate, C. eodem tit. text. in l. fin. ff. de l. 1. text. in l. 3. C. solut. matr.* Glossa ordinaria & communiter Doctores in *cap. & si necesse, de don. inter vir. & vxor.* & tradit latè Bald. Nouel. in *tract. dotis, 1. 1. part. princip.* quid autem de fructibus, an cedant lucro recipientis, vel dantis, vel fisci? vide ibi Bald. Nouell. in *prædicta 1. 1. part. vers. decimumquartum membrum est.*

56 Item consequutiue circa prædicta quæro, eo casu quo matrimonium est nullum, & vterque fuit ignorans, vel vxor tantum, an soluto matrimonio morte vel diuortio, dos putatiua habeat priuilegia dotis veræ? Et magistraliter & resolutiue dico, quòd si priuilegia respiciunt contractum: actionem, vel ipsam dotem, regulariter mulier habet eadem priuilegia pro dote putatiua, quæ haberet pro dote vera: ex quo primò infero quòd conditio ob causam vel sine causa, quæ competit ad dotem repetendam, est priuilegiata, vt præferatur in ea omnibus aliis creditoribus, sicut tacita & ficta stipulatio est priuilegiata in dote vera: textus est in *l. secunda, §. fin. ff. de priuil. credit.* & ibi Glossa ordinaria Ba. tol. Alberic. Ang. Raphael, Cuman. & communiter Doctores text. in *l. si sponsa, ff. de iure dot.* & ibi communiter Doctores. Secundò infero, quòd dos putatiua habet tacitam hypothecam, & priuilegiatam, vt præferatur cæteris creditoribus etiam anterioribus sicut dos vera: quia militat eadem ratio, vt mulier inuitat cui postea nubere possit: ita tenet Glossa ordinaria in *dicta lege 2. §. fin. ff. de priuil. credit.* & ibi communiter Doctores Glossa ordinaria in *l. assiduis, Codice qui potior. in pignor. habeantur in gloss. magna, fin. quest.* & ibi Cinnus, 7. *quest.* Bald. Salyc. & communiter Doctores Glossa ordinaria, in *l. sponsa, ff. de iure dotium*, & ibi Doctores Bart. & communiter Doctores in *l. si cum dote, §. fin. ff. soluto matrimonio.* Tertio infero, quòd dos putatiua consistens in rebus immobilibus non possit alienari, sicut vera dos: ita tenet Glossa notabilis ordinaria in *l. dotale, §. dotale, ff. de fundo dota-*

li: in verbo *prestabatur*, & ibi Cald. Salyc. & communiter Doctores. Quartò infero, quòd in casibus, in quibus ex formalis legis vel statuti instrumentum veræ dotis mandatur executioni, ita mandabitur instrumentum dotis putatiuæ: ita Bald. in *l. 1. C. de condit. ob caus. in fin.* & ibi Salicet. & alij Doctores. Quintò infero quòd in casibus in quibus res empta ex pecunia veræ dotis efficitur dotalis: vt in *l. ex pecunia, Codice de iure dotium, & in l. si ex ea pecunia, Codice de rei vend. & in l. si vt proponis, eodem titulo*, ita res empta ex pecunia dotis putatiua: ita probat textus in *l. si cum dote, §. final. ff. soluto matrim.* Sexto infero, quòd sicut titulus veræ dotis sufficit ad præscribendum ad vtilitatem vxoris quando datur res aliena, vt in *l. Pomponius, §. in dote, ff. de acquirenda possess. & in l. 1. & per totum, ff. de usucapione pro dote*: ita titulus dotis putatiuæ: ita probat textus in *l. Proculus, ff. de iure dotium*, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores & alia priuilegia quibus conueniunt dos vera & putatiua, vide per Bald. Nouel. in *d. tract. fol. 68. in part. habetenus expeditum est, &c.* vbi ponit 20. priuilegia, & Ioan. Campeg. 97. q. Si vero priuilegia respiciunt ius, virtutem, & effectus prouenientes ab ipso matrimonio, non dantur, neque competunt quando matrimonium est putatiuum. Ex quo primò infero, quòd inter coniuges putatiuos deficiente agnatione & cognatione, non habet locum successio ab intestato, sed succedit fiscus: ita probat textus in *l. prima, ff. unde vir. & vxor. cuius verba sunt, vt bonorum possessio peti possit, unde vir. & vxor. iustum esse matrimonium oportet: ceterum si iniustum fuerit matrimonium, nequaquam bonorum possessio peti poterit*: & ibi notat Dinus, Alberic. & communiter Doctores antiqui. Secundo infero, quòd licet donatio inter virum & vxorem facta constante matrimonio confirmetur morte donantis, vt in *l. Papinianus, & per totum, ff. de donat. inter virum & vxorem, & in l. donationes quas parentes, Codice eodem titulo*, tamen donatio facta constante matrimonio putatiuo non confirmatur textus est singularis in *l. cum hic status, §. si quis sponsam, ff. de donat. inter virum & vxorem*, quem ad hoc notant & commendant Doctores, ibi, & reputat singularem Bald. in *l. eam quam, Cod. de fideicom. 6. columna, num. 22.* Iacob. de Sanct. Georg. in *l. 3. ff. de iure dotium, in fin.* text. in *l. si ex voluntate, Codice de donat. inter virum, & vxor.* & ibi notat & commendat Bald. Salic. & communiter Doctores. Tertio infero, quòd licet sponsalitia largitas in totum quærat per copulam, & medietas per osculum, vt in *l. cum veterum, & in l. à sponso, C. de don. ante nupt. & in l. 5. 2. his ll. Tauri*, tamen debet intelligi quando matrimonium inter eos potuit de iure valere: secus vero alias: quia nihil quærit recipiens sed totum debet reddere: ita tenet Gloss. singularis & ordinata in *dicta lege si à sponso*, & ibi Salic. & communiter alij Doctores. Quarto infero, quòd maritus putatiuus non lucratur fructus dotis tanquam verus maritus, sed tanquam bonæ fidei possessor ex quo deducitur & infero, quòd tantum lucrabitur eos quos consumpsit in oneribus matrimonij, & sic vsque ad concurrentem quantitatem: ita probat textus in *l. insulam, §. fructus, ff. soluto matrimonio*, & ibi communiter Doctores, Paul. & alij in *l. diuortio, §. impendia, eodem titulo.* Alexand. & moderni, in *lege si cum dote, §. fin. eodem titulo.* Quinto infero, quòd maritus putatiuus tenetur & potest conueniri vltra quàm facere possit, argumento textus in *cap. 1. de donat. inter vir. & vxor.* per quem ita tenet Alexand. in *l. maritum, ff. solut. matrim. 1. col.* idem Alexand. in *l. si cum dote, in fin. eodem tit. 1. col. in fin.* Paul. & Imol. in *l. diuortio, §. impendia, eod. tit.*

Sexto infero, quod maritus putatiuus non poterit accusare adulterium iure mariti, textus est in *leg. si vxor. §. diuus. ff. de adulter. text. in l. marito, §. fin. eodem titulo*. Ex quo deducitur & infertur, quod non poterit adulteros occidere, etiam repertos in flagranti crimine, nec lucratur dotem propter adulterium: ita probant prædicta iura & tenet Gloss. singularis & ordinaria in *l. consensu, §. vir quoque, Cod. de repud.* licet contrarium disponat hodie lex 81. *infra ll. Tauri*. Septimo infero, quod maritus putatiuus non gaudebit dilatione legali concessa pro restitutione dotis: Gloss. est notabilis & ordinaria in *l. prima, §. exacti, C. de rei vxor. action.* & ibi Doctores & tenet Alex. in *d. l. si cum dotem, §. fin. soluto matrim.* Octauo infero, quod licet soluto matrimonio, non detur actio furti famosa contra vxorem in honorem transacti matrimonij vt in *l. 1. & per tot. ff. rerum amot.* tamen secus est in matrimonio putatiuo: textus est in *l. si in concubina, eodem tit.* & ibi Doctores. Nono infero, quod licet resoluto vero matrimonio statim ipso iure transeat dominium rerum dotalium in vxorem, vt in *l. in rebus, Cod. de iure dotium.* tamen secus est in matrimonio putatiuo: quia non transit, sed tantum datur condictio ob causas; vt in *l. fin. ff. de cond. sine causa, in l. 1. Codic. de cond. ob causam*, & ibi Doctores, & istas & alias differentias vsque ad 23, vide per Bart. Nouel. in dicto casu folio 71. in parte, sequitur tertium membrum. & Ioann. de Campeg. in 1. part. 97. q. Ex quibus vtiliter & necessario quaero si data ignorantia in vtroque coniuge vel vno tantum legitimentur filij nati ex matrimonio putatiuo? & breuiter dico quod sic: textus est singularis in *cap. ex tenore, qui filij sint legitimi.* & notatur per Doctores in *l. qui in pronincia, §. diuus, ff. de ritu nupt.* vbi vide. Item etiam quaero, si quemadmodum de iure regio communicantur luera acquisita constante vero matrimonio inter coniuges, ita eodem modo communicentur quando matrimonium est putatiuum? & breuiter dico quod sic, argumento textus in *capit. 2. de donat. inter virum & vxorem.* & ibi tenet Abb. & communiter Doctores & tenet notabiliter Palac. Ruvius in *sua repet. fol. 19. & 39.*

57 Item principaliter quaero, an res dotalis possit alienari per maritum, vel vxorem, vel vtroque constante matrimonio? Et breuiter & resolutiue dico quod non: textus est in *l. 1. & per tot. ff. de fundo dotal.* text. in *l. 1. & per tot. Codic. de rei vx. act.* textus in *§. 1. & per tot. Inst. qui al. lic. vel non.* quod est verum & procedit, nisi mulier iurauit, secus tamen si interueniat iuramentum, quia tunc valet & tenet contractus & alienatio: text. est in *c. cum contingat, de iureiuran. text. in cap. licet mulieres, eodem tit. lib. 6.* Pulchrum tamen dubium est, si talis res vel fundus dotalis sit alienatus cum iuramento, an possit vxor petere pretium à marito vel hæredibus eius? & breuiter & resolutiue dico, quod si sola vxor de licentia mariti alienauit, & ipsa sola recepit pretium, non potest aliquid petere à marito vel hæredibus eius: si verò maritus solus alienauit de licentia vxoris & cum iuramento eius, ipse solus tenetur: quia solus contraxit: si verò maritus & vxor simul contraxerunt & vendiderunt, & vxor iurauit, videtur quod maritus solum teneatur ad dimidiam partem pretij, argumento text. in *l. reos, §. cum in tabulis ff. de duobus reis cum similibus*: & in terminis ita tenet Bartol. *consil. suis, consil. 124.* sed contrarium est verius, imò quod hoc casu maritus teneatur ad totum pretium, quia ad hoc eum præsumitur peruenisse, argumento text. & eorum quæ ibi notantur in *authent. si qua mulier. Codic. ad Velleian.* & in expresso ita tenet singulariter Ioan. de Imol. in *l. cum vir, ff. de usu*

cap. antepenul. column. vers. it. in aduerte. idem Ioanni. Imol. in *c. cum contingat, de iureiur. 16. col. n. 26* confirmatur ex sententia Cin. Ang. & aliorum in *l. si cum dotem §. transgrediamur ff. sol. matr.* qui dicunt quod si pater & filius recipiunt dotem, tenetur pater: quia ad eum præsumitur peruenire tanquam administratorem.

Item quaero, si mulier primò iurauit non vendere res dotalis nec alienationi consentire, & postea vendit & iurat, an talis contractus valeat & firmitur iuramento? Et videtur quod non quia quando semel est præstitum iuramentum, secundum reputatur illicitum, & non valet: argumento textus in *c. ea te, & in c. intellecto, de iureiur.* & ibi tenet Innocent. Abb. & communiter Doctores & in expresso isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusit. tenet Gloss. singul. & ord. in *c. licet mulieres de iureiur. lib. 6.* & ibi Ioan. Andr. Anch. Domin. Anchara. Philip. Fran. & communiter Doctores Hostiens. in *c. cum contingat, de iureiur. fin. col. vers. quid si minor vel mulier.* Specul. in *tit. de emptio, & vendit. §. tertio loco verb.* & nota generale consilium. Bartol. in *l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. 4. column. num. 9. vers. pro hoc induco.* & ibi Paul. de Castr. 2. column. fin. idem Bartol. in *l. si prædium, Cod. de iure dot.* idem Bartol. in *l. is cui bonis ff. de verbor. obligat. fin. column. in fin.* Angel. de Aret. in *§. 1. Inst. quibus alien. licet vel non fin. column. in fin.* vbi reputat illam Gloss. singularem *l. in authent. sacramenta puerum C. si aduer ven. 14. col. n. 60.* Bald. & moderni in *l. duobus §. fin. ff. de iureiur.* vbi dicit Alex. hanc esse communem opinionem & illam Glossam ad hoc reputat singularem & vnicam Ioan. de Imol. in *l. si estimatis ff. solut. matrim. in fin.* illam etiam sequitur, & reputat valde notabilem & ordinariam idem Imol. in *c. cum contingat, de iureiur. 82. col. n. 83.* sed his non obstantibus ego semper tenui & teneo contrarium, imò quod talis actus vel contractus secundus cum iuramento valeat & teneat. Primò, quia quando actus vel dispositio pendet à mera facultate & voluntate ipsius disponentis, non potest irrevocabiliter astringi, etiam cum iuramento, taliter quod ab ea non possit recedere, sed valet & tenet secundus actus contrarius, licet disponentis sit periurus, argumento textus in *leg. qui in aliena, §. fin. ff. de acquirenda hereditate, & in l. si quis in principio testamenti. vers. nemo enim ff. de legat. 3.* cuius verba sunt, *nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat.* textus in *leg. si mihi & tibi §. in legatis, ff. de legat. 2.* textus notabilis & expressus in *cap. sicut ex literis de sponsa.* vbi qui iurat contrahere matrimonium cum B. potest contrahere cum alia, licet sit periurus, & ibi notat & commendat Abb. & communiter Doctores. Confirmatur, quia aliàs esset sibi tollere libertatem arbitrij, quæ est de iure naturali, argumento textus in *l. 1. C. de sacrosant. eccles.* & si replices, quod primus actus iuratus habet tacitam clausulam derogatoriam sequentis actus contrarij, & tollit vires eius virtute iuramenti, argumento textus in *l. cum pater §. filius matrem, ff. de legat. 2.* quia respondeo quod illud est in dubio, quando non constat de determinata voluntate secundæ dispositionis: secus tamen aliàs, quando constat, vt in nostro casu: quia tunc primus actus derogatur per secundum, & dicitur constare per clausulam derogatoriam contrariam positam in 2. actu: vel per iuramentum in eo interpolatum, ex quo inducitur tacita reuocatio prioris actus. Confirmatur etiam ex sententia Ioan. Anchar. & communi, in *regula, quod semel, de regulis iuris, lib. 6.* tenentis, quod si quis fecit testamentum, & iurauit non mutare, potest postea ad libitum mutare, licet sit periurus. Rursus confirmatur ex sententia Gloss. singularis cum communi opinione

in c. fin. de procurat. lib. 6. in verbo, reuocatus, vbi dicit quod licet quis constituat procuratorem, & iuret non reuocare, potest ad libitum reuocare. Secundo principaliter & in specie facit, quia priuatio vel promissio de non alienando, etiam si sit cum iuramento, non impedit alienationem & translationem dominij, argumento textus in lege si ita quis, §. ea lege, ff. de verb. oblig. & in lege ea lege, C. de condict. ob causam cum similibus, & in expresso ita tenet Innocent. in cap. dilecto de prebend. 2. col. num. 4. & ibi Abb. & communiter Doctores Ioann. Anchar. in regula, quod semel de regula iur. in 6. 3. col. in fin. Alberic. Faber, & alij Doctores in d. l. ea lege, Ias. in d. l. si ita quis, §. ea lege, de verbor. obligat. 6. columna, numero 23.

Tertio principaliter facit, quia quando actus vel contractus pendet de voluntate duorum, non valet clausula derogatoria posita ab vno, si non perueniat ad notitiam alterius: quia aliàs esset grauiter fraudatus, argumento textus in lege qui hominem, §. si Titium, ff. de solut. & in l. cum quis, §. si debitorem eod. tit. textus in l. si mandassem, ff. mandat. textus in l. si fideiussor. la 1. §. 1. eodem titulo, textus in lege, sed & si socius, §. 1. eod. tit. textus in l. 1. §. sed ego, ff. quod iussu, & in expresso ita tenet Bartol. Bald. & communiter Doctores in l. pacta nouissima, C. de pactis Paul. & Doctores in l. si mihi & tibi, §. in legatis, ff. de leg. 1. tradit late & notabiliter Bart. in l. non soluta §. morte, ff. op. r. noui. nunc. quarta & quinta columna. & ibi communiter moderni. tenendo tamen prædictam Glossam & communem opinionem in d. cap. licet mulieres, eam notabiliter limita & intellige sequentibus modis. Primò quando primum iuramentum esset præstitum à muliere fauore patris vel alterius cuius inter sit dotem non alienari: secus verò si simpliciter suo proprio fauore & causa iurauit: quia tunc non valet nec obligat talis actus iuratus irrenocabiliter, sed potest renocari per sequentem actum contrarium iuratum: quia non est ius quæsitum tertio, & censetur nudum præceptum vel promissio de non alienando, quod non valet nec tenet, quando non sit respectu certæ personæ, argumento textus cum materia in l. filiusfam. §. diui, ff. de leg. 1. & in expresso ita tenet Bald. in l. duobus, §. fin. ff. de iureiur. & ibi alij Doctores præcipue Ias. idem Bald. in cap. veniens de iureiur. in fin. Alexand. in consil. 16. 3. col. 3. vol. con. Palac. Ruuius in sua repet. fol. 33. 2. columna, in medio. Georg. Nathan. in repet. cap. quamuis pactum de, actis in 6. 5. col. n. 19. vbi reputat singulare.

Secundò limita & intellige, quando ille cum quo secundus actus vel contractus fiebat erat certus de primo iuramento contrario, secus verò si ignorabat quod semper præsumitur, vt in l. verius de probat. & in l. fin. ff. pro suo. quia tunc secundus actus vel contractus valet & tenet: ita singulariter tenet & declarat Bald. in consil. 133. prima part. conf. Ioann. de Imol. in l. cum vir, ff. de usucapion. octaua columna, numero quinto. Idem Imol. in dicto cap. cum contingat. 84. numero 85. Faber. in §. 1. Inst. quibus al. licet vel non 2. col. Alex. in consil. 16. 3. col. 3. vol. conf. Ias. in l. duobus, §. fin. ff. de iureiur. 2. colum. Georg. Nathan. in repet. cap. quamuis pactum de pactis, in 6. 5. col. n. 19. quod reputo singulare & quotidianum in practica.

59 Item quæro, an mulier soluto matrimonio possit vendere vel alienare res vel fundos dotales, vel approbare & ratificare venditiones & alienationes factas à marito in vita constante matrimonio, antequam verè & realiter apprehendat possessionem earum? Et breuiter & resolutiue dico quòd sic: Primò, quia sine matrimonio dos esse non potest, vt in

l. 3. ff. de iure dotium, & in l. fin. §. 1. Cod. de don. ante nupt. ergo soluto non censetur dos, nec habere eius priuilegia. Secundò & in specie facit textus in l. cum pater, §. qui dotale, ff. de leg. 2. vbi maritus vendidit in vita fundum dotalem, & postea in testamento legauit vxori pretium quod emptor debebat & insuper aliud legatum quod agnouit mulier: & dicit textus quod ex hoc videtur approbare & ratificare venditionem & alienationem factam à marito: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. Imola, Paul. Cuman. & communiter Doctores.

Tertio facit textus in l. 1. & per tot. Cod. si maior factus alienation. sine decreto fac. rat. habuer. vbi habetur quod minor, qui fundum vel rem immobilem in minori ætate vendiderit sine decreto vel iuris solennitate, potest post maiorem ætatem approbare & ratificare etiam possessione existente penes alium. Quarto facit textus in l. 1. in fin. cum Authent. c. ibi posita, Cod. de bon. mater. vbi habetur quod si pater in vita alienat rem aduentitiam filij, potest filius post mortem patris, quando est effectus sui iuris eam vendicare, nisi tacite vel expresse approbet venditionem. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod non possit mulier soluto matrimonio vendere vel alienare prædictas res, & fundos dotales, nec venditiones & alienationes antea factas approbare, & ratificare, antequam verè & realiter apprehendat possessionem earum. Primo quia soluto matrimonio antequam sibi fiat solutio, res & fundi dicuntur dotales, & gaudent eodem priuilegio: & militat ratio prohibitionis & sexus fragilitas: textus in l. 3. vers. 1. ff. de fundo dotal. cuius verba sunt, toties autem non potest alienari fundus quoties mulieri actio competit, aut omnino competitura est, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores. Secundò facit text. in l. etiam eod. tit. cuius verba sunt, etiam dirempto matrimonio dotalis pradium esse intelligitur, & ad hoc expresse notat ibi Odofredus, & communiter alij Doctores. Tertio facit text. in rub. & nigro, ff. solut. matr. vbi etiam soluto matrimonio proprie dicitur dos, & in petitione & exactione competunt eius priuilegia. Quarto facit textus in cap. 2. de restit. spol. vbi spoliatus qui renuntiat iuri suo antequam sit plenè restitutus, non sibi præiudicat, & in expresso istam sententiam & conclusionem, tenet Paul. de Castr. Cuman. Socin. Aret. Alexand. Ias. Vincent. Ripa & communiter Doctores in rub. ff. solut. matrim. Bald. & Salicet. notabiliter in l. 1. C. sine censu, vel relig. idem Bald. in dotalem, ff. de milit. testam. vbi dicit quod soluto matrimonio reliquæ priuilegij in alienationis remanent in ipsis rebus, & antequam realiter fiat solutio, licet in mulierem ipso iure sit translatum dominium, vt in l. in rebus, Cod. de iure dot. idem Bald. Cynus & alij Doctores in l. rem quam, Cod. de iure dot. Nec obstat primum fundamentum contrarium: quia procedit quando nullum matrimonium penitus interuenit: secus vero si aliquando interuenit, licet ex post facto cesset: quia tunc dos bene retinet sua priuilegia: ita tenet & declarat Paul. & Doctores in d. rub. ff. solut. matr. Confirmatur, quia licet vsusfructus requirat patriam potestatem quo ad sui acquisitionem, non tamen quoad sui durationem secundum Bald. & Doctores in l. 3. Cod. de usufruct. Secundo non obstat textus in d. l. cum pater, §. qui dotale, ff. de legat. 2. quia omissis aliis solutionibus quæ possent assignari, dico quod de illo iure antiquo fundus dotalis poterat vendi per maritum consentiente vxore, & ibi maritus vendidit in vita & vxor post mortem approbavit, & valet approbatio & consensus sicut valeret in vita constante matrimonio: hodie vero de iure nouo C. non potest vendi nec alienari, etiam consen

consentiente vxore, propter eius fragilitatem, vt in *l. unica, §. & cum lex, Cod. de rei vxor. act. & not. §. i. Inst. quibus alien. licet vel non*. Tertio non obstat textus in *dict. leg. i. & per tot. Cod. si maior factus*: quia ibi ratio prohibitionis & priuilegij tantum est minor ætas, quæ cessat postquam est effectus maior: in nostro verò casu durat fauor dotis & fragilitas sexus. Quarto non obstat textus in *dict. leg. i. in fin. cum Authentic. ibi posita. Codic. de bon. mater.* quia ibi ratio prohibitionis est, quia erat res aliena, vnde meritò alienatio potest confirmari per filiam finita patria potestate: quia est verè dominus. Ex quo primo infertur, quod postquam mulier solut. matrimonio habuit & recuperauit prædictas res dotales, potest eas libere alienare, cum cesset ratio prohibitiva & fundamenta superiora. Confirmatur, quia hæreditas post apprehensionem amplius non est hæreditas, sed bona propria hæredis, vt in *l. sed si plures §. filio impuberi, ff. de vulg. & pupill. cum similibus*. Secundo infertur, quod prædicta sententia & conclusio procedit quando matrimonium soluitur morte viri: secus verò si morte vxoris: quia tunc indistinctè possunt hæredes vendere & alienare res dotales ante apprehensionem & recuperationem, vel post, & approbare & ratificare alienationem antea factam: ita Socin. in *dict. rubric. ff. solut. matrimon.* & ibi alij moderni. Tertio infero, quod si mulier iurat, valebit & tenebit contractus, venditio, & alienatio rerum dotalium soluto matrimonio, sicut antè valeret, per textus in *cap. cum contingat, de iureiur. & in cap. licet mulieres, eod. titul. lib. 6.* Aduertendum tamen est, quod prædicta procedunt & habent locum quoad alienationem: secus verò quoad successionem in dote, vel quo ad alia: quia habent etiam locum in dote soluto iam matrim. & possessione recuperata & apprehensa. Ex quo infertur, quod si cauetur lege vel statuto, quod mulier teneatur relinquere dotem suam filiis vtriusque matrimonij vel aliis personis æquis portionibus, procedit & habet locum, etiam si talis mulier decedat & moriatur vidua, & soluto iam matrimonio, & recuperata apprehensa possessione: ita singulariter determinat Bald. in *l. i. in fin. C. unde vir. & vxor.* Ioan. Campegi. in *tr. dotis 1. p. 3. qua st.*

60 Item quæro, an fideiussor qui intercessit pro re dotali vendita, teneatur & efficaciter obligetur re euicta per mulierem, vel eius hæredes? In quo articulo vera resolutio est, quod si mulier vendidit vel alienauit, non tenetur nec obligatur fideiussor: quia principalis contractus est nullus, & ex eo non oritur aliqua actio vel obligatio. Primò quia cum lex resistat alienationi & impediat translationem dominij, tacitè videtur prohibere & impedire obligationem ciuilem & naturalem: quia prohibitio actu consequentio, in consequentiam videtur prohibitus omnis actus per quem peruenitur ad illum, argumento textus in *l. oratio, ff. de sponsal. text. in l. si ad resoluendam, Codice de præd. minor.* si impeditur vtraque obligatio tam ciuilis quam naturalis: ergo nullo modo tenetur fideiussor, vt tenet Bartolus in *l. cum lex num. 4. de fideiussoribus in l. Gallus in princ. n. 16. & 17. & sequent. Baeza, de non meliorandis, cap. 35. num. 5.* vbi hic limitat, nisi fideiussor suscipiat in se periculum, & affirmet nihil contra legem fieri, quam etiam ampliationem proponit Menchaca *controuersiarum vsufrequentium, cap. 10. num. 7.* Secundo, quia aliàs si actus vel contractus mulieris valeret, & fideiussor remaneret obligatus, posset postquam solueret agere contra ipsam mulierem, & per indirectum auferretur ei priuilegium quod habebat in rebus dotalibus: si verò maritus vel extraneus venderet rem dotalem & fideiussorem præstiterit, vter-

que tenetur, tam principalis quam fideiussor: quia in re aliena bene valet venditio, & contrahentes personaliter obligantur ad interesse, vt in *leg. rem alien. ff. de contrah. empt.* Tertio, quia tantum fauore mulieris est inductum priuilegium inalienationis: non verò fauore alterius: & ista eadem distinctio & resolutio fit & habet locum in re immobili minoris, quæ non potest alienari sine decreto, quia si minor vendit cum fideiussore, nullus tenetur: si verò extraneus, vterque tenetur ad interesse, pro qua sententia & resolutione facit textus in *lege & suis, C. de præd. minor.* vbi habetur, quod si curator finita cura alienauit prædium minoris, & dedit pignora vel fideiussores, valet obligatio: & in expresso ita tenet & declarat Bald. in *lege cum lex, ff. de fideiuss. fin. col. & quest. ibi Paul. 2. col. & communiter Doctores Bald. in l. prædium, C. de iure dot. 2. col. in fin. num. 5. & ibi alij Doctores Cin. Alber. Bald. Salyc. & communiter Doctores in dicta lege si is, C. de præd. minor. Abb. in c. cum contingat, de iureiur. 1. col. numero 2. & ibi Ant. pen. col. n. 15. Anch. fin. col. & q. Ioan. de Imol. in 1. i. col. num. 17. & 18. qui dicit hæc esse communem opinionem Platea, in §. 1. Inst. quibus alien. licet vel non, in fin. Fabius de Monte. in tractat. de empt. & vendicatione, questione princ. circa §. circa duodecimum, vers. ult. est explicanda q. notabilis & difficilis.*

61 Item quæro, si maritus vendidit vel alienauit rem dotalem sine consensu & iuramento vxoris, & postea soluto matrimonio vendicetur ab ipsa vxore vel hæredibus, an maritus teneatur de euictione ad pretium & totale interesse? Et breuiter & resolutiue dico, quod si emptor fuit ignorans, maritus tenetur de euictione, quia licet contractus super re dotali sit nullus & reprobatur fauore mulieris, non tamen fauore mariti, vel alterius extranei: & ideo efficaciter remansit obligatus, sicut quando alienam rem vendicaret, argumento textus in *l. rem alienam, ff. de contrah. empt. text. in l. si emptione, §. item si emptor. eod. tit. cum similibus.* & in expresso ita tenet Specul. in *tit. de empt. & vend. §. 3. loco vers. sed in casu premissis.* Bartol. in *lege cum vir, ff. de usucap.* & ibi Paul. de Castro 1. col. n. 4. Ioannes de Imola 1. col. & 1. notab. & communiter alij Doctores: idem Bald. in *l. cum lex, ff. de fideiuss. 1. col. num. 2.* Bald. Salic. & communiter Doctores in *l. si prædium, C. de iure dot.* Faber in §. 1. *Instit. quibus alienare licet vel non*, si verò emptor fuit sciens, maritus tenetur tunc reddere pretium, & non tamen tenetur de euictione ad totale interesse, argumento textus singularis in proposito, in *lege fin. §. fin. C. commun. de legat.* vbi habetur quod ille, qui emit ab hærede vel legatario scienter rem subiectam restitutioni, potest à venditore grauato consequi pretium: non tamen poterit agere de euictione ad interesse: & ad hoc notat & commendat ibi Gloss. ordinaria Odofred. Bart. Cin. Petr. Alb. Bald. Ang. Paul. Salic. Ias. Cornueus, & communiter Doctores: facit etiam textus notabilis iuncta Glossa ordinaria in *Authent. res iam dictas, C. de sacros. eccles.* vbi habetur quod si œconomus vel alter vendidit res Ecclesiæ, non valet nec tenet venditio, sed debet emptor eas restituere Ecclesiæ: & si fuerit sciens, pretium consequitur à venditore: & ibi tenet Cinus, & alij Doctores, Hostiens. in *cap. audientiam, in fin. de rebus Eccles. non alien.* & ibi Anton. Anchar. & latè & notabiliter Ioannes de Imola 3. col. numero 8. Gloss. in *cap. qui verò res iam dictas, 10. q. 2.* Confirmatur, quia sicut dolus præponderat culpæ, vt in *l. item si obstetrix, §. fin. ff. ad leg. Aquil.* ita dolus maior minori, sed maior est in œconomus vendente ratione officij: ergo, & c. nec obstat textus in *l. si fundum, Cod. de euict.*

vbi ille qui emit rem alienam scienter, nihil potest recuperare à venditore nisi fuerit stipulatus: quia procedit & debet intelligi, quando res est penitus aliena: secus si propria vendentis, licet subiecta restitutioni, nec obstat etiam text. in l. quemadmodum, C. de agric. & cen. lib. 11. vbi ille qui emit rem prohibitam alienari, nihil potest consequi à venditore: quia procedit & debet intelligi quando simpliciter & absolute est de iure communi prohibita alienari: secus verò, si gratia & favore alicuius personæ particularis fiat prohibitio: ergo si dicamus in nostro casu, quod iste qui emit à marito rem dotalem subiectam restitutioni scienter, possit saltem repetere pretium, licet non possit agere de euictione ad dotale interesse: & in expresso ita tenet Iacob. de Rauen. in d. l. cum vir, quem refert Imol. §. col. & istam opinionem ego tenerem in iudicando & consulendo tanquam veram & æquam, licet contrarium expressè teneat Ioan. de Imola in d. leg. cum vir, §. col. idem Imol. in c. cum contingat. de iureiur. 12. col. num. 20. argumento text. in l. si fundum, C. de euict. & in d. leg. quemadmodum, C. de agric. & cen. nec obstat secundum eum text. in d. l. ff. §. fin. C. comm. de l. quia ille est casus specialis in re subiecta restitutioni ab homine in qua non est tacita prohibitio, nec obstat etiam Glof. in d. authen. qui res iam dictas, C. de sacr. Eccles. cum siml. quia communis opinio est contra eam: imò quòd ille qui scienter emit rem Ecclesiæ ab œconomo vel alio, non possit recuperare pretium: & ita tenet Glof. ordinaria in c. ad audientiam, de reb. Eccl. non al. & ibi Innocent. Gofred. Anch. Ioan. And. Flor. Cald. Abb. & communiter Doctores Abb. in c. si quis presbyterorum, eod. tit. fin. col. & quest. & ibi magis communis opinio Glof. in c. vulturana, 12. q. 2. imò plus tenebat, imò pretium non remaneret apud venditorem sed confiscaretur, argumento text. in l. quemadmodum, iuncta glof. supra alleg. sed ego teneo primam opinionem in vtroque casu tam in emptore rei dotalis, quam ecclesiasticæ. Item quæro, si mulier constante matrimonio de licentia & consensu viri vendidit vel alienauit rem dotalem, dato quòd venditio vel alienatio sit nulla & possit constante matrimonio liberè reuocari, an saltem soluto matrimonio cum dos pleno iure pertinet vxori confirmetur talis venditio vel alienatio, & videtur quòd sic, argumento textus in l. cum vir, ff. de usucap. vbi si maritus vendidit rem dotalem, confirmetur venditio, si postea soluto matrimonio efficiatur dominus vel successor, & per illum textum ita tenet Glof. singularis & vnica in l. constante, C. de don. & ibi notat & commendat Bart. Alberic. & Angel. & reputat singularem Bald. Salic. tenet etiam Cin. in l. si pradium, C. de iure dotium, 1. col. 2. q. Specul. in tit. de empt. & vend. §. tertio loco, vers. sed nunquid potest confirmari, & illam Glof. reputat singul. & vnicam Ioan. de Imola, in d. l. cum vir, ff. de usucap. 6. col. num. 4. idem Imola in cap. cum contingat, de iureiur. 14. col. num. 22. sed ego teneo contrarium, imò quòd venditio & alienatio sit omninò nulla & non confirmetur soluto matrimonio. imò liberè possit mulier alienata petere & reuocare à quolibet possessore, modo emptor & possessor sciens, modo ignorans, quia propriè hoc casu militat fauor & priuilegium mulieribus concessum in earum dotibus: quia constante matrimonio non tantum egent priuilegio cum maritus debet sustinere onera matrimonij: item etiam, quia soluto matrim. non possit mulier expressam alienationem dotis confirmare, nec de re dotali disponere, antequam sibi fiat plena & realis restitutio, vt in l. 3. vers. 1. & in l. etiam, ff. de fundo dotal. & tenet eleganter Paul. & moderni in rubr. ff. solut. marr. & dixi supra ista lege Item etiam quia mulier non tenetur de euictione ne

ad pretium, cum respectu eius & eius fauore, contractus fuerit nullus: ergo soluto matrimonio cum sit domina dotis & sibi pertineat, non potest contractus confirmari, nec per possessorem conuentum impediri nec aliqua exceptione vel retentione defendi: & in expresso ita tenet Ioan. Imol. in d. l. cum vir, ff. de usucap. 6. col. n. 4. idem Imol. in d. c. cum contingat de iureiur. 14. col. n. 22. Faber. in §. Instit. quibus alienare licet, vel non, 2. col. num. 8. & ibi alij Doctores Bald. Nouel. in tract. dotis 7. p. princ. 11. limitatione, nec obstat text. in d. l. cum vir, quia loquitur in marito vel extraneo cuius fauore non est prohibita alienatio, imò valet & remanet de euictione vel saltem ad pretium obligatus, idè confirmatur si postea efficietur dominus vel successor.

Item quæro, an maritus vel alienans rem dotalem possit eam vindicare constante matrimonio. Et videtur quòd non. Primò, quia nemo potest venire contra factum vel contractum proprium, etiam si nulliter fecit non seruata iuris solemnitate: textus est in l. post mortem, ff. de adopt. text. in l. cum profitearis, C. de reuocan. donat. text. in l. per fundum, ff. de seruit. rustic. præd. text. in l. 1. C. de remiss. pignor. 2. quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio: text. est in l. vendicantem, ff. de euict. text. in l. excep. & in l. si ob causam, & in l. siue possessio, Cod. eodem tit. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd licitè possit, quia non venit nec agit nomine proprio & ad eius vtilitatem sed vxoris, nec obstant iura & fundamenta in contrarium superius allegata, quia procedunt & habent locum præterquam si factum vel contractus prohiberetur fauore tertiæ personæ, vel fauore publicæ vtilitatis principaliter vel secundo: ita probat textus notabilis in l. quemadmodum, C. de agric. & censib. lib. 11. & ibi Glof. ordinaria & communiter Doctores: text. in l. iubemus, §. sane, & §. pradia, C. de sacros. eccles. & ibi Glof. ordinaria & communiter Doctores: nec obstat quòd maritus percipit fructus & per consequens videtur, quòd in reuocatione contractus & rei alienatæ de eius commodo & vtilitate tractatur: quia etiam percipiat ad vtilitatem vxoris & familiæ, pro sustentandis oneribus matrimonij: & in expresso ita tenet Glof. ordinaria in l. vnica, §. & cum lex, C. de rei vxor. action. in verbo, alienare, & ibi communiter Doctores, Glof. ordinaria in §. 1. Instit. quib. alienari licet, vel non in verbo, interdicit. & ibi Ias. communiter Doctores Bart. Imol. & communiter Doctores in l. cum vir, ff. de usucap. idem Bart. & Doctores in l. post mortem, ff. de adopt. Ioan. Imol. in c. cum contingat, de iureiur. 10. col. num. 19. vbi notabiliter loquitur, & dixit hanc esse communem opinionem Ioan. Plat. in l. 3. C. de iure fisc. lib. 10. & idem est in œconomo Ecclesiæ, administratore ciuitatis, tutore, & curatore, & similibus, ita probant iura superiora, & tenent communiter Doctores vbi supra.

Aliquando & quintò inter eos sit donatio simplex & inter viuos matrimonio iam contracto, quæ vocatur donatio inter virum & vxorem pro cuius perfecta declaratione dico, quòd talis donatio regulariter est nulla & prohibita: text. est in l. 1. & per totum C. eod. tit. text. in c. fin. extrà eod. tit. text. in l. 4. & §. tit. 11. 4. p. vide Palac. Rub. late in rubr. de donat. inter virum, §. 28. cum sup. Dueñas in reg. 121. Soc. in reg. 141. Gutier. de iuramento confirmatorio, 1. p. c. 3. Cuius ratio fundamentalis est, ne mutuo amore inuicem se spolient, istam rationem ponit consultus in d. l. 1. ff. eod. tit. cuius verba sunt: *Moribus apud nos receptum, ne inter virum & vxorem donationes valerent: hoc autem receptum est ne mutuo amore inuicem spoliarentur*, eadem ponit & confirmat consultus

Sultus in l. 3. eod. tit. cuius verba sunt, Maiores nostri inter vir. & uxor. donationes prohibuerunt, amorem honestum solis animis estimantes, fama etiam coniunctorum consulentes, ne concordia pretio conciliari videretur, neve melior in paupertatem incideret & deterior ditior fieret, & istam rationem confirmat per pulchra verba & auctoritates Philosophorum antiquorum quos refert Palac. Ruuius in sua repet. cap. per vestras fol. 15. 1. col. in fin. versic. sunt & alia donationes. Confirmatur etiam, quia captus amore æquiparatur furioso vel ebrio. Textus est iuncta Glossa ordinaria & communi opinione in authent. quib. mod. natur. eff. leg. §. illud collat. 7. text. in §. fin. Inst. de success. sublat. & in tantum hoc est verum, vt non oriatur obligatio aliqua ciuiliis nec naturalis, nec ei potest accedere fideiusor: textus est in l. 3. §. sciendum, eod. tit. cuius verba sunt, sciendum autem est ita interdictam inter virum & uxorem donationem, vt ipso iure nihil valeat quod actum est: text. in l. 5. §. si uxor viri, eodem tit. ibi, nec obligari mulierem vel fideiussores eius.

65 Adde tamen quod, talis donatio confirmatur morte donantis, quia perseverando in eadem voluntate videtur ei post mortem concedere; & sicut legatum vel fideicommissum inter eos relictum valet, quia cessat prædicta ratio cum conferatur post mortem, ita ista donatio inter viuos morte confirmatur: textus est in l. cum hic status, in pr. & in §. 1. & per totam legem, ff. eod. tit. vbi Imperator Antonin. oratione sua quam in senatu recitauit hoc proposuit, cuius pulchra verba sunt, cum hic status esset donationem inter virum, & uxorem quem ante retulimus, Imperator noster Antoninus ante excessum diui Seueri patris sui oratione in senatu habita auctor fuit, vt aliquid laxaret ex iuris rigore, & rursus in §. 1. ait oratio, fas esse eum, qui donauit pœnitere; hæredem verò eripere forsitan aduersus voluntatem supremam eius qui donauit, durum & auarum esse, textus conditus ab eodem Imperatore Antonino in l. 1. & in l. 3. C. eod. tit. text. in l. donationes quas parentes, eod. tit. & in tantum hoc est verum, vt confirmetur etiam hæreditate non adita ita probat text. in d. l. 1. C. eod. & ibi notat Bart. Bald. Ang. Salyc. & communiter Doctores. Ex quo infertur quod ius, vel facultas reuocandi aliquem actum vel contractum competens principali non transit ad hæredes, idem etiam probat textus in l. fin. in fin. C. de reuoc. donat. vbi disponitur quòd licentia, vel facultas reuocandi donationem propter ingratitudinem non transit ad hæredes facit text. in l. centesimis, §. fin. ff. de verb. oblig. cum materia, text. notab. in l. vnum ex familia, §. rogo, ff. de leg. 2. vbi habetur quòd ius vel facultas eligendi non transit ad hæredes: facit etiam textus in l. 3. ff. de seruis exportandis vbi probatur quòd facultas reuocandi non transit ad hæredes: text. in l. si hominem, ff. mand. text. in l. omnimodo, Cod. de inoffic. test. vbi facultas ex hæredandi filium per ingratitudinem non transit ad hæredes. Nec obstat textus in l. 2. §. ex his, de verb. oblig. cum simil. vbi actio vel obligatio actiua vel passiuæ competens principali semper transit ad hæredes cum sua qualitate: item etiam ius & facultas declarandi transit ad hæredes, vt in l. si stipulatus fuerim illud aut illud, ff. de verb. oblig. & in l. illud aut illud, ff. de action. leg. quia debent intelligi, quando ius ac facultas competit iure proprio & ad vtilitatem propriam: secus verò, si competat ad reuocandum actum vel contractum in præiudicium tertij: quia illud ius & facultas non transit ad hæredes, vt in nostro casu & iuribus supra allegatis. Vnum tamen est, quòd ad hoc, vt ista donatio confirmetur morte, requiritur traditio vera vel ficta: textus est capitalis, & expressus in l. Papinia, ff. de don. inter vir. Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

& uxor. cuius verba sunt, Papinianus rectè putabat orationem diui Seueri ad rem donationem pertinere, denique si postulanti spondisset uxori suæ non putabat conueniri posse hæredem mariti, licet durante voluntate maritus decesserit, & ibi notat & commendat Glossa ordinaria Odofred. Bart. Bald. Salyc. & communiter Doctores Glossa ordinaria in l. 2. C. de dote cauta non. n. & ibi Doctores Imola, & communiter Doctores in l. si diuortio, ff. de verb. oblig. Anchar. in cap. fin. eod. tit. 2. col. 3. oppos. & ibi Canonistæ: & tradit latè Palac. Ruuius in sua repet. fol. 55. 4. col. vers. aduerte, & adde quòd illa l. Papinianus, deberet esse post legem, cum hic status, quia apertè constat, quòd est posterior in decisione. Ex quo videtur reprobanda sententia Azon. in Summa, C. eod. tit. in fin. qui dicit quòd imò donatio ista confirmatur morte sine aliqua traditione, & quòd text. in d. l. Papinianus, corrigitur per legem, cum hic status, quia apertè est falsa per supradicta. Adde tamen quòd talis confirmatio, quæ fit per mortem non retrotrahitur, vt valeat à tempore quo fuit facta, & per consequens non censetur ab illo tempore transactum dominium, quia extrema non sunt habilia, licet quoad fructus medij temporis bene retrotrahitur: ita probat textus in l. si seruus, ff. eod. tit. text. in l. donationes quas parentes, C. de don. inter vir. & uxor. & ibi Glossa ordinaria in verbo, referatur, & communiter Doctores & tenet notabiliter Glossa ordinaria Bart. in l. sequens questio, ff. de leg. 2. & ibi Paulus, & alij Doctores idem Bartol. in l. si is qui pro emptore, ff. de usucap. 3. col. & ibi Ias. n. 23. Paul. de Castr. in l. talis scriptura, ff. de leg. prim. & ibi moderni. Aduertendum tamen quòd ista donatio confirmatur morte ipsius donantis, non verò morte donatarij recipientis donationem: ita probant iura superiora, & in specie probat text. in l. cum status, §. si mulier eod. tit. in fin. ibi, si tamen donator, prius decesserit, donatio valebit, text. in l. à marito, C. eod. tit. text. in l. etiam eod. tit. text. in d. cap. fin. extra eod. text. in l. 4. tit. 11. 4. part. Si autem ambo simul decedant, puta ruina, incendio, naufragio, vel quouis alio casu fortuito, bene confirmatur: text. in l. cum hic status, §. ambo, ff. eod. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores. Azor. in summa, C. eod. tit. fin. col. n. 32. Ex quibus infertur, quòd ista donatio non confirmatur morte in tribus casibus. Primus est, si donator reuocauit expressè. Secundus est, si reuocauit tacitè per aliquas probabiles & verisimiles coniecturas.

Tertius est, si donatarius, qui donationem recepit prius decedat: ita probant omnia prædicta iura, & est textus formalis & expressus in dicto cap. final. extra eodem. Vnum tamen est, quòd dicebat Bartol. in l. cum hic status, §. si maritus, ff. eodem, quòd per solam pœnitentiam & verbalem reuocationem eius donationis non censetur reuocata nisi etiam reuocetur traditio vel possessio à donatario: quòd apertè est falsum & non tenendum per prædicta iura superiora: & in expresso ita probat text. in d. l. cum hic status, §. ait orat. vers. pœnitentiam, eod. tit. & ibi communiter Doctores. Aduertendum etiam, quòd omnia superiora habent locum & procedunt, quando matrimonium valet & tenet de iure inter maritum & uxorem: secus tamen est, si matrimonium inter eos non valet nec tenet, etiam si contraxerunt ignoranter: quia tunc ista donatio non confirmatur morte, sed indistinctè reuertitur ad donatorem: textus est singularis & expressus in d. l. cum hic status, §. si quis sponsam, ff. de donat. inter virum, & uxorem, & ibi notant & commendant Doctores & illum textum ad hoc reputat singularem Bald. in l. eam quam, C. de fideicom. 6. col. num. 22. & Iacob. de Sanct. Georg. in l. 3. in fin. ff. de iure dot. text. in l. si ex voluntate, C. de donat. inter

virum & vx. & ibi Gloss. ord. & communiter Doct. tenet etiam Anch. & comm. Canon. in d. c. fin. extra cod. tit. Bald. Nouel. in tract. dotis 11. 10. membro.

66 Valet tamen ista donatio inter maritum, & vxorem in casibus sequentibus. Primus est quando non est mera donatio, sed venditio, permutatio, vel alius contractus onerosus, & pretium æquipollet rei: secus verò aliàs: quia in eo quod remittitur vel non æquipollet, reputatur donatio & non valet: text. est in l. si sponsus circa vendit. ff. de donat. inter vir. & vxor. & ibi communiter Doctores text. in l. si donata, §. fin. C. cod. tit. Secundus est, quando inter eos fit donatio causa mortis, quia cessat ratio prohibita, & non fertur in tempus mortis quo vnus potest alteri legare, vel per fideicommissum relinquere, & potest ad libitum in vita reuocare: textus est in l. si cum seruum vers. fin. cum l. seq. ff. de donat. inter vir. & vxor. cuius verba sunt, inter virum & vxorem mortis causa, donationes receptæ sunt à iure: quia in hoc tempus excurret donationis euentus quo vir & vxor esse desinunt. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores. Ex quo notabiliter infero, quòd si maritus & vxor ad inuicem & reciprocè sibi donant hoc modo & pacto, vt quæ præmoriatur lucretur & habeat bona alterius per tempus vitæ suæ, talis donatio valet & non est reprobata. Primò, quia videtur esse donatio causa mortis. Secundò, quia nemo fit pauperior, & per consequens cessat ratio prohibitiua. Tertio, quia propter vicissitudinariam & reciprocam conditionem mortis appositam in contractu quæ potest verificari in vno vel in alio, non censetur aliquis eorum læsus, nec videtur reprobanda talis donatio, argumento textus qui est singularis & vnicus in suo casu, in leg. fideicommissio, Codice de transact. & in expresso ita tenet Cin. in leg. si pater puella, Codice de inoffic. testam. & Ioan. Pyrrhus in tract. de mutua donatione 7. vol. in fin. tractatu 1. colum. Tertius est, quando fit inter eos donatio pro consequenda aliqua dignitate vel honore: textus est in leg. quod adipiscenda, cum duabus seq. ff. de donat. inter virum & vxorem. Quartus est, quando fit ista donatio ex causa remunerationis alicuius muneris vel beneficij recepti textus est in l. quod autem §. si vir & vxor. ff. de donat. inter vir. & vxor. cuius verba sunt, si vir & vxor inuicem sibi donauerint, & maritus seruauerit, vxor consumpserit, rectè placuit compensationem fieri donationum, & hoc Diuus Adrian. constituit text. in l. sed & si lege, §. consuluit, ff. de petit. hered. text. in l. Aquilius Regulus, ff. de donat. text. in l. si pater, §. finali eod. tit. Ex quo inferitur quòd si maritus senex vel ignobilis donat vxori suæ propter nobilitatem vel iuuentutem, valebit donatio quia potius dicitur remuneratoria quàm simplex: & in expresso ita tenet glossa singularis & ordinaria in leg. si voluntate, C. de dotis promiss. quam ibi notat & commendat Bart. & communiter Doctores moderni maximè Iason. in l. si diuortio, ff. de verb. oblig. Abb. vbi reputat singularem in c. 1. de adulteriis. Socinus in l. prima ff. solut. matrim. duodecima columna, vers. secunda conclus. sit Palac. Ruuius vbi plura cumulat in sua repet. c. per vestras, 17. fol. 1. col. cum quinque sequentibus.

Quintus est quando quis eorum non fit pauperior licet alter efficiatur ditior, puta si renuntiavit hæreditatem, legatum, vel fideicommissum sibi relictum, vt perueniat ad alium qui est substitutus, vel ab intestato successurus, quia tunc valet & tenet, quia cessat ratio fundamentalis prohibitiua: Hanc sententiam tenet Alciatus in cap. cum contingat. numer. 108. de iureiurando. receptamque testantur Greg. in l. 4. tit. 11. p. 4. gloss. 1. Duënas reg. 215. ampliatione 2. Menchaca de success. creat. §. 29. num. 11. Couarr. 2. part. rub. de test. num. 10. & plures alij rela-

ti à Gutier. de iuram. confirm. 1. part. cap. 3. numero 3. text. est singul. & expressus in leg. si sponsus §. si maritus el 2. ff. de donat. inter vir. & vxor. cuius verba sunt, si maritus hæres institutus repudiet hæreditatem donationis causa, Iulianus scribit 17. ff. donationem valere: nec pauperior fit qui non acquirit, sed qui de patrimonio suo deposuit: repudiatio autem mariti mulieri prodest, si vel substituta mulier sit, vel etiam ab intestato hæres futura: simili modo & si legatum repudiet placet nobis valere donationem: & ibi notat & commendat Odof. & communiter Doctores, facit etiam bonus textus in leg. profectitia, §. si pater ff. de iure dot. vbi habetur quod si pater repudiat hæreditatem vel legatum in fauorem generi & mariti filiæ suæ vt sibi quaratur, non dicitur dos profectitia vt possit repeti soluto matrimonio, facit etiam textus in l. qui autem ff. de his qua in fraud. credit. vbi habetur quòd licet potest debitor repudiare hæreditatem vel legatum in fraudem creditorum: nec fit reuocatio per edictum illius tituli: quia licet non acquirat de nouo, tamen non diminuit patrimonium: textus in leg. cum oportet, §. fin. autem Cod. de bon. qua lib. vbi habetur quod licet donatio inter patrem & filium non valeat, tamen bene potest pater renuntiare vsumfructum quem habet in bonis filij in eius fauorem: & ad hoc notant & commendant ibi communiter Doctores, textus in leg. penultima ff. de collat. bonor. vbi si pater illud quod post mortem tenebatur soluere filio dedit & soluit in vita, non tenetur aliis fratribus conferre. Ex quibus inferitur quòd vxor poterit renuntiare lucris quæsitis constante matrimonio in fauorem mariti: & ita dico & teneo in leg. 60. infra his legibus Tauri, vbi omnino vide. Nec prædictis obstat textus notabilis in leg. magis puto §. si fundum ff. de rebus eorum. vbi minor etiam cum author. tutor. vel curat. non potest repudiare legatum rei immobilis sibi factum sine decreto: quia illud est verbum in minore qui non solum prohibetur non alienare nec diminuere patrimonium, sed etiam prohibetur desinere acquirere: iura verò prædicta loquuntur quando quis solum prohibetur diminuere patrimonium: de quo articulo latius trado & dico in l. 69. infra his leg. Tauri. Sextus est quando in tali donatione interueniat iuramentum, quia tunc statim valet & tenet argumento textus in cap. cum contingat. de iureiur. & licet mulieres, eod. tit. lib. 6. & in cap. significante. de pignor. & in cap. quamuis pactum de pactis, in 6. & in authent. sacramenta Codice si aduersus vend. & in expresso ita tenet Bartol. in leg. si quis pro eo, ff. de fideiuss. fin. columna in fin. & ibi alij Doctores idem Bartol. in l. g. Seius Augerius, ff. ad fal. fin. quest. & ibi Doctores præcipuè Alex. pen. col. Guiler. Alber. & alij Doctores antiqui in leg. sed si possessori §. item si iurauero, ff. de iureiur. Bald. in leg. 2. eiusdem tit. 12. fol. 3. column. versic. est, etiam simile & c. Ioan. de Imol. & moderni in l. si quis inquilinus §. fin. ff. de legat. 1. Paul. de Castr. Ias. & alij Doctores in leg. acta qua contra Cod. de pactis. Ang. de pen. in pen. §. mulier. ff. soluto matrimonio. Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. de donat. inter vir. & vxor. fin. quest. Abb. & alij Doctores, in c. cum contingat. de iureiur. præcipuè Imol. ibi num. 89. idem Abb. in c. fin. de donation. inter virum & vxor. 1. colum. 3. q. & ibi communiter Doctores, Cardin. in Clōm. 1. §. porto. de iureiur. 5. q. Fed. de Senis notat in concl. suor. conf. 140. Alexand. 2. vol. con. conf. 8. secunda colum. num. 10. Palac. Ruuius in sua repet. c. per vestras fol. 31. 3. colum. vers. limita tertio. Roder. Suar. in allegationibus suis fol. 31. 3. q. princ. & ista est communis opinio. Septimus est quando quis eorum debeat alteri in diem vel ad certum tempus aliquam rem vel quantitatem, quia ante soluere potest, & licet illo

illo medio tempore videatur gratis dare, tamen non attenditur cum originalis causa vel tempus sit onerosa, præcisa, vel obligatiua: textus est in leg. *sed si vir*, §. *quod vir*, ff. *de don. inter virum & vxor.* cuius verba sunt, *quod vir vxori in diem debet sine metu donat. præsens soluere potest, quamuis commodum temporis retenta pecunia vir sentire potuerit.* & ibi notant communiter Doctores facit textus in *l. in diem* ff. *de condit. indeb.* vbi habetur quod licet ille qui soluit indebitum possit repetere, non tamen ille qui soluit ante diem vel tempus.

Octauus est quando ista donatio fit inter imperatorem & imperatricem, vel Regem & Reginam textus est in *l. pen. Codice de don. inter vir, & vxor.* & ibi communiter Doctores facit textus in *l. cum multa*, *Cod. de bon. qua lib.* textus in *l. benè à Zenone. Codice de quadrien. præf.* Aduertendum tamen quia, omnia supra dicta videntur intelligi, quando donatio ista fit inter maritum & vxorem post nuptias celebratas, & copulam & traditionem ad domum secus verò alias inter sponsum & sponsam de præsentii: quia licet inter eos sit verum matrimonium, tamen non est tantus amor & affectio, & videtur cessare ratio fundamentalis prohibitiua, & per consequens valet donatio: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Azo. in *sum. Codice de donat. ante nupt. fin. col. in fin.* & reputat nouum & singulare Ioan. de Imol. in *l. si socer*, §. *Lucius*, ff. *solut. matrim. 3. colum. vers.* & attende bene Ioan. Pyrrhus in *tractatu de donatione mutua*, 7. vol. in *fin. tr. secunda col. vers. quartò confirmo.* Alexan. vbi reputat mirabile in *additionibus ad Bar. in leg. si sponsus* §. *si vxor*, ff. *de donat. inter virum & vxor.* Camp. in *tract. don. 1. part. 89. q.* Sed salua eorum pace ego teneo contrarium, imò quod donatio ista non valeat inter sponsum & sponsam de præsentii, & omnia quæ dicta sunt inter maritum & vxorem, habent locum inter sponsum & sponsam. Primò per textum & eius regulam in *leg. nupt. ff. de reg. iur.* Secundò textus in *lege non sine vers. quamuis*, *Codice de bonis maternis.* vbi habetur quod dispositio loquens in marito & vxore extenditur ad sponsum & sponsam ex identitate rationis, sed tantus amor & affectio consideratur inter eos vno tempore sicut in alio & fortè maior: ergo habeat locum eadem dispositio vt donatio infirmetur. Tertio per textum notabilem in *l. pen. ff. de donat. inter virum & vxorem.* vbi aperte probatur quod donatio facta ante festum & solemnitatem nuptiarum, valet & tenet: & in terminis istam sententiam & conclusionem contra Azon. tenet Ioan. de Imol. in *l. Mania*, ff. *sol. matrim. in fin.* Alex. in *leg. si socer*, §. *Lucius eodem tit. fin. colum. in fin.* Salycet. in *d. l. pen. Soc. in cons. suc. cons. 123. 1. volum.* Palac. Rubeus & singulariter latè in *sua rep. fol. 33. secunda colum. vers. limita septimò.* Confirmatur, quia successio quæ fit ex titulo *unde vir & vxor.* habet etiam locum inter sponsum de præsentii: ita tenet Bald. in *l. fin. C. unde l. 4. col. n. 12.* Salyc. Dec. Curt. & Moderni in *l. 1. C. unde vir. & vxor.* Hodie tamen de iure regio omnia quæ dicta sunt in ista donatione habent locum, & procedunt intra annum tantam à die matrimonij contracti postea verò benè valet, quia prædicta ratio fundamentalis supra assignata, scilicet ne mutuo amore se expolient, viget & habet locum illo tempore: quia postea non videtur esse inter eos ille amor feruens & fortis, sed amor licitus & honestus & non ita intensus: ita disponit lex singularis & vnica in *l. 3. tit. 12. lib. 3. for. ll.* quam reputat singularem Palac. Rub. in *sua repet. cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. fol. 32. 4. col.* & vide Gutierrez *de iuramento confirmatorio. 1. p. c. c. 3. n. 96.* hancque sententiam tenet Dueñas *regul. 221. limit. fin.* Gutier. vbi Ant. Gomez ad leg. *Tauri.*

supra, si tamen fieret intra annum, confirmaretur per lapsum eius. Item confirmaretur morte donantis. Item in casibus in quibus valeret constante matrimonio de iure commun. valebit infra annum de iure regio.

Finaliter & postremò quæro, si donator in vita vel morte reuocat prædictam donationem, & donatarius qui eam recepit, consumpsit & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur? in quo articulo dico, quod si eam consumpsit vtiliter, taliter quod ex ea factus locupletior, tenetur in illa aestimatione: aut verò inutiliter, taliter quod ex ea in aliquo non est factus locupletior, & nullo modo tenetur, textus est in *l. sed si vir*, §. *non videtur*, ff. *de donat. int. vir. & vxor.* tenet text. in *l. quod autem* §. *si maritus eodem tit.* facit text. in *l. si eum seruum*, ff. *si cert. petat.* text. in *l. si & me*, & *Titium*, eod. tit. facit etiam Gloss. notabilis ordinaria in *l. his solis*, ff. *de cond. indeb.* & ibi Bart. & communiter. Doctores Ex quibus vtiliter & necessariò quæro, an dona vel munera quæ offeruntur sponsæ vel vxori tempore nuptiarum vel matrimonij à consanguineis sponsi vel mariti, efficiantur propria ipsius sponsæ vel mariti efficiantur communia? In quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quod si donantur vtrique simul ab extraneis vel amicis, efficiuntur communia sicut cætera bona superlucratà argumento textus in *reos*, §. *cum in tabulis*, ff. *de duobus reis, cum simil.* vide relatos per Caldam Pereyram in *l. si curatorem habens*, col. 345. *vers. inde inferes*, si verò simul & simpliciter donentur vtrique ab aliquo ex consanguineis sponsi vel mariti, sibi soli quæritur, non verò sponsæ vel vxori, argumento eorum quæ statim dicam: si verò dantur à consanguineis sponsi ipsi sponsæ tempore sponsaliorum vel ipso die nuptiarum, censetur donata ipsi sponso & ab sponso sponsæ, & iudicabitur sponsalitia largitas, & per consequens lucrabitur medietatem per osculum, & totum per copulam: & si nihil horum interuenierit, nihil lucrabitur, sed soluto matrimonio, tota donatio reuertitur ad sponsum, vt supra diximus in *sponsalitia largitate*: si verò dentur à consanguineis mariti vxori eius constante matrimonio, censentur donata ipsi marito & à marito donata vxori, & per consequens confirmatur morte mariti vel per lapsum anni, nisi maritus antea reuocet, vel vxor præcedebat: quia tunc reuertitur ad maritum sicut donatio inter virum & vxorem, sicut supra dictum est in ea: quæ omnia illa quæ ibi dicta sunt habebunt locum in ea. argumento text. in *l. sed si plures*, §. *in arrogato*, ff. *de vulg. & pupill.* vbi habetur quod si pater arrogator dedit substitutum pupillarem filio arrogato, ad eum pertinebunt omnia bona quæ peruenerunt filio arrogato ab ipso patre vel à consanguineis eius: quia contemplatione patris videntur data, text. in *l. 3. §. fin. ff. de donation. inter virum & vxorem*, vbi habetur quod si quis volebat donare aliquam rem marito, & ipse voluit & iussit vt daretur vxori, ipse maritus videtur donare vxori, & dicitur propriè *donatio inter virum & vxorem*, text. in *l. adibus*, §. *quod si filiusfam.* ff. *de don.* vbi si quis donat rem patris vel alterius de voluntate & consensu eius ille videtur donare: & in expresso istam sententiam & conclusionem, tenet Bart. in *d. l. sed si plures*, §. *in arrogato*, ff. *de vulg. & pupillar. in fin.* & ibi notabiliter Paul. de Castr. Ioan. de Imol. Alex. & Iason. idem Alex. Iason. Corneus, & moderni in *l. vt lib. C. de collat.* Angel. de Aret. in *§. fuerat. Inst. de att. 19. col. n. 27.* Palacios Ruuius latissimè in *sua repet. c. per vestras*, fol. 24. 3. col. *vers. unde si frater, cum 4. sequentibus*, & ista est verior & communior opinio secundum modernos, vbi supra, licet Gloss. aperte vellet contrarium in *d. l. vt liberis*, in verbo in ipsos sponsum, & ibi Ang. Rom. & alij Doctores Bald. in *l. cum, in re, C. de donat. ante*

nupt. Salye. in l. neque inter eas, Cod. de donat. inter vir. & uxor. Ang. Aret. & alij Doctores in d. l. sed si plures, §. in arrogato. de vulg. & pupillar. pro qua sententia & conclus. contra com. facit fortis textus in l. si mater, Cod. de don. ante nupt. textus in l. si consentiente, eod. tit. text. in l. si te in vacuam, C. de don. inter virum & uxor. quibus responde vt per Doctores in dictis locis. Ex quo infertur quod si pater vel mater sponsi donauit sponsæ teneatur sponsus conferre: quia eius contemplatione æqua legitima & portione videtur datū, de quo suo loco dixi.

Item adde quod bene potest quis donare suæ concubinæ, & valet donatio: textus est in l. affectionis, ff. de donat. & ibi Glossa ordinaria Bartol. & communiter Doctores text. in l. donationes in concubinam, eod. tit. facit etiam textus in l. 4. §. sed quod meretrici, ff. de condit. ob turp. caus. & ibi Doctores: textus in l. mercalem, Cod. eod. tit. & non solum competit ei datorum retentio, sed actio promissorum secundum Bart. & communiter Doctores in d. l. affectionis, contra Glossam ibi: & tenent latè Doctor. in d. §. sed quod meretrici, & an hoc sit licitum in conscientia, vide notabiliter Abb. & Doctores in cap. plerique de immun. eccles. & Palac. Ruuius fol. 22. 4. col. cum sequent. Quod tamen limita & intellige in priuato: secus verò in milite, quia non potest donare concubinæ: cuius ratio potest esse, quia in eis requiritur maior castitas, vt sint audaciores ad prælium, & non fiant debiles: textus est in l. 2. Cod. de donat. inter vir. & uxor. text. in l. miles, §. ita mulier, ff. de militari, estam. & vtrouque Glossa ordinaria, & communiter Doctores & idem est in clerico cælestis militiæ, Doctores vel aduocato secundum Bart. & Doctor. ibi. Ex quo videtur inferendum quod idem sit in istis Commendatariis Sancti Ioannis, vel Sancti Iacobi, vel Calatrauæ: & ita habui in quaestione de facto in qua habui iudicare. Vnum tamen est quod ad hoc vt sit miles & gaudeat suis priuilegiis, oportet quod fecerit solennitates, de quibus in Glossa singulari in l. pen. ff. ex quibus caus. mai. quam reputat singul. & vnicam Alber. ibi, & communiter alij Doctores. Item videtur quod sit in expeditione belli, quia cessante causa priuilegij debet cessare priuilegium, ita latè tenet & concludit Alex. melius quàm alibi in l. Centurio, ff. de vulg. & pupil. 4. col. n. 20. & ibi alij moderni: sed resolutiue dico quod milites nostri temporis qui sunt in aliquo certo loco causa belli parati pro defensione Reipublicæ vel principis, & per consequens isti Commendatarij gauderent priuilegio: ita notabiliter Alexand. vbi supra, & ante eum tenet Cynus in l. 1. C. de iuris & facti ign. 2. col. num. 10. & ibi alij Doctores aduertendum tamen quod licet in istis casibus non valeat prædicta donatio à milite, clerico, vel similibus personis, tamen non potest repetere donator nec eius hæres, sed applicatur fisco: textus est singularis in l. mulierem, ff. de his qui vt indign. facit textus iuncta Glossa ordinaria in l. his consequenter, §. 1. ff. famil. hercis. Glossa ordinaria, & ibi communiter Doctores in l. hereditas, Cod. de his qui vt indignis. Item est iustissima lex quod talis donatio non valeat facta etiam concubinæ regulariter, etiam à quolibet priuato, quia apertè fit ex causa turpi, & conseruatur in futurum & remuneratur in præteritum & inducit causam pietatis.

69 Aliquando & 6. fit inter eos reciproca donatio ab ipsa lege medietatis bonorum acquiritorum constante matrimonio, ratione societatis & promiscui amoris, & laboris in acquirendo & conseruando: nam si maritus acquisiuit aliqua bona constante matrimonio, eo soluto diuiduntur inter maritum & uxorem vel eorum hæres: itaque quilibet eorum prius & ante omnia sibi deducet patrimonium, & capitale

quod habebat tempore contracti matrimonij, vel æstimationem eius si fuerit venditum vel consumptum constante matrimonio, & quidquid vltra reperiat superlucratum & acquisitum diuiditur inter eos ratione societatis & coniunctionis animorum & corporum, quæ inter eos videtur contracta argumento textus in reg. nupt. ff. de regulis iuris, textus in l. cum fuerit, ff. de cond. & demonstr. text. in cap. debitum de bigamis, text. in cap. 1. de sponsal. text. in cap. cum societas, 27. q. 2. text. in l. 1. ff. de ritu nuptiarum, text. in l. 1. ff. rerum amotarum, text. in l. aduersus, C. de crimine expilata hereditatis, text. in §. 1. Inst. de patria potestate, ita disponit lex 1. 2. & 3. tit. 3. libro 3. for. ll. & in l. 1. & per totum, tit. 4. lib. 5. ordin. Sic diuisionem bonorum fieri debere soluto matrimonio docet Montalius & Suarez in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori prope fin. Greg. in l. 55. tit. 5. p. 5. gloss. magna col. 2. versic. & facit hic ad aliam quaestionem, Matiençus in l. 1. tit. 9. lib. 5. gl. 2. n. 3. & istud vult & præsupponit nostra lex Tauri, & meritò prius & ante omnia deducitur proprium patrimonium, & capitale vniuscuiusque vel æstimatio eius: quia quando inter aliquos simpliciter contrahitur societas intelligitur bonorum futurorum remanente saluo capitali, nisi expressè & specialiter dicatur inter eos contrarium: ita probat text. in l. coiri societatem cum l. sequenti & sequentib. ff. pro socio, & in l. 3. §. 1. eod. tit. & in l. cum duobus, §. damnat. eod. tit. & in l. societatem vniuersarum eod. tit. & vtrouque communiter Doctores quod extende vt procedat & habeat locum nedum in matrimonio vero, sed etiam in putatio: ita probat textus notabilis in cap. 2. de donat. inter v. r. & uxor. & ibi tenet & commendat Abbas & alij Doctores probat etiam textus in l. si cum dotem, ff. solut. matr. vbi dos putatiua habet priuilegia dotis veræ: tenet etiam & commendat Palac. Ruuius in sua repet. cap. per vestras fol. 19. 2. col. Roder. Suar. in l. 1. tit. 3. lib. 3. for. ll. 1. quaest. in num. 76. infra hac l. ibi & breuiter teneo quod sic. & idem probat & disponit l. 4. tit. 6. lib. 3. for. ll. quod intellige quando mulier contraxit ignoranter, secus tamen si scienter: quia tunc nihil lucratur: ita probant prædicta iura & expressè tenet Roderic. Suar. vbi supra.

In dubio autem si non constet vel appareat an bona sint propria & patrimonialia semper præsumuntur superlucrata & acquisita constante matrimonio, nisi contrarium probetur de communi stylo & consuetudine huius regni: ita dicit lex 203. in ll. styli, & tenet Gloss. in l. tit. 3. lib. 3. for. ll. in gloss. 2. & tenet Palac. Ruuius in sua repet. c. per vestras fol. 36. 3. col. versic. hodie tamen, vbi dicit quod ita practicitur: tenet etiam & declarat Roderic. Suar. in d. l. 1. tit. 3. lib. 3. for. ll. 24. fol. versic. ad finem accedens: ita tenet etiam Montalius in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori verbo de cons. in fin. Greg. in l. 55. tit. 5. Gloss. magna 3. col. ad fin. p. 5. Matiençus in l. 1. tit. 9. lib. 5. gloss. 2. n. 1. & sic erit optimum consilium, vt tempore contracti matrimonij fiat scriptura publica de omnibus bonis quæ vterque coniux habet & adducit ad domum: quia illa prius deducuntur & residuum communicabitur inter eos & tenet & declarat Roderic. Suar. in d. l. fori 2. quaest. idem consilium præstitit Palacios Rubens in repet. rub. §. 60. in fin. fructus tamen prædictorum bonorum priorum vtriusque coniugis cuiuscumque naturæ vel generis sint, qui supersunt soluto matrimonio, efficiuntur communes inter maritum & uxorem, & diuiduntur inter eos tanquam bona superlucrata: ita disponit lex fin. tit. 3. lib. 3. for. ll. & l. 3. tit. 4. lib. 5. ordin. Quod extende etiam si vnus plura bona habeat quam alius. Itaque si maritus veniat ad matrim. diues & opulentus, & mulier pauperima, vel à cōtrario sēper cōmunicantur lucra cōstante matr. quæ sita: idq; sēper vidisse practitari asserit

Suarez in lib. 1. tit. 3. lib. 3. fori limit. 1. Boërius dec. 22. n. 31. quibus accedit Matiençus in l. 2. tit. 9. lib. 5. gloss. 1. numero 8. licet Montaluus in l. 3. tit. 3. lib. 3. fori, leuibus fundamentis contrarium probare nitatur, & Callaneus in consuet. Burg. rubr. 4. §. 2. verbo, mariée, num. 2. & 3. Et Acquen. num. 14. & 16. quorum fundamentis plenè satisfacit Matiençus vbi supra. Item extende etiam si fructus sint percepti ex rebus maioratus argumento textus in lege in adibus, §. ex rebus, ff. de donat. & tenet expresse Palac. Ruuius in d. repet. cap. per vestras fol. 38. 2. col.

71 Ex quibus infertur quod hodie cessat disputatio Glossæ & Doctorum in l. vbi adhuc, Cod. de iure dotium, an maritus lucretur fructus rerum paraphernalium: vide Greg. in lege 17. titulo 11. p. 4. verbo; todos los bienes. Matiençus in lege 4. titulo 6. lib. 5. gloss. 1. in fin. si verò fructus nondum fuerint collecti & separati à solo, sed tantum pendentes in re vel fundo, similiter sunt communes & diuiduntur inter maritum & vxorem soluto matrimonio, si iam sint nati & apparentes in re vel fundo: si autem sint nati nec apparentes non communicantur, sed fiunt eius cuius est proprietas: quod est verum, & procedit si fundus est vinea, vel hortus, vel continens arbores, secus tamen est si fuerit fundus merè rusticus in quo frumentum est seminatum, quia licet nondum appareant fructus, nec sint nati pendentes diuiduntur inter eos, si verò nullum frumentum est seminatum, nihil communicabitur inter eos, sed dominus fundi vel proprietatis tenetur soluere alteri coniugi vel hæredibus eius medietatem sumptuum, & expensarum factarum in re vel fundo: ita disponit singularis, & ingeniosa lex 10. tit. 4. lib. 3. for. ll. de qua vide leg. 26. tit. 1. p. 4. fructus tamen ex pecoribus indistinctè communicantur, & diuiduntur inter eos, licet non sint nati sed in ventre: ita dicit & concludit ibi Glossa ordinaria in d. l. 10. & Palac. Ruuius in d. cap. per vestras fol. 38. 2. col. vbi dicit quòd ita practicatur, idem tenet Montaluus, in l. 10. tit. 4. lib. 3. fori Matiençus in l. 4. tit. 9. lib. 5. recop. gloss. 1. num. 4.

72 Quod tamen limita, & intellige præter quam in casibus sequentibus in quibus prædicta bona acquisita superlucrata non communicantur inter eos. Primus est inter sponfos de præsentanti ante ductionem ad domum, & simultaneam habitationem: quia licet in fauorabilibus ex benigna interpretatione dispositum in marito, & vxore habeat locum in sponfis de præsentanti, vt in lege non sine, versic. quamuis, Codice de bon. qua lib. tamen hoc non procedit nec habet locum quòd ex diuersa ratione, vt in nostro casu, in quo prædictæ leges requirunt quòd ambo viuant simul, & de consensu, quia ab illo tempore est contracta societas. Hunc primum casum confirmat etiam Montaluus in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori, gloss. 1. Palacios Rub. in l. 16. Tauri num. 12. Castillus verbo, durante el matrimonio, & Cifuentes num. 1. Couar. in epitome de sponsalibus, 2. part. cap. 7. §. 1. n. 6. communemque sententiam testatur Matiençus in lege 2. tit. 9. lib. 5. gloss. 1. num. 41. apud Gallósque communi vsu fortè receptum testatur Boërius decis. 22. num. 27. & 33. Decius consil. 260. & consil. 54. n. 7. idem Boërius in consuetudinibus Bituricensibus tit. de consen. matrimonij, §. 2. col. 5. Item etiam propter curam & diligentiam quam præstat vxor: & in expresso ita tenet Glossa ordinaria in d. l. 1. tit. 3. lib. 3. for. ll. Doctor de Segura in repet. l. unum ex familia, §. si fundum, ff. de legat. 2. fol. 46. totius operis, 3. col. Palac. Ruuius in sua rep. fol. 37. 2. col. vers. unde lucra habita, quem vide: quia notabiliter loquitur. Ex quibus notabiliter infertur, quòd si vxor seorsum ha-

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

bitat à marito, factò inter eos diuortio culpa vxoris, vt propter adulterium, vel ex alta culpabili causa, non lucrabitur medietatem bonorum postea quasi-torum: idem etiam tenet Auiles in cap. pratorum in proæmio, & Azetuedus in l. 3. tit. 1. lib. 5. recop. & in l. 4. tit. 2. lib. 5. n. 21. & n. 10. secus tamen si absque culpa vxoris, vt si propter sæuitiam mariti vxor fugiat in monasterium vel petat diuortium: quia lucrabitur hanc medietatem bonorum: & in expresso ita tenet & concludit Doctor Palac. Ruuius in dicta sua repet. fol. 40. vers. limitabis, 2. p. 3. col. vide, quia bene fundat, idem docet Palacios Rub. in l. 16. Tauri n. 29. Castillus vbi gl. magna, col. 7. vers. sed pone quod vxor. Matiençus in l. 2. tit. 9. lib. 5. gl. 1. n. 46. & 47. Couar. de sponsal. nup. c. 7. §. 1. n. 6. Pinel. in l. 1. 1. C. de bonis maternis, n. 58. Secundus est quando illa bona acquisita, superlucrata sunt donata à rege vel quolibet alio particulari: quia non communicantur nec diuiduntur inter eos: ita dicunt & disponunt prædictæ ll. & in principe vel rege potest esse ratio, quia liberalitas regia vel imperialis habet istud priuilegium, vt in solidum quærat ei cui confertur, & non tenetur communicare cum altero, vt in l. cum multa, C. de bon. qua lib. & in alio particulari potest esse ratio, quia ob maritum, & contemplationem eius personaliter videtur datum: non vero causa vel occasione societatis, vt in l. nec adiecit. cum tribus se. ff. pro socio, text. in l. socium qui in eod. §. in fin. eodem tit. Tertius est quando illa bona acquisita & superlucrata proueniunt ex successione ex testamento vel ab intestato alicuius consanguinei, vel extranei, ita etiam disponunt prædictæ ll. & ita refert Matiençus hunc casum in l. 3. tit. 9. lib. 5. recop. gloss. 6. num. fin. Confirmatur, quia acquisitio quæ fit ex successione non pertinet ad societatem: textus est in l. nec adiecit, ff. pro socio, cum l. seq. text. in l. si societatis, C. eod. tit. Quartus est quando illa bona acquisita superlucrata sunt castrensia, & proueniunt ex salario vel stipendio militari, nisi suis sumptibus & expensis vadat sine salario vel stipendio publico: quia sicut sumptus & expensæ sunt communes, ita & lucra: ita etiam disponunt prædictæ ll. maximè l. 2. tit. 4. lib. 5. ordin. fructus tamen istorum bonorum bene communicantur, & diuiduntur, sicut fructus bonorum propriorum, vt ibi dicitur: secus tamen est si bona superlucrata sunt quasi castrensia, vt ea quæ acquirit Doctor, Auditor, Iudex, Aduocatus, Medicus: quia bene communicantur & diuiduntur inter maritum & vxorem, cum prædictæ ll. tantum excipiant bona castrensia propriè quæ sita ex salario & stipendio militari: & ita tenet Palacios Ruuius in d. repet. fol. 39. 1. col. versic. ex his infertur: & ita practicatur. Nec obstat lex 4. tit. 4. lib. 15. ordin. quia loquitur tantum in officiis & donationibus concessis ab ipso Rege vel principe: quia illa dona & beneficia non diuiduntur. Confirmatur, quia officium est proprietas: lucra verò & redditus sunt fructus: vnde marito communicantur: & in expresso ita tenet & declarat Roderic. Suar. in l. 1. 3. limitatione, fol. 6. 2. col. Quintus est quando maritus constante matrimonio vendit vel alienat prædicta bona vel partem eorum: quia in eis non habebit vxor medietatem, præterquam si dolosè alienauit, vt vxor priuetur sua parte: quia tunc bene potest repetere & habere suam medietatem: ita disponit lex fin. tit. 4. lib. 5. ord.

Pulchrum tamen dubium est, an illa lex procedat & habeat locum in alienatione facta titulo donationis, vt si maritus donat vel gratis concedit alteri prædicta bona vel partem eorum, an vxor possit repetere & reuocare à possessore prædictam alienationem, vt habeat suam partem, & medietatem, dolo aliquo non probato marito alienante? Et breuiter

& resolutiue teneo quod non possit vxor repetere nec reuocare nisi dolo probato, & per consequens maritus possit predicta bona alienare titulo oneroso vel lucratiuo. Non potest alienatio reuocari nisi probetur dolus in marito alienante, qui in dubio nunquam presumitur. Primò quia veri creditor s etiam ex causa onerosa non reuocant alienata per debitorem titulo lucratiuo, nisi probetur dolus & fraus in ipso alienante: vt in l. 1. & per tot, ff. de his que in fraud. cred. & in l. pen. C. eod. tit. ergo ita in proposito solus titulus donat. non presumat dolum nisi probetur. Secundò quia alias tolleretur commercium & facultas contrahendi marito Tertio quia bona superlucrata efficerentur inalienabilia & subiecta restitutioni quod non est dicendum, nec est intentio pred. ll. quod limita & intellige præterquam in casibus in quibus ex solo titulo vel contractu presumitur dolus in alienante, vt si esset donatio omnium bonorum, vel alias ex alia causa vel respectu.

Quartò facit, quia sicut alias prohibita alienatione videtur prohibita donatio & omnis actus per dominium transfertur, vt in leg. 1. versicul. fin. Cod. de fundo dotali. text. in leg. fin. Codice de rebus alien. non alienandis. textus in cap. nulli, de rebus eccles. non alien. cum similibus: imò sola venditione prohibita videtur prohibita donatio & omnis actus per quem dominium transfertur: ista est Gloss. singularis & vnica, inncto text. in l. 2. Cod. de vsucapion. pro empr. quam ibi notant & commendant scribentes, & reputat singularem & vnicam Bald. in rubr. extra de pactis 2. column. idem Bald. in cap. litera. de dilation. Iason. in l. filiusfamilias, §. diui. ff. de legat. 1. 16. column. numero 71. & ibi alij moderni: ergo per contrarium permissa venditione & alienatione sine dolo & fraude censetur permissa donatio. Quintò facit quia predicta ll. quæ inducunt communionem lucrorum sunt correctoria iuris communis, & per eas nimis grauatur maritus communicando cum vxore quæ sita, constante matrimonio: ergo debent restringi, vt sicut potest maritus vendere & alienare, possit etiam donare. Sextò ego pondero legem fin. tit. 4. lib. 5. ordin. quæ generaliter & absolute dicit quod maritus possit alienare, ergo debet intelligi quouis titulo alienationis oneroso vel lucratiuo: & in expresso istam sententiam & conclusionem in terminis similis statuti tenet Anchar. in consiliis suis, co. s. 102. quem omninò vide: quia pulchrè & notabiliter loquitur, & ista est veritas sequenda & tenenda in iudicando & consulendo, idem etiam in simili statuto tenet Cassaneus & Boërius per Molinam relati, lib. 2. de primogen. cap. 10. numero 66. hancque sententiam veriore in puncto iuris testatur nouissimè Ayora de partitionibus 2. p. q. 41. num. 46. licet Doctor. Palac. Ruuius expressè teneat contrarium, imò quod non possit maritus donare, in sua repet. fol. 47. 2. column. vers. ex his inferitur. & Roderic. Suar. in sua lectura super ll. fori. fol. 21. 2. column. vers. ex predictis. Moti principaliter vnico & generali fundamento, scilicet quod in generali & libera administratione bonorum concessa non venit potestas & facultas donandi, nisi expressè concedatur: text. est in l. filiusfam. ff. de donat. text. est in l. contra iuris, §. si filius, ff. de pact. text. in l. 1. §. Casar, ff. de offic. procoss. sed certè illa iura non obstant, quia loquuntur & intelliguntur quando in bonis alienis & patrimonio alterius esset concessa à lege vel ab homine alicui tertio libera & generalis administratio: secus tamen est in nostro casu & quæstione in qua maritus de iure communi habet propriam, liberam, & absolutam administrationem bonorum suorum: quia bene poterit donare & ad libitum voluntatis de eis dispo-

nerè. Ex quibus infero quod si maritus aliqua bona superlucrata consumpsit ludendo, meretricando, vel in alios malos & reprobatos vsus, non potest vxor petere partem eorum, nec sibi solui & satisfieri ex aliis bonis mariti: quia non fecit nec alienauit principaliter animo fraudandi & priuandi vxorem sua medietate & lucro legali, sed casu & vitio proprio: & in effectu ita tenet Roderic. Suar. in d. l. 1. fori, 22. fol. 2. column. vers. quaritur circa hoc. Idem soluit Gregor. id dicens, verius in puncto iuris, in l. 13. verbo ganancias, tit. 7. p. 5. Matienz. in leg. 5. tit. 9. lib. 5. glos. 6. num. 7. nec vt ipsi aiunt obstat huic sententiæ, l. adeo, §. penult. ff. pro socio, ibi, quod in alea, vel in adulterio perdiderit socius: nec l. si is cum quo, ff. communi diuid. l. cum duob. §. damna, ff. pro soc. contrarium in societate disponentes, eo quod ludere sit lata culpa, & meretricari sit dolus, vt latissime probat Matiençus vbi supra, quia de societate expressa ad tacitam coniugalem, non omnino procedunt argumenta, quoniam marito competit alienandi potestas, vt in l. 5. tit. 9. lib. 5. recop. socio verò non: id etiam respondet Greg. vbi supra & Suar. tenet etiam Burgos de Paz Iun. in quæst. suis, q. 8. num. 13. & 29. Nauarr. in manuali Latino, c. 17. n. 155. Azeued. in l. 5. tit. 9. lib. 5. recop. n. 19. Sextus est quando vxor solato matrimonio viuit luxuriose & inhonestè, quia tunc amittit predictam medietatem lucrorum & reuertitur ad hæreses mariti: ita disponit l. fin. tit. 4. lib. 5. ord. quæ tamen lex non habet locum in marito vxore mortua, quia in eo non est tantum dedecus, argumento text. in leg. 1. C. de adult. & argumento dicti Spec. in titul. de actore, §. 1. vers. sed virum masculo, vbi tenet quod licet mulieri luxuriose viuenti interdicitur administratio bonorum, vt in l. & mulieri, ff. de curat. furios. non tamen interdicitur masculo.

Aduertendum tamen quod circa predicta se offert pulchra & subtilis difficultas si maritus vendidit, donauit, vel alienauit aliqua bona in fraude vxoris, vt non habeat nec consequatur predictam medietatem lucrorum, qualiter consulatur vxori, & quod remedium habeat pro recuperatione? & breuiter & resolutiue dico quod si alienatio fuit facta in pecunia vel rebus quæ pondere, numero, vel mensura consistunt, vel in aliis rebus mobilibus quæ non extant, maritus vel hæres eius debet soluere de proprio patrimonio & bonis suis, vel imputari in parte lucrorum quæ pertinet ipsi marito: si verò facta excussione in bonis mariti non inueniatur soluendo, poterit mulier agere contra possessorem secundum materiam reuocatoriam alienationis eorum quæ fit in fraudem creditorum: si verò alienatio fuit facta in specie quæ extet indistinctè poterit mulier agere contra possessorem etiam nulla facta excussione, vt dixi & tractaui suo loco in dicta materia alienationis quæ fit in fraudem creditorum. Vnum tamen est quod per transitum ad secunda vota non amittit istam medietatem lucrorum, nec tenetur proprietatem eorum seruare filiis primi matrimonij: quia non videtur habuisse à marito & eius largitione, sed ab ipsa lege, & eius beneficio & promissione, argumento textus notabilis in l. fin. C. de bonis maternis, & ibi Doctores & per illum textum ita tenet Palac. Ruuius in sua repet. fol. 48. 2. column. vers. ex quo inferitur. idem etiam tenet Azeuedus in l. 6. tit. 9. lib. 5. in princ. vbi alios allegat. & in expresso ita disponit hodie lex 34. supra his leg. Tauri.

Quæro tamen pro declaratione predictorum, si diuersæ leges, statuta, vel consuetudines sint in loco & domicilio mariti, & diuersæ in loco & domicilio vxoris, vel in loco vbi contractus matrimonij & instrumentum dotale celebratur circa lucra

lucra ista diuidenda, vel dote exigenda, vel arrhis, vel donationibus applicandis, quod domicilium vel locus debeat inspici? & breuiter & resolutiue dico quod licet regulariter in concernentibus litis ordinationem debeat inspici locus iudicij, vt in leg. 2. Codice quemadmodum testam. aper. & in concernentibus litis decisionem debeat inspici locus contractus, vt in lege vt si fundus, ff. de euiction. & ibi communem opinionem, tamen in cau' a dotis arrharum, vel aliarum donationum indistincte quoad omnia inspicitur locus & domicilium mariti: textus est in leg. exigere dotem, ff. de indic. & ibi notat Bartol. Alberic. Paul. & communiter Doctores Abbas, Felinus, & communiter Canonistæ in c. 1. de spons. licet aliter & melius posset dici quod ibi non detur aliqua specialitas, sed procedat, secundum ius commune: quia quando quis contrahit in aliquo loco tanquam aduena, statim recessurus, non sortitur ibi forum ratione contractus, sed in proprio domicilio. Item quando confertur & destinatur solutio in alio loco, ibi debet conueniri, quia ibi dicitur contraxisse, textus est in l. hares absens, §. primo, ff. de iudic. text. in l. contraxisse, ff. de action. & oblig. sed maritus contrahendo matrimonium in loco & domicilio vxoris & ibi faciendo instrumenta dotalia, videtur accedere & contraxisse tanquam aduena statim recessurus cum vxore in proprium domicilium: ergo merito debet attendi locus & domicilium mariti in his quæ pertinent ad decisionem, & sic non est aliqua specialitas in dote & in aliis: & ita probat textus in dict. leg. exigere dotem. & ita tenet & declarat ibi Paul. de Castr. Curtius, Iacob. de Sanct. Georg. Quod 1. limita & intellige nisi aliter inter maritum & vxorem cautum est. Secundò nisi respectu extranei. Tertio nisi maritus debeat habitare in loco & domicilio vxoris, argumento prædictæ legis: & tenent & limitant ibi prædicti Doctores moderni. Verum tamen est quod hodie habemus nouam & singularem legem part. scilicet l. 24. tit. 11. part. 4. quæ expressè disponit contrarium imò quod attendatur locus & domicilium contracti matrimonij & instrumenti dotalis, non verò domicilium ipsius mariti, & licet Roderic. Suar. in d. l. 1. for. fol. 18. 2. column. dicat & teneat quod prædicta lex part. intelligatur secundum ius commune, & verificetur & procedat in casu quo maritus vult habitare in loco & domicilio vxoris, tamen certè est manifesta diuinitio. De hac quæstione vide Suarez in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori, limitatione 6. Couar. de sponsalibus 2. p. c. 7. in princ. & in verbo, ganancias versic. aut contrahitur matrimonium. Palacios Rub. in rub. §. 55. n. 12. latè & nouissimè Matiençus in l. 2. tit. 6. lib. 5. recop. à n. 65. vbi per conclusiones procedit.

76 Item quæro pro maxima & necessaria declaratione prædictarum legum, an dominium & possessio huius medietatis lucrorum transeat ipso iure in vxorem constante matrimonio, & eo soluto ante realem traditionem vel apprehensionem, an verò tantum habeat actionem personalem, & conditionem, ex prædictis ll. ad petendum à marito vel hæredibus? Et videtur quod non transeat dominium nec possessio, sed tantum habeat actionem personalem, quia licet quando aliqui contrahunt veram & propriam societatem omnium bonorum, vel partis eorum, transeat dominium & possessio bonorum præsentium pro sua parte in consocium: quia quilibet videtur deinceps habere, tenere, & possidere bona sua nomine vtriusque, & tanquam per clausulam constituti transit in alium dominium & possessio pro parte, vt in l. 1. versic. fin. cum l. sequenti, ff. pro socio. cuius verba sunt, in societate omnium bonorum omnes res que coeuentium sunt continuo, & statim

sequitur l. 2. & dicit, quia licet specialiter traditio non interueniat, tacite tamen creditur interuenire, & ibi notat & commendat Gloss. ordinaria Bartolus Alb. Bald. Salyc. Fulgos. & communiter Doctores licet secus sit in aliis contractibus particularibus vel vniuersalibus, vt in l. traditionibus, Codice de pactis & in leg. qui tibi, Codice de hered. vel action. vend. imò etiam si sit contractus vniuersalis & valde fauorabilis dotis, Gloss. singularis in leg. 1. ff. de vsucap. pro dote. & ibi communi opinione tamen in bonis futuris postea quæsitis per vnum ex sociis non transit dominium nec possessio in alium: quia videtur cessare prædicta ratio: ita probat textus in leg. si quis societatem contraxerit ff. pro socio. cuius verba sunt, si quis societatem contraxerit, quod emerit ipse sit, non commune: sed societatis iudicio cogitur rem communicare. & ibi Gloss. ordinaria & communis opinio tenet etiam & declarat Bald. in leg. 1. eiusdem tituli. Cuman. in leg. quod meo ff. de acquirend. possess. final. column. Alexand. in leg. 3. §. incertam eodem tituli. penul. column. & ante eos Azo. in Summa. Codice pro socio §. column. probat etiam textus quem ibi ponderat Iason. in l. si certum petat. Hodie tamen corrigitur ista sententia & communis opinio in bonis acquisitis & lucratis constante matrimonio, imò dicendum est quod etiam transit dominium & possessio in socium pro parte in bonis futuris per contractum quæsitis: ita disponit singularis lex partitæ 47. versic. fin. tituli. 28. 3. part. nisi dicas quod intelligatur mediante traditione postea sequuta, vel quod transeat & quærat res pro parte mediante actione pro socio intentanda, sed diuinitio est: ideo tenendum est quod dixi Idem resoluit Greg. in l. 47. tituli. 28. p. 3. in gl. ult. Suarez in l. 1. tituli. 3. lib. 3. fori, verbo, quæritur ulterius, Couar. lib. 3. variar. cap. 19. num. 1. & 2. idem esse asserens quoad possessionem quorum sententia vera est & recepta, quidquid aduersus eam tentare fuerit ausus Tellus Fernandez in l. 16. Tauri, num. 9. vsque in fin. cuius fundamentis satisfacit latè Matiençus in l. 2. tit. 9. lib. 5. recop. gl. 3. à num. 7. vsque ad 15. & in l. 7. & 10. tit. 9. lib. 5. Ex quo inferitur & resultat vera & clara decisio & responsio in nostra quæstione quod lucra quæsitae constante matrimonio per maritum attento iure communi, non quærantur vxori pro parte ipso iure quoad dominium & possessionem nisi secuta traditione: sed hodie sic, attenta lege partitæ, & ita videtur tenere Palac. Ruuius in dict. repet. cap. per vestras, fol. 27. 3. col. & fol. 46. 4. col. in fin. & Doctor Segura in re. et. legis 3. §. fin. ff. de lib. & posth. 4. fol. & 4. column. Roderic. Suar. in allegat. suis, in l. 1. tit. de las ganancias. fol. 23. versic. quæritur ulterius: idem etiam resoluit Cassan. in consuet. Burg. rubr. 4. §. 2. verb. & participant, n. 6. Couar. lib. 3. resolut. cap. 19. num. 2. Gregor. in l. 55. en Gloss. magna, col. 2. & 3. tit. 5. p. 5. versic. veritas tamen huius quæstionis pendet. latè Matiençus in l. 2. 2. tit. 9. lib. 5. gl. 3. n. 13. licet contrarium tenuerit Tellus Fernandez ab ipso Matienço reprehensus. ib. n. 9. & 14. Nec obstat si subtiliter dicas quod quando ex aliquo titulo vel causa vniuersali vel particulari resultat vel resultare potest damnum parti, quia teneretur ad onera vel debita, nunquam transit ipso iure dominium nec acquisitio nisi sequatur acceptatio, vt in l. 2. & per totum, ff. de acquir. hered. & in l. cum hæredes, ff. de acquir. poss. sed in nostro casu, si in vxorem transfret ipso iure dominium & possessio, statim etiam teneretur ad debita præter voluntatem suam, ergo non quærat, notabiliter respondeo quod licet ipso iure quærat, tamen debet intelligi reuocabiliter vt possit vxor si vellet renuntiare prædictæ medietati lucrorum, vt in l. 60. infra his ll. Tauri, & fundatur optimo simili & ratione: quia licet

ex potentia fuitatis dominium bonorum patris transeat ipso iure in filium, tamen potest se abstinere, vt in l. in suis, ff. de lib. & postb. & in l. filius qui patri, ff. de vulg. & pupil. & in §. sui, Institut. de hered. qual. & differ.

77 Item quæro, an sicut in matrimonio vero communicantur prædicta lucra inter maritum & uxorem, ita eodem modo communicentur in matrimonio putatiuo bona fide & ignorantia inter eos contracto? Et breuiter teneo quod sic, Ita probat textus singularis iuncta Gloss. ordinaria in cap. 2. de donat. inter virum & uxorem, & ibi tenet Abbas Panorm. & communiter alij Doctores: probat etiam text. in l. si cum dotem, §. fin. ff. solut. matrim. vbi habetur, quod dos habet sua privilegia etiam in matrimonio putatiuo: & in expresso ita tenet Palac. Ruuius in rep. cap. per vestras, fol. 19. 2. col. & fol. 39. 2. col. vbi bene fundat Roder. Suar. in d. l. 1. tit. 3. lib. 3. 1. q. idem etiam tenet Barbatia in c. ex liberis, num. 19. de pignor. quia æquiparantur, & in nihilo ferè differunt matrimonium putatiuum: & verum, c. debitum, de bigamis, cap. ad audientiam, de sponsal. cum pluribus à Palac. Rubeo in rub. §. 36. n. 2. idem voluit Couar. de spons. 2. p. c. 7. §. 1. n. 3. & 8. Tiraq. plures alios citans, pluraque in matrimonij putatiui materia scribens, d. l. connubiali, glos. 8. n. 270. & seq. Matiençus in l. 2. tit. 9. gloss. 1. numero 4. lib. 5. recop. donatio tamen pura & simplex inter eos non valet, nec confirmatur morte in matrimonio putatiuo. Item nec habet locum inter eos successio reciproca ab intestato, vt in l. 1. & per totum. C. & ff. unde vir & uxor. & ibi communiter Doctores.

78 Item quæro, si maritus ante matrimonium contractum habet solam proprietatem in aliquo prædio vel fundo: & alter habet vsusfructum, & postea constante matrimonio ex aliqua causa consolidatur vsusfructus cum proprietate, an habeat vxor medietatem eius vel saltem æstimationis eius? Et breuiter & resolutiue dico quod non: quia censetur prouenire ex causa qua proprietatem fuit quæsitam, & non dicitur nec indicatur diuersa res à proprietate, argumento textus in l. 4. ff. de iure dotium, vbi dicit quod si proprietati in dotem datæ accedat vsusfructus, non dicitur dos noua, sed incrementum primæ dotis, text. in l. in ratione, la 1. §. Imperator, ff. ad Falc. text. in l. damni infecti, §. Sabini sententia, ff. de dam. infecti. vbi habetur quod quando finis habet necessariam causam cum principio, attenditur principium & non finis: text. in lege quod ait, §. quod ait, ff. de adult. text. in l. 3. §. socio, ff. de minor. text. in l. adeo, §. 1. ff. de acquir. rer. dom. & ita tenet Molinæus in consuet. Paris. tit. 1. §. 30. q. 50. vers. 20. & Palac. Rub. in rep. rubr. de donat. inter vir. §. 62. n. 13. ad fin. Couar. de sponsal. 2. p. c. 7. §. 1. n. 9. Greg. in l. 18. verbo æstimationa, tit. 11. p. 4. Oldrad. consil. 240. Matien. in l. 2. tit. 9. lib. 5. gl. 1. n. 88. ita tenet Palac. Ruuius in dict. rep. c. per vestras, fol. 38. 3. col. licet prius tenuerit contrarium etiam tenet expressè Roder. Suar. in d. l. 1. tit. 3. for. ll. fol. 24. in quest. pone quod maritas, argumento textus iuncta doctrina Fabri. in §. si cui Institut. de legat.

79 Item quæro si vxor decedat sine acceptatione vel repudiatione horum lucrorum, & ante declarationem suæ voluntatis, an prædicta lucra transmittantur ad hæredes vt possint acceptare? Et dico quod sic: quia licet iura vniuersalia quæ proueniunt per viam successionis ex testamento vel ab intestato non transmittantur, tamen alia iura particularia prouenientia ex contractu vel legis dispositione bene transmittantur, argumento textus in l. 3. ff. de interd. & releg. text. in l. fin. C. de bon. mater. cum simil. & tenet Palac. Ruuius in d. rep. cap. per vestras,

fol. 39. 4. col. Item quæro si in solo proprio marito fiat ædificium constante matrimonio, dato quod illud cedat solo, an valor eius debeat æstimari & medietas applicari vxori? & teneo quod sic, licet Rod. Suar. in d. l. 1. fori, fol. 24. vers. sed pone, dicat quod tantum sumptus & expensæ communicantur. Item adde quod confiscatis bonis mariti non confiscatur medietas lucrorum quæ pertinet vxori, argumento textus in l. 1. & per totum, C. ne vxor. pro marito, & in l. 1. C. de priuil. fisci, & in l. 1. C. ad l. Iul. de vi, & in l. cum duob. §. fin. §. pro soc. & tenet Palac. Ruuius in d. rep. c. per vestras, fol. 46. 2. col. & expressè disponit infra his ll. Tauri.

Item quæro, si soluto matrimonio mulier vidua committat adulterium, an perdat ista lucra, quæ causa & industria mariti fuerunt quæsitæ? Et dico quod sic: ita disponit lex 4. lib. 5. ord. & tenet Palac. Ruuius in d. rep. c. per vestras, fol. 47. 4. col. & confirmatur ex Gloss. notabili & communi sententia in l. fideicommiss. C. de fideic. vbi habetur quod hæreditas, legatum, vel fideicommissum relictum vxori reuocatur per stuprum postea commissum, imò etiam perditur dos, sicut per adulterium commissum viuentem marito, secundum Paul. de Castr. & communiter Doctores: ibi. Vide quæ diximus in n. 72. §. ibi, vt propter adulterium. idem etiam probat l. 5. tit. 9. lib. 5. recop. tenet Couar. de sponsal. 2. p. c. 7. §. 6. num. 12. Matiençus in d. l. 5. n. 1. gl. 8. Villab. in arario commun. opinionum, litera B. n. 51. & 32. Auiles in proæmio pratorum, n. 39. Menesius in l. fideicommissum, n. 7. C. de fideicommissis, vbi n. 14. quærit an idem erit in viro luxuriosè viuentem mortua vxore, pluraque in propositum adducit Acoſta in c. si pater, de testam. in 6. 1. part. leg. n. 38. relatus à Pelaez de Mieres de Maioribus, 1. part. q. 48. col. 2. ad fin. Azeuedus in l. 5. tit. 9. lib. 1. n. 23. & vide etiam supra, in l. 140. n. 17.

TEXTVS LIV.

LA muger durante el matrimonio, no pueda sin licentia de su marido repudiar ninguna herencia que le venga ex testamento ni ab intestato: pero permitimos que pueda aceptar sin la dicha licentia qualquier herencia ex testamento & ab intestato con beneficio de inuentario, y no de otra manera. Id est, Vxor durante matrimonio, non possit absque mariti licentia quancunque hereditatem ad eam pertinentem siue ex testamento seu ab intestato repudiare. Verum promittimus vt absque predicta licentia possit acceptare quancunque hereditatem illi aduenientem siue ex testamento seu ab intestato cum beneficio inuentarij, & non aliter.

TEXTVS LV.

LA muger durante el matrimonio sin licentia de su marido como no pueda hazer contracto alguno, assi mismo no se pueda apartar ni se desistir de ningun contracto que a ella toque, ni dar por quito à nadie del, ni pueda hazer quasi contracto ni estar en iuyzio haziendo, ni defendiendo sin la dicha licentia de su marido: & estuuiere por si, o por su procurator, mandamos que no vala lo que hiziere. Id est: Vxor durante matrimonio, quemadmodum absque mariti licentia non potest vllum contractum facere, sic etiam non possit recedere aut desistere ab vlllo contractu ad ipsam pertinenti, nec illo quemquam liberare, nec quasi contractum facere, nec in iudicio agere aut defendere sine predicta mariti licentia, quod si per se, aut per suum procuratorem fecerit, volumus vt quid fecerit sit inualidum.